

משניות סדר זרעים

על פי מהדורת הרב דוד אלטאראס ז"ל
שהודפס בשנת ה'תק"ע בעיר פיסא

פה ירושלים יע"א
שנת סוד יי ליראיו ובריתו להודיעם לפ"ק

הוצאת חטף-סגול

2022

הובא לדפוס באמצעות \LaTeX ע"י שמעון מונטגיו

הקדמה

שנמצאת במשניות שהיה לומד מעלת מורינו
הרב המדקדק רבי דוד בכ"ר שלמה אלטארטס
זצ"ל שעשאה לתיקון המשניות בחייו וזה לשונה

עם שונה שלום

ידיע להוי לך שונה ידיד דתהלות לאל יתברך כעל אשר גמלני
ורב טוב שהחייני וקיימני לגמור בעדי מה שבצפייני צפיתי
ואויתי בעודי בחיים חייתי להיות לי למגן וצנה משכיות סדורות
ערוכות בכל ושמורות מוגהות ביתר שאת כיד ה' הטובה אנה
לידי . והוא יודע ועד כמה יגיעות יגעתי עד שבאתי לכלל ישובן
למוצאן ולמובאן והביאו לי מקום הראשונים שבקדושה להתגדר
זעיר שם זעיר שם ודוד מכרכר בכל עז לפני ה' מטפס ועולה מטפס
ויורד לו לשמו כי כל ישעי וכל חפצי לדבקה בו:

ואלה פקודיהם למסעיהם בראשונה השתדלתי למצוא כל
הגירסאות הטובות והבריאות ש"ס ורבינו שמשון זצ"ל על
המשנה ומבעל הערוך ז"ל זולת מה שהביאו המפרשים הקדושים
אשר בארץ המה הרמב"ם ז"ל והר"ב ז"ל ובעל תי"ט כי מימיהם
אנו שותים:

ועוד שנית בפסק ההלכות מה שלא פסקו הם ז"ל לא שלותי
עד ששקטתי לברר ההלכה על תלה וארמונה על משפטו
ישב . כי דפקתי על דלתי רבינו הגדול פום ממלל רברבן הרמב"ם
ז"ל בחבורו הגדול ומהולל בתשבחות שם העליתי מצודתי ומצאתי

און לי והוצאתי לאור משפטי ומפוסקים אחרים ולאן מלתא
זוטרתי:

הז אמת חפצתי בטו"חות חכמה כי מצאתי קצת סתירות להרב
ז"ל מיניה וביה מהפי' והחיבור לא רציתי לשלוח יד להכריע
הגם כי כבר ראיתי לאחרונים ז"ל כבת קול יוצאת מפיהם ומפי
כתבם דהלכתא כמילי בתראי דפסק בחבורו דלסוף ימיו עשהו
ויכוננהו ואזן וחקר ותקן ותכן במאזני שכלו הזך כי מי כמוהו מורה
אב הוא דלא לוסף עליהם עם כל זה האיש הנלבב יעשה מה שלבו
חפץ הוא יבחר ולא אני מכריע שאין בו ממש א"כ איפה ראה
כל היכא דתמצא דמות כוכב כזה * בא האות והמופת דהלכתא
כוותיה ואי איכא פלוגתא דרבוותא על הפסק דין מר פסיק כוותיה
ומר לא פסיק כוותיה או הרמב"ם ז"ל דהדר ביה בחבורו עשיתי ציון
כזה * האות הראשון הוא מהפירוש והשני מהחבור ודוק:

ותו משכחת לה דלפעמים במשנה איכא פלוגתא דתנאי ולית
הלכתא כשום חד מניהו משום דאיכא פסק הלכה כי סברא
שלישית דאוקי ש"ס דבתר דידהו סמיכנא ואמשול לך משל
בגיטין פ"ז מ"ד לא תתיחד עמו אלא בפני עדים וכו' מה היא באותן
הימים ר' יהודה אומר כאשת איש לכל דבריה ר' יוסי אומר מגורשת
ואינה מגורשת לית הילכתא לא כרבי יהודה ולא כר' יוסי לפי
שיש פסק דין בזה דמגורשת לגמרי והר"ב ובעל תי"ט השמיטוהו
ויעזבוהו ולו נטשתוהו ובחפוש אחר חפוש באמתחות פי' הר"מ
מצאתיו כי הוא כרבא דכולי ביה וזולתם הרבה והכל רשום
בכתב אמת כי שניתי ושלשתי לעשות ציונים מכוונים במלאכת
השמים:

ועוד בה שלישיה כי בדקתי עד שידי מגעת בש"ס וכל איכא
דמשכחיה דאוקי ש"ס ההוא מתניתין בחסורי מחסרא
עשיתי רושם על פני חוץ לכתוב שתי תיבות כזא חסורי מחסרא

להיותם לי לזכרון בין עיני וטוטפות ולסנבוסין כי זה חלקי מכל עמלי. ומצאתי להר"ב ז"ל דלפעמים הכי קאמר שבש"ס קורא אותו ח"מ וליתא בנשיקת ידיו ורגליו דח"מ תוספת על המשנה בפועל והכי קאמר בכח כידוע המשל בפרק המניח במשנת כ' שהיו מהלכים בר"ה אחד רץ ואחד מהלך או שהיו שניהם רצים כתב הר"ב ח"מ והכי קאמר וכו' ועיין מ"ש דף ל"ב דקאמר התם השתא אחד רץ ואחד מהלך פטור שניהם רצים מבעיא אלא הכי קאמר וכו' עמוד עליו כי האמת יורה דרכו. ושאר פרפראות והבנות בקיצור על קצת משניות ודיוקים בדקדוק הלשון על הקריאה כאשר עיני השונה תחזינה מישרים ומה שימצא בה דבר טוב יתלה הדבר במי שהוא טוב וישר ה' כי הוא הנותן לפתאים ערמה וכח לעשות חיל ומה שלא יצדק כי לא בא אל נכון יתלה הדבר בי לפי קוצר המשיג כי נער אנכי נער ישראל ואוהבהו עושה מעשה נערות. וה' יכפר בעדי אם שגיתי ואתי תלין משוגתי כי אני מכיר את מקומי שאיני כדאי לשום דבר יציב ונכון שאין בי לא חכמה ולא תבונה עת לחננה. קריאת חנה דוד הוא הקטן ולא יבצר ממך מזימה שונה מתנות שנחלן אל לעמו ישראל כי תקנתי מעוות יוכל לתקון בחליף וחסיר ויתיר שגיאות הבאות אל שער הדפוס למען לא אטה ימין ושמאל קולע אל השערה ולא אחטיא בגרסת המשנה בעזר המאזוני חיל לתת תמים דרכי ואעידה לי שנים עדים נאמנים כי צרפתים כצרוף את הכסף וכבחון את הזהב הא' בפרק ד' דביצה ואין חותכין את הפתילה לשנים רי"א חותכה באור כצ"ל ולא יותר ובכל הגרסאות חדשות גם ישנות נמצא דתני לב' נרות וטעות הוא בידם דבש"ס הכי קאמר ואין חותכין את הפתילה לשנים. מ"ש בסכין דלא דקמתקן מנא באור נמי קא מתקן מנא תני ר' חייא חותכה באור בפי שתי נרות ע"כ. ופירש רש"י דקמתקן מנא א' היתה ועושה אותה שנים. בפי שתי נרות שתי ראשיה בתוך ב' נרות אם צריך להדליקן כאחד ומדליק באמצע דלא מוכח

דלתקוני מנא מכין אלא להדלקה בעלמא עכ"ל הא קמן דלא גרסינן במתניתין לשתי נרות דבתוספתא תני הכי ר' חייא ולזה כוין ר' יהודה בכח כשאמר חותכה באור וק"ל. ובעל תי"ט לא קאמר ביה מיד. והב' בפרק ב' דחולין השוחט לשם זבחים כצ"ל ובגרסאות שלנו תני לשם שלמים והיא שגגה שיוצאת שפירוש זבחים כאן ר"ל שלמים ואינו שם כולל כמו בריש זבחים כל הזבחים שנזבחו והביאו בעל תי"ט ז"ל ומצאתיו מתוקן בגירסת הש"ס דפוס אמשטרדם. אם כן ל"ג שלמים דהווי סברי בעלי הדפוס דשלמים עדיפא להו דהוא מפורש טפי. וכי תורת המשנה זאת תורת העולה על רוחה כדסברא דעתייהו וכהנה רבות עמי אשר שם אלהים בפי לדבר. כי הכל עשיתי לזכות את עצמי שלא לגשש כעורים קיר שאיני כדאי וראוי לזכות את אחרים כי מה אני להבל דמה תולעת ולא איש לדייק בלישניה לישנא קלילא הראוי לבילה פרט הנושר בשעת הבצירה דערבא ערבא צריך והבא ללמד ונמצא למד אבל בטחתי בחסד אלהים יעזרני על דבר אמת לאמתו (כי פה לא עשיתי מאומה והבור רק אין בו מים) ויוציאני למרחב יחלצני לתת לי לחם ושמלה שאוכל להוציא לאור מה שיש בלבי לשמור ולעשות כי כל יוכל. ולא יזכור לי עון אשר חטא כי הוא ירבה לסלוח. ותקרב ותבואה עת לחננה כי בא מועד תרבה הדעת כמים לים מכסים בקול ששון ובקול שמחה אכ"ר:

לישנא קלילא והראוי לבילה

דב"ש אלטאראס זלה"ה

תפלת ר' נחוניא בן הקנה שחייב לאומרה כל הנכנס לבית המדרש ללמוד
 יהי רצון מלפניך יי אלהי שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אפשל
 בדבר הלכה וישמחו בי חבירי ולא אומר על טהור טמא ולא על
 טמא טהור ולא על מתר אסור ולא על אסור מתר ולא יפשו חבירי
 בדבר הלכה ואשמח בהם:

והאר"י זצוק"ל היה אומר אחר תפלה זו שני פסוקים אלו

כי יי יתן חכמה מפיו דעת ותבונה:

גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך:

קודם הלימוד

כתוב בספר תוצאות חיים כשפותח הספר ללמוד בו יאמר

הנני רוצה ללמוד כפי שביאני תלמוד זה לידי מעשה ולידי מדות
 ישרות ולידי ידיעת התורה והריני עושה לשם יחוד קדשא
 בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ויהי נועם יהוה אלהינו עלינו
 ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו:

משניות סדר זרעים

יש בו י"א מסכתות וזהו סדורן

א ברכות ט פרקים ב פאה ח פרקים ג דמאי
 ז פרקים ד כלאים ט פרקים ה שביעית י פרקים
 ו תרומה יא פרקים ז מעשרות ה פרקים ח מעשר שני
 ה פרקים ט חלה ד פרקים י ערלה ג פרקים
 יא בכורים ג פרקים בין הכל ע"ד פרקים:

מסכת ברכות

יום א

פרק א

מאימתי קורין את שמע בערבית · משעה שהכהנים
נכנסים לאכול בתרומתן · עד סוף
האשמורת הראשונה · דברי רבי אליעזר · וחכמים
אומרים עד חצות · רבן גמליאל אומר · עד שיעלה
עמוד השחר · מעשה שבאו בניו מבית המשתה אמרו
לו · לא קרינו את שמע · אמר להם · אם לא עלה עמוד
השחר · חייבין אתם לקרות · ולא זו בלבד · אלא · כל
מה שאמרו חכמים עד חצות · מצותן עד שיעלה עמוד
השחר · הקטר חלבים ואברים · מצותן עד שיעלה
עמוד השחר · וכל הנאכלים ליום אחד · מצותן עד
שיעלה עמוד השחר · אם כן למה אמרו חכמים עד
חצות · כדי להרחיק את האדם מן העבירה:

^ב מאימתי קורין את שמע בשחרית משיכיר בין תכלת
ללבן · רבי אליעזר אומר בין תכלת לכרתי (וגזמרה) עד
הגז החמה · רבי יהושע אומר · עד שלש שעות · שכן
דרך בני מלכים · לעמוד בשלש שעות · הקורא מפאן
ואילך · לא הפסיד · כאדם הקורא בתורה:

^ג בית שמאי אומרים בערב כל אדם יטו ויקראו · ובבקר
יעמדו שנאמר ובשכבך ובקומך · ובית הלל אומרים

כָּל אָדָם קוֹרָא כְּדֶרֶכוֹ • שֶׁנֶּאֱמַר וּבִלְכַתְּךָ בְּדֶרֶךְ • אִם בֵּן
 לָמָּה נֶאֱמַר וּבִשְׂכַכְךָ וּבְקוֹמְךָ • (אֵלָּא) בְּשַׁעַה שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי
 אָדָם שׁוֹכְבִּים וּבְשַׁעַה שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם עוֹמְדִים • אָמַר רַבִּי
 טַרְפוֹן • אֲנִי הֵייתִי בָּא בְּדֶרֶךְ • וְהִטְתִּי לְקִרְוֹת כְּדַבְּרֵי בֵּית
 שְׁמַאי • וְסִכַּנְתִּי בְּעַצְמִי • מִפְּנֵי הַלִּסְטִים • אָמְרוּ לוֹ כְּדִי
 הֵייתָ לְחוּב בְּעַצְמְךָ שֶׁעֲבַרְתָּ עַל דְּבַרִּי בֵּית הַלֵּל:

ד' בַּשַּׁחַר מְבַרֵךְ שְׁתֵּים לְפָנֶיהָ • וְאַחַת לְאַחֲרֶיהָ • וּבָעֶרֶב
 מְבַרֵךְ שְׁתֵּים לְפָנֶיהָ • וְשְׁתֵּים לְאַחֲרֶיהָ • אַחַת אֶרְכָּה
 וְאַחַת קֶצֶר • מְקוֹם שֶׁאָמְרוּ לְהֶאֱרִיךְ אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְקַצֵּר •
 לְקַצֵּר אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְהֶאֱרִיךְ • לַחֲתוּם אֵינוֹ רִשְׁאֵי שְׁלֵא
 לַחֲתוּם • וְשְׁלֵא לַחֲתוּם אֵינוֹ רִשְׁאֵי לַחֲתוּם:

ה' מְזַכֵּירִין יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלֵילוֹת • אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן
 עֲזַרְיָה הָרִי אֲנִי כָּבֵן שְׁבָעִים שָׁנָה וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֶּאֱמַר
 יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלֵילוֹת • עַד שֶׁדִּרְשָׁהּ בֶּן זֹזְמָא • שֶׁנֶּאֱמַר
 לְמַעַן תִּזְכּוֹר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ •
 יְמֵי חַיֶּיךָ הַיָּמִים • כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ הַלֵּילוֹת • וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים
 יְמֵי חַיֶּיךָ הָעוֹלָם הַזֶּה • כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ • לְהִבְיֵא לִימּוֹת
 הַמְּשִׁיחַ:

פרק ב

הָיָה קוֹרֵא בַּתּוֹרָה • וְהִגִּיעַ זְמַן הַמִּקְרָא • אִם כּוֹיִן לְבוֹ
 יָצָא • וְאִם לָאוּ • לֹא יָצָא • בַּפְּרָקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי
 הַכְּבוֹד וּמִשִּׁיב • וּבְאֻמָּצֵע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הִירָאָה וּמִשִּׁיב •
 דְּבַרִּי רַבִּי מֵאִיר • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּאֻמָּצֵע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי
 הִירָאָה • וּמִשִּׁיב מִפְּנֵי הַכְּבוֹד • בַּפְּרָקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי
 הַכְּבוֹד • וּמִשִּׁיב שְׁלוֹם לְכָל אָדָם:

ב אֵלּוּ הֵן בֵּין הַפְּרָקִים • בֵּין בְּרַכָּה רֵאשׁוֹנָה לְשִׁנְיָה •
 בֵּין שְׁנִיָּה לְשִׁמְעַ • בֵּין שְׁמַע לְוְהִיָּה אִם שְׁמַע • בֵּין וְהִיָּה
 אִם שְׁמַע לְוִיֵּאמָר • בֵּין וִיֵּאמָר לְאַמֶּת וְיִצִּיב • רַבִּי יְהוּדָה
 אוֹמֵר • בֵּין וִיֵּאמָר לְאַמֶּת וְיִצִּיב לֹא יִפְסִיק • אָמַר רַבִּי
 יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְחָה לָמָּה קִדְּמָה שְׁמַע לְוְהִיָּה אִם שְׁמַע •
 (אֵלּא) כְּדִי שְׂיִקְבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם תַּחֲלָה • וְאַחֵר
 כֵּךְ יִקְבֵּל עָלָיו עוֹל מַצּוֹת • וְהִיָּה אִם שְׁמַע לְוִיֵּאמָר •
 שְׁוִהִיָּה אִם שְׁמַע נוֹהֵג בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה • וִיֵּאמָר אֵינּוּ נוֹהֵג
 אֵלּא בַּיּוֹם:

ג הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְלֹא הִשְׁמִיעַ לְאַזְנוֹ יָצָא • רַבִּי יוֹסִי
 אוֹמֵר לֹא יָצָא • קָרָא וְלֹא דִקְדַּק בְּאוֹתֵיּוֹתֶיהָ רַבִּי יוֹסִי
 אוֹמֵר יָצָא • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לֹא יָצָא • הַקּוֹרֵא לְמִפְרָע
 לֹא יָצָא • קָרָא וְטָעָה • יַחֲזוֹר לְמָקוֹם שֶׁטָּעָה:

ד הָאוֹמֵנִין • קוֹרִין בְּרֵאשׁ הָאֵילָן • אוֹ בְּרֵאשׁ הַנֶּדֶבֶךְ • מֵה
 שְׂאִינָן רְשָׁאִין לַעֲשׂוֹת כֵּן בַּתַּפְּלָה:

ה' חֲתָן פָּטוּר מִקְרִיאַת שְׁמַע בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת · אִם לֹא עָשָׂה מַעֲשֵׂה · מַעֲשֵׂה בִרְבֵּן גְּמִלְיָאֵל · שֶׁקָּרָא בַלֵּילָה הָרִאשׁוֹן שְׁנָשָׂא · אָמְרוּ לוֹ תִּלְמִידָיו · לֹא לְמַדְתָּנוּ רַבֵּינוּ שְׁחָתָן פָּטוּר מִקְרִיאַת שְׁמַע בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן · אָמַר לָהֶם · אֵינִי שׁוֹמֵעַ לָכֶם · לְבַטֵּל מִמֶּנִּי עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם אֲפִילוּ שְׁעָה אַחַת:

י' רַחֵץ בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן שְׁמִתָּה אֶשְׁתִּי · אָמְרוּ לוֹ תִּלְמִידָיו · לֹא לְמַדְתָּנוּ רַבֵּינוּ שְׁאֵבֵל אֲסוּר לְרַחוּץ · אָמַר לָהֶם אֵינִי כְּשֹׂאֵר כָּל אָדָם אֶסְטָגִיס אֲנִי:

י' וּכְשִׁמַּת טָבִי עֲבָדוֹ קִבֵּל עָלָיו תִּנְחוּמִין · אָמְרוּ לוֹ תִּלְמִידָיו · לֹא לְמַדְתָּנוּ רַבֵּינוּ · שְׂאִין מִקְבָּלִין תִּנְחוּמִין עַל הָעֲבָדִים · אָמַר לָהֶם · אֵין טָבִי עֲבָדִי כְּשֹׂאֵר כָּל הָעֲבָדִים · כְּשֵׁר הִיָּה:

ה' חֲתָן · אִם רָצָה לְקָרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן קוֹרֵא · רֵבֶן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמִלְיָאֵל אוֹמֵר · לֹא כָּל הָרוֹצֶה לְטוֹל אֶת הַשֵּׁם יִטּוֹל:

פרק ג

מי שמתו מוטל לפניו פטור (מקריאת שמע) מן
התפלה ומן התפלין נושאי המטה וחלופיהן וחלופי
חלופיהן את שלפני המטה ואת שלאחר המטה את
שלמטה צורך בהן פטורין ואת שאין למטה צורך בהן
חייבין אלו ואלו פטורין מן התפלה:

^ב קברו את המת חזרו אם יכולים להתחיל ולגמור
עד שלא יגיעו לשורה יתחילו ואם לאו לא יתחילו
העומדים בשורה הפנימים פטורים והחיצונים חייבין:

^ג נשים ועבדים וקטנים פטורים מקריאת שמע ומן
התפלין והייבין בתפלה ובמזוזה ובברכת המזון:

^ד בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך לא לפניה ולא
לאחריה ועל המזון מברך לאחרי ואינו מברך לפניו
רבי יהודה אומר מברך לפניהם ולאחריהם:

^ה היה עומד בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק
אלא יקצר ירד לטבול אם יכול לעלות ולהתכסות
ולקרות עד שלא תגן החמה יעלה ויתכסה ויקרא ואם
לאו יתכסה במים ויקרא אבל לא יתכסה לא במים
הרעים ולא במי המשרה עד שיטיל לתוכן מים וכמה
ירחיק מהם ומן הצואה ארבע אמות:

י זב שראה קרי · ונדה שפלטתה שכבת זרע · והמשמשת
שראתה נדה · צריכין טבילה · ורבי יהודה פוטר:

פרק ד

תפלת השחר עד חצות · רבי יהודה אומר עד ארבע
שעות · תפלת המנחה עד הערב · רבי יהודה
אומר עד פלג המנחה · תפלת הערב אין לה קבע · ושל
מוסףין כל היום (רבי יהודה אומר עד שבע שעות):

ב רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית
המדרש · וביציאתו · תפלה קצרה · אמרו לו · מה מקום
לתפלה זו · אמר להם בכניסתי אני מתפלל שלא תארע
תקלה על ידי · וביציאתי אני נותן הודיה על חלקי:

ג רבן גמליאל אומר · בכל יום מתפלל אדם שמונה
עשרה · רבי יהושע אומר מעין שמונה עשרה · רבי
עקיבא אומר · אם שגורה תפלתו בפיו · יתפלל שמונה
עשרה · ואם לאו מעין שמונה עשרה:

ד רבי אליעזר אומר העושה תפלתו קבע · אין תפלתו
תחנונים · רבי יהושע אומר · המהלך במקום סכנה ·
מתפלל תפלה קצרה · אומר הושע השם את עמך
את שארית ישראל · בכל פרשת העבור יהיו צרכיהם
לפניך · ברוך אתה יי שומע תפלה:

ה' הָיָה רוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר יֵרֵד • וְאִם אֵינּוּ יָכוֹל לִירֵד • יַחְזִיר
אֶת פָּנָיו • וְאִם אֵינּוּ יָכוֹל לְהַחְזִיר אֶת פָּנָיו • יִכּוּן אֶת לְבוֹ
כְּנָגֵד בֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים:

י' הָיָה יוֹשֵׁב בִּסְפִינָה • אוֹ בְּקָרוֹן • אוֹ בְּאַסְדָּא • יִכּוּן אֶת
לְבוֹ כְּנָגֵד בֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים:

י' רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר אֵין תְּפִלַּת הַמוֹסְפִין אֵלָא
בְּחֵבֶר עִיר • וְחֲכָמִים אוֹמְרִים בְּחֵבֶר עִיר וְשֵׁלָא בְּחֵבֶר
עִיר • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְׁמוּ כָּל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֵבֶר עִיר •
הַיַּחֲדָּי פְּטוֹר מִתְּפִלַּת הַמוֹסְפִין:

פרק ה

אֵין עוֹמְדִין לְהַתְּפִלָּל אֵלָא מִתּוֹךְ כְּבֹד רֹאשׁ • חֲסִידִים
הָרָאשׁוֹנִים הָיוּ שׁוֹהִים שְׁעָה אַחַת וּמִתְּפַלְּלִים • כְּדִי
שְׁיִכְנוּ אֶת לִבָּם לְמָקוֹם • אֲפִילוּ הַמֶּלֶךְ שׁוֹאֵל בְּשִׁלּוּמוֹ
לֹא יִשְׁיכְנוּ • וְאֲפִילוּ נָחַשׁ כְּרוּךְ עַל עֵקְבוֹ לֹא יִפְסִיק:

ב' מְזַכְרִין גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בְּתַחֲתֵי הַמַּתִּים • וְשׁוֹאֲלִין
הַגְּשָׁמִים בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים • וְהַבְּדִלָּה בְּחוּגֵן הַדַּעַת • רַבִּי
עֲקִיבָא אוֹמֵר אוֹמְרָה בְּרָכָה רְבִיעִית בְּפָנֵי עֲצָמָה • רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בְּהוֹדָאָה:

ג' הָאוֹמֵר (יְבָרְכוּךָ טוֹבִים הָרִי זֶה דֶּרֶךְ הַמִּינִים) עַל קֶן
צִפּוֹר יִגְיעוּ רַחֲמֶיךָ • וְעַל טוֹב יִזְכָּר שְׁמֶךָ • מוֹדִים מוֹדִים
מִשְׁתַּקִּין אוֹתוֹ • הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה וְטָעָה • יַעֲבֹר אַחֵר

תַּחֲתָיו • וְלֹא יִהְיֶה סֶרֶבֶן בְּאוֹתָהּ שְׁעָה • מִנֵּין הוּא מִתְחִיל
מִתְחַלֵּת הַבִּרְכָּה שְׁטָעָה בָּהּ:

י' הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתִּיבָה לֹא יַעֲנֶה אַחֵר הַכֹּהֲנִים אֲמֵן מִפְּנֵי
הַטְּרוּף • וְאִם אֵין שָׁם כֹּהֵן אֲלֵא הוּא לֹא יֵשֵׂא אֶת כַּפָּיו •
וְאִם הִבְתַּחֲתוֹ שֶׁהוּא נוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו וְחוֹזֵר לְתַפְלָתוֹ
רְשָׁאי:

ה' הַמִּתְפַּלֵּל וְטָעָה סִימֵן רַע לוֹ • וְאִם שָׁלִיחַ צָבוּר הוּא סִימֵן
רַע לְשׁוֹלְחָיו • מִפְּנֵי שֶׁשְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם בְּמוֹתוֹ • אָמְרוּ עָלָיו
עַל רַבִּי חֲנִינָא בֶן דּוֹסָא • כְּשֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל עַל הַחוֹלִים •
הָיָה אוֹמֵר זֶה חַי וְזֶה מֵת • אָמְרוּ לוֹ מִנֵּין אֶתָּה יוֹדֵעַ • אָמַר
לָהֶם • אִם שְׁגוּרָה תִּפְלְתִי בְּפִי יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְקַבֵּל •
וְאִם לֹא • יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְטוֹרֵף:

פרק ו

כִּיצַד מְבָרְכִין עַל הַפִּירוֹת • עַל פִּירוֹת הָאֵילָן אוֹמֵר
בוֹרָא פְּרִי הָעֵץ • חוּץ מִן הַיֵּין • שֶׁעַל הַיֵּין אוֹמֵר
בוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן • וְעַל פִּירוֹת הָאֶרֶץ אוֹמֵר בוֹרָא פְּרִי
הָאֲדָמָה • חוּץ מִן הַפֶּת • שֶׁעַל הַפֶּת הוּא אוֹמֵר הַמוֹצֵיא
לֶחֶם מִן הָאֶרֶץ • וְעַל הַיִּרְקוֹת אוֹמֵר בוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה •
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בוֹרָא מִיְּנֵי דְשָׂאִים:

ב בִּרְדָּה עַל פִּירוֹת הָאֵילָן בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה · יָצָא · וְעַל פִּירוֹת הָאֶרֶץ בּוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ לֹא יָצָא · עַל כֻּלָּם אִם אָמַר שֶׁהֵכֵל יָצָא:

ג עַל דְּבַר שְׂאִין גְּדוּלוֹ מִן הָאֶרֶץ אוֹמֵר שֶׁהֵכֵל · עַל הַחוֹמָן וְעַל הַנוֹבְלוֹת וְעַל הַגּוֹבָאֵי אוֹמֵר שֶׁהֵכֵל · (עַל הַחֲלָב וְעַל הַגְּבִינָה וְעַל הַבִּיצִים אוֹמֵר שֶׁהֵכֵל) רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כֹּל שֶׁהוּא מִין קָלָה אִין מְבָרְכִין עָלָיו:

ד הָיוּ לִפְנֵינוּ מֵינִים הִרְבֵּה · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם יֵשׁ בִּינֵיהֶם מִמֵּין שְׁבָעָה מְבָרְךְ עָלָיו · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים מְבָרְךְ עַל אֵי זֶה מֵהֶם שִׁירָצָה:

ה בִּרְדָּה עַל הַיֵּין שֶׁלִּפְנֵי הַמְּזוֹן · פָּטַר אֶת הַיֵּין שֶׁלְּאַחַר הַמְּזוֹן · בִּרְדָּה עַל הַפְּרִפְרֶת שֶׁלִּפְנֵי הַמְּזוֹן · פָּטַר אֶת הַפְּרִפְרֶת שֶׁלְּאַחַר הַמְּזוֹן · בִּרְדָּה עַל הַפֶּת · פָּטַר אֶת הַפְּרִפְרֶת · עַל הַפְּרִפְרֶת · לֹא פָּטַר אֶת הַפֶּת · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵף לֹא מַעֲשֶׂה קִדְרָה:

ו הָיוּ יוֹשְׁבֵין לֶאֱכֹל · כֹּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרְךְ לְעַצְמוֹ · הִסִּיבוּ אֶחָד מְבָרְךְ לְכֻלָּם · בָּא לָהֶם יַיִן בְּתוֹךְ הַמְּזוֹן · כֹּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרְךְ לְעַצְמוֹ · לְאַחַר הַמְּזוֹן אֶחָד מְבָרְךְ לְכֻלָּם · וְהוּא אוֹמֵר עַל הַמְּגֻמָּר · אֵף עַל פִּי שְׂאִין מְבִיאִין אֶת הַמְּגֻמָּר אֵלָּא לְאַחַר הַסְּעוּדָה:

י הביאו לַפְּנֵי מְלִיחַ בַּתְּחִלָּה וּפֶת עֵמוֹ · מְבַרֵּךְ עַל
הַמְּלִיחַ · וּפוֹטֵר אֶת הַפֶּת · שֶׁהַפֶּת טְפֵלָה לוֹ · זֶה הַכֶּלֶל ·
כָּל שֶׁהוּא עֵיקָר וְעֵמוֹ טְפֵלָה · מְבַרֵּךְ עַל הָעֵיקָר וּפוֹטֵר
אֶת הַטְּפֵלָה:

ח אֲכַל תְּאֵנִים וְעֶגְבִּים וְרִמּוֹנִים · מְבַרֵּךְ אַחֲרֵיהֶן שְׁלֹשׁ
בְּרָכוֹת דְּבָרֵי רֵבֶן גַּמְלִיאֵל · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים בְּרָכָה אַחַת
(מֵעֵין שְׁלֹשׁ) · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֶפִּילוּ אֲכַל שֶׁלֶק
וְהוּא מְזוֹנוֹ · מְבַרֵּךְ אַחֲרָיו שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת · הַשּׁוֹתֶה מִים
לְצִמָּאוֹ · אוֹמֵר שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בְּדִבְרוֹ · רַבִּי טְרֶפּוֹן אוֹמֵר
בוֹרָא נִפְשוֹת רַבּוֹת:

פרק ז

שְׁלֹשָׁה שְׂאֵכְלוּ כְּאַחַד · חֵיבִין לְזֶמֶן · אֲכַל דָּמְאִי ·
וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁנִּטְלָה תְּרוּמָתוֹ · וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי
וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּפְדּוּ · וְהַשֶּׁמֶשׁ שְׂאֵכָל כְּזֵית · וְהַכּוֹתִי · מְזַמְּנִין
עֲלֵיהֶם · אֲבָל אֲבָל טָבֵל וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁלֹא נִטְלָה
תְּרוּמָתוֹ · וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁלֹא נִפְדּוּ · וְהַשֶּׁמֶשׁ
שְׂאֵכָל פָּחוֹת מִכְּזֵית · וְהַנֶּכְרִי · אֵין מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶם:

ב נָשִׁים וְעֶבְדִּים וְקִטְנִים אֵין מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶם · עַד כֶּמָּה
מְזַמְּנִין · עַד כְּזֵית · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד כִּבְיָצָה:

ג כִּיצַד מְזַמְּנִין · בְּשִׁלְשָׁה אוֹמֵר גְּבָרֶךְ · בְּשִׁלְשָׁה וְהוּא ·
אוֹמֵר בְּרָכוּ · בַּעֲשָׂרָה אוֹמֵר גְּבָרֶךְ לֵאלֹהֵינוּ · בַּעֲשָׂרָה

והוא · אומר ברכו · אחד עשרה ואחד עשרה רבוא ·
 במאה אומר נברך ליי אלהינו · במאה והוא · אומר
 ברכו · באלף אומר נברך ליי אלהינו אלהי ישראל ·
 באלף והוא · אומר ברכו · ברבוא אומר נברך ליי אלהינו
 אלהי ישראל אלהי העבאות יושב הכרובים (על המזון
 שאכלנו) · ברבוא והוא · אומר ברכו · כענין שהוא
 מברך · כך ענין אחריו · ברוך יי אלהינו אלהי ישראל
 אלהי העבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו · רבי
 יוסי הגלילי אומר לפי רוב הקהל הן מברכין · שנאמר
 במקלות ברכו אלהים יי ממקור ישראל · אמר רבי
 עקיבא · מה מצינו בבית הכנסת אחד מרבין ואחד
 מועטין אומר ברכו את יי · רבי ישמעאל אומר · ברכו
 את יי המבורך:

ד שלשה שאכלו באחד אינן רשאים לחלק · וכן ארבעה ·
 וכן חמשה · ששה נחלקין עד עשרה · ועשרה אין
 נחלקין עד שיהיו עשרים:

ה שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד · בזמן שמקצתן
 רואין אלו את אלו · הרי אלו מצטרפין לזמון · ואם לאו ·
 אלו מזמנין לעצמן · ואלו מזמנין לעצמן · ואין מברכין על
 היין עד שיתן לתוכו מים · דברי רבי אליעזר · וחכמים
 אומרים מברכין:

פרק ח

אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל בִּסְעוּדָה · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם · וְאַחֵר כֶּךָּ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן · וְאַחֵר כֶּךָּ מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם:

בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים נוֹטְלִין לַיָּדִים וְאַחֵר כֶּךָּ מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס וְאַחֵר כֶּךָּ נוֹטְלִין לַיָּדִים:

גִּבֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְקַנְחֵי יָדָיו בַּמַּפָּה וּמַנִּיחָהּ עַל הַשֻּׁלְחָן · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים עַל הַכֶּסֶת:

דִּבֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְכַבְּדִין אֶת הַבֵּית וְאַחֵר כֶּךָּ נוֹטְלִין לַיָּדִים · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים נוֹטְלִין לַיָּדִים וְאַחֵר כֶּךָּ מְכַבְּדִין אֶת הַבֵּית:

הִבֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים גֵּר וּמִזּוֹן וּבִשְׂמִים וְהַבְּדִלָה · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים גֵּר וּבִשְׂמִים וּמִזּוֹן וְהַבְּדִלָה · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים שֶׁבָּרָא מְאֹרֶה הָאֵשׁ · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים בּוֹרָא מְאֹרֶה הָאֵשׁ:

וְאֵין מְבָרְכִין לֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבִּשְׂמִים שֶׁל גּוֹיִם · וְלֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבִּשְׂמִים שֶׁל מַתִּים · וְלֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבִּשְׂמִים שֶׁלפָּנֵי עֲבוּדָה זָרָה · אֵין מְבָרְכִין עַל הַנֵּר עַד שִׁיאֲתוּ לְאוֹרוֹ:

י מי שְאָכַל וְשָכַח וְלֹא בִרְךָ • בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים יַחְזֹר
לְמָקוֹמוֹ וְיִבְרַךְ • וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים יִבְרַךְ בְּמָקוֹם שֶׁנִּזְכָּר •
עַד אֵימָתִי הוּא מְבָרַךְ • עַד כִּדִּי שִׁיתֶּעֱכַל הַמְּזוֹן שֶׁבִּמְעֵיו:

ח בָּא לָהֶם יֵין לְאַחַר הַמְּזוֹן וְאִין שָׁם אֵלָּא אוֹתוֹ הַכּוֹס •
בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְבָרַךְ עַל הַיֵּין • וְאַחֲרֵי כֵן מְבָרַךְ עַל
הַמְּזוֹן • וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים מְבָרַךְ עַל הַמְּזוֹן וְאַחֲרֵי כֵן
מְבָרַךְ עַל הַיֵּין • עוֹנִין אָמֵן אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל הַמְּבָרַךְ • וְאִין
עוֹנִין אָמֵן אַחֲרֵי הַכּוֹתֵי הַמְּבָרַךְ • עַד שִׁישְׁמַע כָּל הַבְּרָכָה:

פרק ט

הַרְוָאָה מָקוֹם שֶׁנַּעֲשׂוּ בּוֹ נִסִּים לְיִשְׂרָאֵל • אוֹמֵר בְּרוּךְ
שֶׁעָשָׂה נִסִּים לְאַבּוֹתֵינוּ בְּמָקוֹם הַזֶּה • מָקוֹם
שֶׁנַּעֲקָרָה מִמֶּנּוּ עֲבוּדָה זָרָה • אוֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוּדָה
זָרָה מֵאַרְצֵנוּ:

ב עַל הַזִּיקִין וְעַל הַזּוֹעוֹת וְעַל הַבְּרָקִים וְעַל הַרְעָמִים
וְעַל הַרוּחוֹת • אוֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁפָּחַוּ וּגְבוּרָתוֹ מְלֵא עוֹלָם •
עַל הַהָרִים וְעַל הַגְּבָעוֹת וְעַל הַיַּמִּים וְעַל הַנְּהָרוֹת
וְעַל הַמִּדְבָּרוֹת • אוֹמֵר בְּרוּךְ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית •
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַרְוָאָה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל אוֹמֵר בְּרוּךְ
שֶׁעָשָׂה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל • בְּזִמְנָן שְׂרוּאָה אוֹתוֹ לְפָרְקִים •
עַל הַגְּשָׁמִים וְעַל בְּשׂוּרוֹת הַטּוֹבוֹת אוֹמֵר בְּרוּךְ הַטּוֹב
וְהַמְּטִיב • וְעַל בְּשׂוּרוֹת רָעוֹת אוֹמֵר בְּרוּךְ דִּין הָאֵמֶת:

ג בָּנָה בֵּית חֲדָשׁ וְקָנָה כָּלִים חֲדָשִׁים . אָמַר בְּרוּךְ
 שֶׁחֵיֵינוּ . מְבָרַךְ עַל הָרָעָה מֵעֵין הַטּוֹבָה . וְעַל הַטּוֹבָה
 מֵעֵין הָרָעָה . הַצּוֹעֵק לְשַׁעֲבֵר הָרִי זֶה תַּפְלַת שׁוֹא . בִּיצֵד .
 הֵיטָה אֲשֶׁתּוֹ מַעֲבֶרֶת וְאָמַר יְהִי רָצוֹן שֶׁתֵּלֵד אֲשֶׁתִּי זָכָר .
 הָרִי זֶה תַּפְלַת שׁוֹא . הִיא בָּא בְּדֶרֶךְ וְשָׁמַע קוֹל צֹחָה
 בָּעִיר . וְאָמַר יְהִי רָצוֹן שֶׁלֹּא יִהְיוּ אֵלּוּ בְּנֵי בֵּיתִי הָרִי זֶה
 תַּפְלַת שׁוֹא :

ד הַנִּכְנָס לְכֶרֶךְ מִתְפַּלֵּל שְׁתִּים . אַחַת בְּכַנִּסְתּוֹ . וְאַחַת
 בִּיצִיאָתּוֹ . בֶּן עָזַי אָמַר אַרְבַּע . שְׁתִּים בְּכַנִּסְתּוֹ .
 וְשְׁתִּים בִּיצִיאָתּוֹ . וְנוֹתֵן הוֹדָאָה לְשַׁעֲבֵר . וְצוֹעֵק לְעֵתִיד
 לְבֹא :

ה הַיֵּיב אָדָם לְבָרֶךְ עַל הָרָעָה כֶּשֶׁם שֶׁהוּא מְבָרַךְ עַל
 הַטּוֹבָה שֶׁנֶּאֱמַר וְאַהֲבַת אֶת יי אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל
 נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ . בְּכָל לִבְבְּךָ . בְּשֵׁנֵי יְצָרֶיךָ . בִּיצֵר
 טוֹב וּבִיצֵר רָע . וּבְכָל נַפְשְׁךָ . אֲפִילוּ הוּא נוֹטֵל אֶת
 נַפְשְׁךָ . וּבְכָל מְאֹדְךָ . בְּכָל מְמוֹנְךָ . דָּבָר אַחֵר בְּכָל מְאֹדְךָ
 בְּכָל מָדָה וּמָדָה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ הָיוּ מוֹדָה לוֹ בְּמֵאֵד
 מְאֹד . לֹא יִקַּל אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ כְּנֶגֶד שַׁעַר הַמְּזֻרָח שֶׁהוּא
 מְכוּוֵן כְּנֶגֶד בֵּית קִדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים . לֹא יִכְנֹס לְהַר הַבַּיִת
 לֹא בַּמִּקְלוֹ וְלֹא בַּמִּנְעֵלוֹ וְלֹא בַּפּוֹנְדָתּוֹ וְלֹא בַּאֲבָק שֶׁעַל
 רִגְלָיו . וְלֹא יַעֲשֶׂנוּ קַפְנִדְרִיא . וּרְקִיקָה מִקַּל וְחוֹמֶר . כָּל
 חוֹתָמֵי בְּרִכּוֹת שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ הָיוּ אוֹמְרִים מִן הָעוֹלָם .
 מִשְׁקָלָקְלוֹ הָאֶפִיקוֹרוֹסִים וְאָמְרוּ אֵין עוֹלָם אֵלָּא אֶחָד .

הַתְּקִינוּ שִׁיְהִיו אוֹמְרִים מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם • וְהַתְּקִינוּ
 שִׁיְהִי אָדָם שׁוֹאֵל אֶת שְׁלוֹם חֲבֵרוֹ בְּשֵׁם • שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה
 בְּעֵז בָּא מִבֵּית לָחֶם וַיֹּאמֶר לְקוֹצְרִים יִי עִמָּכֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ
 יְבָרְכֶךָ יִי • וַאֲמַר יִי עִמָּךְ גְּבוּר הַחֵיל • וַאֲמַר וְאַל תִּבְּזוּ
 כִּי זָקְנָה אִמָּךְ • וַאֲמַר עַתָּה לַעֲשׂוֹת לִי הִפְרוּ תוֹרַתְךָ • רַבִּי
 נִתֵּן אוֹמֵר הִפְרוּ תוֹרַתְךָ מִשּׁוּם עַתָּה לַעֲשׂוֹת לִי: סליק

מסכת פאה

פרק א

אֵלּוּ דְּבָרִים שָׁאִין לָהֶם שִׁיעוּר · הַפָּאָה · וְהַבְּבוּרִים ·
וְהָרְאִיוֹן · וּגְמִילוּת חֲסָדִים · וְתִלְמוּד תּוֹרָה · אֵלּוּ
דְּבָרִים שְׁאָדָם אוֹכֵל פִּירוּתֵיהֶן בְּעוֹלָם הַזֶּה · וְהִקְרָן קִיָּמָת
לֹא לְעוֹלָם הַבָּא · כְּבוֹד אָב וָאִם · וּגְמִילוּת חֲסָדִים ·
וְהַבָּאת שְׁלוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבִירוֹ · וְתִלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד
כָּלֶם:

ב אין פּוֹחַתִּין לַפָּאָה מְשֻׁשִׁים · וְאִף עַל פִּי שְׁאֲמְרוּ · אִין
לַפָּאָה שִׁיעוּר · הַכֹּל לְפִי גִדּוֹל הַשְּׂדָה · וּלְפִי רוֹב הָעֲנִיִּים ·
וּלְפִי רוֹב הָעֲנָוָה:

ג נוֹתְנִין פָּאָה מִתְחִלַּת הַשְּׂדָה וּמֵאֲמָצְעָה · רַבִּי שִׁמְעוֹן
אוֹמֵר וּבִלְבָד שְׂתֵתָן בְּסוֹף כְּשִׁיעוּר · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם
שִׁיר קָלַח אֶחָד · סוֹמֵךְ לֹא מְשׁוּם פָּאָה · וְאִם לֹא · אִינוּ
נוֹתְנִין אֵלָּא מְשׁוּם הַפֶּקֶר:

ד כָּלֹל אָמְרוּ בַּפָּאָה · כָּל שֶׁהוּא אוֹכֵל · וְנִשְׁמֵר · וְגִדּוֹלֵיו מִן
הָאָרֶץ · וְלִקִּיטָתוֹ כְּאֶחָד · וּמִכְנִיסוֹ לְקִיּוֹם · חַיִּיב בַּפָּאָה ·
וְהַתְּבוּאָה וְהַקְטָנוֹת בְּכָלֹל הַזֶּה:

ה (וּבִאֵלּוּ) הָאֹג וְהַחֲרוּבִין וְהָאֲגוּזִים וְהַשְּׂקָדִים וְהַגָּפְנִים
וְהַרְמוּנִים וְהַזִּיתִים וְהַתְּמָרִים חַיִּיבִין בַּפָּאָה:

י לעולם הוא נותן משום פאה · ופטור מן המעשרות
עד שימרח · ונותן משום הפקר · ופטור מן המעשרות
עד שימרח · ומאכיל לבהמה ולחיה ולעופות · ופטור מן
המעשרות עד שימרח · ונוטל מן הגורן וזרע · ופטור
מן המעשרות עד שימרח · דברי רבי עקיבא · כהן ולוי
שלקחו את הגורן · המעשרות שלהם עד שימרחו ·
המקדיש ופודה חייב במעשרות · עד שימרח הגזבר:

פרק ב

ואלו מפסיקין לפאה · הנחל והשלולית · ודרך היחיד ·
ודרך הרבים · ושביל הרבים · ושביל היחיד
הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים · והבור והגזר
וזרע אחר · והקוצר לשחת מפסיק · דברי רבי מאיר ·
וחכמים אומרים אינו מפסיק אלא אם כן חרש:

ב אמת המים שאינה יכולה להקצר באחת · רבי יהודה
אומר מפסקת · וכל ההרים אשר במעדר יעדרון · אף
על פי שאין הבקר יכול לעבור בכליו · הוא נותן פאה
לכל:

ג הכל מפסיק לזרעים · ואינו מפסיק לאילן אלא גדר ·
ואם היה שער כותש אינו מפסיק · אלא נותן פאה לכל:

ד ולחרובין · כל הרואין זה את זה · אמר רבן גמליאל
נוהגין היו בית אבא שהיו נותנין פאה אחת לזיתים שהיו

לָהֶם בְּכָל רוּחַ • וּלְחֲרוּבֵין כָּל הָרוֹאִין זֶה אֶת זֶה • רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוֹק אֹמֵר מִשְׁמוֹ • אֵף לְחֲרוּבֵין שֶׁהָיוּ לָהֶם
בְּכָל הָעִיר:

ה' הַזּוֹרֵעַ אֶת שְׂדֵהוּ מִן אֶחָד • אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹשֶׂהוּ
שְׁתֵּי גִרְנוֹת • נוֹתֵן פָּאָה אַחַת • זֶרְעָה שְׁנֵי מִיָּנִין • אֵף עַל
פִּי שֶׁעָשָׂאן גֹּרֶן אַחַת נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת • הַזּוֹרֵעַ אֶת שְׂדֵהוּ
שְׁנֵי מִיָּנֵי חִטִּין • עָשָׂאן גֹּרֶן אַחַת נוֹתֵן פָּאָה אַחַת • שְׁתֵּי
גִרְנוֹת נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת:

י מַעֲשֶׂה שֶׁזָּרַע רַבִּי שִׁמְעוֹן אִישׁ הַמַּצָּפָה (וּבָא) לִפְנֵי
רַבִּן גַּמְלִיאֵל וְעָלוּ לְלִשְׁכַּת הַגִּזִּית וְשָׂאֻהוּ • אָמַר נַחוּם
הַלְבָּלֵר • מִקְבֵּל אֲנִי מֵרַבִּי מֵיֵאשָׁא שֶׁקִּבֵּל מֵאַבָּא • שֶׁקִּבֵּל
מִן הַזּוֹגוֹת שֶׁקִּבְּלוּ מִן הַנְּבִיאִים • הִלָּכָה לְמִשְׁהַ מְסִינִי •
בַּזּוֹרֵעַ אֶת שְׂדֵהוּ שְׁנֵי מִיָּנֵי חִטִּין • אִם עָשָׂאן גֹּרֶן אַחַת
נוֹתֵן פָּאָה אַחַת • שְׁתֵּי גִרְנוֹת נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת:

י' שְׂדֵה שֶׁקָּצְרוּהָ גֹזִים • קָצְרוּהָ לְסֻטִּים • קָרְסְמוּהָ נִמְלִים •
שִׁבְרָתָהּ הָרוּחַ אוֹ בְּהֶמָּה • פְּטוּרָה • קָצַר חֲצִיָּה וְקָצְרוּ
לְסֻטִּים חֲצִיָּה • פְּטוּרָה • שְׁחוּבַת הַפָּאָה בְּקֶמָה:

ח' קָצְרוּ לְסֻטִּים חֲצִיָּה • וְקָצַר הוּא חֲצִיָּה • נוֹתֵן פָּאָה מִמָּה
שֶׁקָּצַר • קָצַר חֲצִיָּה וּמָכַר חֲצִיָּה • הִלּוּקַח נוֹתֵן פָּאָה לְכָל •
קָצַר חֲצִיָּה וְהִקְדִּישׁ חֲצִיָּה • הַפּוֹדָה מִיַּד הַגִּזְבָּר • הוּא נוֹתֵן
פָּאָה לְכָל:

פרק ג

מִלְבָּנוֹת הַתְּבוּאָה שְׁבִין הַיִּיתִים • בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים
פָּאָה מִכָּל אַחַת וְאַחַת • וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים
מֵאַחַת עַל הַכֹּל • וּמוֹדִים שָׁאֵם הָיוּ רֹאשֵׁי שׁוּרוֹת
מְעוֹרְבִין • שֶׁהוּא נוֹתֵן פָּאָה מֵאַחַת עַל הַכֹּל:

בִּהֶמְנָמַר אֶת שְׂדֵהוּ וְשִׁיר קִלְחִים לַחִים • רַבִּי עֲקִיבָא
אוֹמֵר נוֹתֵן פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאַחָד • וְחֲכָמִים אוֹמְרִים
מֵאַחַד עַל הַכֹּל • וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי עֲקִיבָא בְּזוֹרַע
שֶׁבֶת אוֹ חֶרְדֵּל בְּשָׁנִים וּבְשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת • שֶׁהוּא נוֹתֵן
פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאַחָד:

גִּהֶמְחִלִּיק בְּצָלִים לַחִים לְשׁוֹק • וּמִקְיִים יְבֵשִׁים לְגֹזֶרֶן •
נוֹתֵן פָּאָה לְאֵלוֹ לְעֶצְמָן • וּלְאֵלוֹ לְעֶצְמָן • וְכֵן בְּאֶפְרוֹיִן •
וְכֵן בְּכָרֶם • הַמִּדֵּל נוֹתֵן מִן הַמְּשׁוּאָר עַל מֵה שֶׁשִּׁיר •
וְהַמְּחִלִּיק מֵאַחַת יָד נוֹתֵן מִן הַמְּשׁוּאָר עַל הַכֹּל:

דִּהָאֲמָהוּת שֶׁל בְּצָלִים חִיּוּבוֹת בִּפְּאָה • וְרַבִּי יוֹסִי פוֹטֵר •
מִלְבָּנוֹת הַבְּצָלִים שְׁבִין הֵיָרֶק • רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר פָּאָה מִכָּל
אַחַת וְאַחַת • וְחֲכָמִים אוֹמְרִים מֵאַחַת עַל הַכֹּל:

הִהָאֲחִין שֶׁחִלְקוּ נוֹתְנִין שְׁתֵּי פֵאוֹת • חֲזָרוּ וְנִשְׁתַּתְּפוּ •
נוֹתְנִין פָּאָה אַחַת • שְׁנַיִם שֶׁלְקָחוּ אֶת הָאֵילָן נוֹתְנִין פָּאָה
אַחַת • לָקַח זֶה צִפּוֹנוֹ וְזֶה דְרוֹמוֹ • זֶה נוֹתֵן פָּאָה לְעֶצְמוֹ •
וְזֶה נוֹתֵן פָּאָה לְעֶצְמוֹ • הַמוֹכֵר קִלְחֵי אֵילָן בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ •

גוֹתֵן פֶּאֶה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד · אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתִי ·
בְּזֶמֶן שֶׁלֹּא שִׁיר בְּעַל הַשָּׂדֶה · אֲבָל אִם שִׁיר בְּעַל
הַשָּׂדֶה · הוּא גוֹתֵן פֶּאֶה לְכָל:

י רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר קֶרְקַע בֵּית רוֹבַע חַיִּיב בַּפֶּאֶה · רַבִּי
יְהוֹשֻעַ אוֹמֵר הָעוֹשֶׂה סְאֲתִים · רַבִּי טְרַפּוֹן אוֹמֵר שֶׁשֶׁה עַל
שֶׁשֶׁה טִפְחִים · רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא אוֹמֵר כְּדִי לְקַצּוֹר
וּלְשַׁנּוֹת · וְהֵלֶכֶה כְּדַבְּרֵיו · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר קֶרְקַע כָּל
שֶׁהוּא חַיִּיב בַּפֶּאֶה וּבַבְּכוּרִים וּלְכַתּוּב עָלָיו פְּרוּזְבוּל ·
וּלְקַנּוֹת עִמּוֹ נִכְסִים שְׁאִין לָהֶם אַחֲרֵיוֹת · בְּכֶסֶף וּבִשְׁטֵר
וּבַחֲזָקָה:

ז הַכּוֹתֵב נִכְסָיו (וְהוּא) שֹׁכֵיב מִרְעָ · שִׁיר קֶרְקַע כָּל
שֶׁהוּא מִתְּנָתוֹ מִתְּנָה · לֹא שִׁיר קֶרְקַע כָּל שֶׁהוּא · אֵין
מִתְּנָתוֹ מִתְּנָה · הַכּוֹתֵב נִכְסָיו לְבָנָיו וְכָתַב לְאִשְׁתּוֹ קֶרְקַע
כָּל שֶׁהוּא · אֲבָדָה כְּתוּבָתָהּ · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר · אִם קִבְּלָהּ
עָלֶיהָ · אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא כָתַב לָהּ · אֲבָדָה כְּתוּבָתָהּ:

ח הַכּוֹתֵב נִכְסָיו לְעַבְדּוֹ · יֵצֵא בֶּן חוֹרִין · שִׁיר קֶרְקַע כָּל
שֶׁהוּא לֹא יֵצֵא בֶּן חוֹרִין · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר לְעוֹלָם הוּא בֶּן
חוֹרִין עַד שִׁיאֲמַר הָרִי כָל נִכְסֵי נִתּוּנִין לְאִישׁ פְּלוֹנִי עַבְדִּי ·
חוּץ מֵאֶחָד מֵרְבוּא שְׁבָהֶן:

פרק ד

הפאה נתנת במחבר לקרקע • בדלית ובדקל • בעל
הבית מוריד ומחלק לעניים • רבי שמעון אומר
אף בחליקי אגוזים • אפילו תשעים ותשעה אומרים
לחלק • ואחד אומר לבוז • לזה שומעין שאמר כהלכה:

^ב בדלית ובדקל אינו כן • אפילו תשעים ותשעה אומרים
לבוז • ואחד אומר לחלק • לזה שומעין שאמר כהלכה:

^ג נטל מקצת פאה וזרקה על השאר • אין לו בה כלום •
נפל לו עליה • ופירש טליתו עליה • מעבירין אותה
הימנו • וכן בלקט • וכן בעומר השכחה:

^ד פאה • אין קוצרין אותה במגלות • ואין עוקרין אותה
בקרדומות • כדי שלא יבו איש את רעהו:

^ה שלש אבעיות ביום • בשחר ובחצות ובמנחה • רבן
גמליאל אומר לא אמרו אלא כדי שלא יפחתו • רבי
עקיבא אומר לא אמרו אלא כדי שלא יוסיפו • של בית
נמר היו מלקטין על החבל ונותנים פאה מכל אומן ואומן:

^ו נכרי שקצר את שדהו ואחר כך נתגזר • פטור מן הלקט
ומן השכחה ומן הפאה • רבי יהודה מחייב בשכחה •
שאין השכחה אלא בשעת העמור:

י' הקדיש קמה ופדה קמה חייב · עומרין ופדה עומרין
 חייב · קמה ופדה עומרין · פטורה · שבשעת חובתה ·
 היתה פטורה:

ח' פיוצא בו · המקדיש פירותיו עד שלא באו לעונת
 המעשרות · ופדאן חייבין · משבאו לעונת המעשרות ·
 ופדאן חייבין · הקדישן עד שלא נגמרו · וגמרון הגזבר ·
 ואחר כך פדאן · פטורין · שבשעת חובתן היו פטורין:

ט' מי שלקט את הפאה ואמר · הרי זו לאיש פלוני עני ·
 רבי אליעזר אומר · זכה לו · וחכמים אומרים יתננה לעני
 שנמצא ראשון · הלקט והשכחה והפאה של נכרי · חייב
 במעשרות · אלא אם כן הפקיר:

י' איזהו לקט · הנושר בשעת הקצירה (היה קוצר) קצר
 מלא ידו · תלש מלא קמצו · הכהו קוץ ונפל מידו לארץ
 הרי הוא של בעל הבית · תוך היד ותוך המגל · לעניים ·
 אחר היד ואחר המגל לבעל הבית · ראש היד וראש
 המגל רבי ישמעאל אומר לעניים · רבי עקיבא אומר
 לבעל הבית:

יא' חורי הנמלים · שבתוך הקמה · הרי הן של
 בעל הבית · שלאחר הקוצרים · העליונים לעניים ·
 והתחתונים של בעל הבית · רבי מאיר אומר הכל
 לעניים · שספק לקט לקט:

פרק ה

גְּדִישׁ שֶׁלֹא לָקַט תַּחֲתָיו · כָּל הַנוֹגַע בָּאָרֶץ הִרִי הוּא
שֶׁל עֲנִיִּים · הָרוּחַ שִׁפְזָהָ אֶת הָעֵמָרִים · אוֹמְדִין
אוֹתָהּ · כִּמָּה לָקַט הִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת · וְנוֹתֵן לַעֲנִיִּים ·
רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר נוֹתֵן לַעֲנִיִּים בְּכַדֵּי נִפְלָה:

ב שְׂבֻלַת שִׁבְקָצִיר וְרֹאשָׁהּ מַגִּיעַ לְקָמָה · אִם נִקְצְרָה עִם
הַקָּמָה · הִרִי הִיא שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת · וְאִם לֹא הִרִי הִיא
שֶׁל עֲנִיִּים · שְׂבֻלַת שֶׁל לָקַט שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּגִדִישׁ · מַעֲשֵׂר
שְׂבֻלַת אַחַת וְנוֹתֵן לוֹ · אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְכִי הִיא הָעֲנִי
הַזֶּה מַחֲלִיף דָּבָר שֶׁלֹא בָּא בְּרִשּׁוֹתָיו · אֲלֹא מִזְכָּה אֶת הָעֲנִי
בְּכָל הַגְּדִישׁ וּמַעֲשֵׂר שְׂבֻלַת אַחַת וְנוֹתֵן לוֹ:

ג אֵין מְגַלְגָּלִין בְּטוֹפָח · דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר · וְחֲכָמִים מִתִּירִין
מִפְנֵי שְׁאִפְשָׁר:

ד בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיָה עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְצָרִיד לְטוֹל
לָקַט שְׂכָחָה וּפָאָה וּמַעֲשֵׂר עָנִי · יְטוֹל · וְכִשְׂיַחְזוֹר לְבֵיתוֹ
יִשְׁלֵם · דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר · וְחֲכָמִים אוֹמְרִים עָנִי הָיָה
בְּאוֹתָהּ שָׁעָה:

ה הַמַּחֲלִיף עִם הָעֲנִיִּים · בְּשָׁלוֹ פָטוֹר · וּבְשָׁל עֲנִיִּים
חַיִּיב · שְׁנַיִם שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַשָּׂדֶה בְּאַרְסוֹת · זֶה נוֹתֵן
לְזֶה חֶלְקוֹ מַעֲשֵׂר עָנִי · וְזֶה נוֹתֵן לְזֶה חֶלְקוֹ מַעֲשֵׂר
עָנִי · הַמִּקְבֵּל שָׂדֶה לְקָצוֹר · אֲסוּר בְּלָקַט שְׂכָחָה וּפָאָה

ומעשר עני • אמר רבי יהודה אימתי בזמן שקבל ממנו
למחצה לשליש ולרביע • אבל אם אמר לו שליש מה
שאתה קוצר שלך • מתר בלקט ובשכחה ובפאה •
ואסור במעשר עני:

י המוכר את שדהו • המוכר מתר • והלוקח אסור • לא
ישכור אדם את הפועלים על מנת שילקוט בנו אחריו •
מי שאינו מניח את העניים ללקוט • או שהוא מניח את
אחד • ואחד לא • או שהוא מסייע את אחד מהן • הרי
זה גוזל את העניים • על זה נאמר אל תסג גבול עולים:
העמר ששכחוהו פועלים ולא שכחו בעל הבית • שכחו
בעל הבית ולא שכחוהו פועלים • עמדו עניים בפניו • או
שחפוהו בקש • הרי זה אינו שכחה:

ה המעמר לכובעות • ולכוסמאות • לחררה • ולעמרים •
אין לו שכחה • ממנו ולגזרן • יש לו שכחה • המעמר
לגדיש • יש לו שכחה • ממנו ולגזרן אין לו שכחה •
זה הכלל כל המעמר למקום שהוא גמר מלאכה יש לו
שכחה • ממנו ולגזרן • אין לו שכחה • למקום שאינו גמר
מלאכה • אין לו שכחה • ממנו ולגזרן יש לו שכחה:

פרק ו

בית שמאי אומרים הפקר לעניים הפקר. ובית הלל
אומרים אינו הפקר עד שיופקר אף לעשירים
כשמיטה. כל עומרי השדה של קב וקב ואחד של ארבע
קבין ושכחו. בית שמאי אומרים אינו שכחה. ובית הלל
אומרים שכחה:

העמר שהוא סמוך לגפה ולגדיש לבקר ולכלים.
ושכחו. בית שמאי אומרים אינו שכחה. ובית הלל
אומרים שכחה:

ראשי שורות. העמר שכנגדו מוכיח. העמר שהחזיק
בו להולכו אל העיר. ושכחו מודים שאינו שכחה:

ואלו הן ראשי שורות. שנים שהתחילו מאמצע
השורה זה פניו לצפון וזה פניו לדרום ושכחו לפניהם
ולאחריהם. את שלפניהם שכחה ואת שלאחריהם אינו
שכחה. יחיד שהתחיל בראש השורה ושכח לפניו
ולאחריו. שלפניו אינו שכחה ושלאחריו שכחה. מפני
שהוא בביל תשוב. זה הכלל כל שהוא בביל תשוב
שכחה. ושאינו בביל תשוב אינו שכחה:

שני עומרים שכחה. ושלשה אינן שכחה. שני צבורי
זתים והחרובין שכחה. ושלשה אינן שכחה. שני הוצני
פשתן שכחה. ושלשה אינן שכחה. שני גרגרים פרט

ושלשה אינן פֿרֿט · שְׁתֵּי שְׁבָלִים לֶקֶט · וְשִׁלְשָׁה אֵינָן
לֶקֶט · אִלּוּ כְּדַבְּרֵי בֵּית הַלֵּל · וְעַל כּוֹלֵן בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים
שְׁלֹשָׁה לַעֲנִיִּים וְאַרְבָּעָה לְבַעַל הַבַּיִת:

י' הָעֶמֶר שֵׁישׁ בּוֹ סָאתִים וּשְׁכָחוּ · אֵינּוּ שְׁכָחָה · שְׁנֵי
עוֹמְרִים וּבָהֶם סָאתִים · רַבֵּן גְּמְלִיאֵל אוֹמֵר לְבַעַל הַבַּיִת ·
וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים לַעֲנִיִּים · אָמַר רַבֵּן גְּמְלִיאֵל · וְכִי מְרֹב
הָעוֹמְרִים יוֹפִי כָחוּ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אוֹ הוֹרַע כָּחוּ · אָמְרוּ
לּוֹ יוֹפִי כָחוּ · אָמַר לָהֶן וּמָה אִם בְּזִמָּן שֶׁהוּא עֹמֵר אַחַד וּבוֹ
סָאתִים וּשְׁכָחוּ אֵינּוּ שְׁכָחָה · שְׁנֵי עוֹמְרִים וּבָהֶם סָאתִים ·
אֵינּוּ דִין שְׁלֹא יְהוּ שְׁכָחָה · אָמְרוּ לוֹ לֹא · אִם אָמַרְתָּ
בְּעֹמֵר אַחַד שֶׁהוּא כְּגִדִּישׁ · תֹּאמַר בְּשְׁנֵי עוֹמְרִים שֶׁהֵן
כְּכִרְיָכוֹת:

י' קָמָה שֵׁישׁ בָּהּ סָאתִים וּשְׁכָחָה אֵינָה שְׁכָחָה · אֵין בָּהּ
סָאתִים · אֲבָל הִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת סָאתִים · אֲפִילוּ הִיא
שֶׁל טוֹפַח · רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלוּ הִיא עֲנֹנָה שֶׁל שְׁעוֹרִים:

י"ה הַקָּמָה מַצֵּלֶת אֶת הָעֶמֶר וְאֶת הַקָּמָה · הָעֶמֶר אֵינּוּ מַצִּיל
לֹא אֶת הָעֶמֶר וְלֹא אֶת הַקָּמָה · אִי זֶה הִיא קָמָה שֶׁהִיא
מַצֵּלֶת אֶת הָעֶמֶר · כָּל שְׂאִינָה שְׁכָחָה אֲפִילוּ קָלַח אַחַד:

ט' סָאָה תְּבוּאָה עֶקוּרָה · וְסָאָה שְׂאִינָה עֶקוּרָה · וְכֵן
בְּאֵילָן · וְהַשּׁוּם וְהַבְּצָלִים אֵינָן מִצְטָרְפִין לְסָאתִים · אֲלֹא
שֶׁל עֲנִיִּים הֵם · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אִם בָּאת רְשׁוֹת הָעֲנִי
בְּאִמְצָע אֵינָן מִצְטָרְפִין · וְאִם לָאוּ הָרִי אִלּוּ מִצְטָרְפִין:

׳ תבואה שנתנה לשחת או לאלומה ׳ וכן באגודי השום ׳
 ואגודות השום והבצלים אין להן שכחה ׳ וכל הטמונים
 בארץ ׳ כגון הלוף והשום והבצלים ׳ רבי יהודה אומר
 אין להם שכחה ׳ וחכמים אומרים יש להם שכחה:

״ הקוצר בלילה והמעמר והסומא יש להם שכחה ׳ ואם
 היה מתכוין לטול את הגס הגס אין לו שכחה ׳ אם אמר
 הרי אני קוצר ׳ על מנת מה שאני שוכח אני אטול ׳ יש
 לו שכחה:

פרק ז

כל זית שיש לו שם בשדה ׳ אפילו כזית הנטופה
 בשעתו ׳ ושכחו ׳ אינו שכחה ׳ במה דברים
 אמורים ׳ בשמו ובמעשיו ובמקומו ׳ בשמו ׳ שהיה
 שפכוני או בישני ׳ במעשיו שהוא עושה הרבה ׳
 במקומו שהוא עומד בצד הגת או בצד הפרצה ׳ ושאר
 כל הזיתים שנים שכחה ׳ ושלשה אינן שכחה ׳ רבי יוסי
 אומר אין שכחה לזיתים

ב זית שנמצא עומד בין שלש שורות ׳ של שני מלבנים
 ושכחו ׳ אינו שכחה ׳ זית שיש בו סאתים ושכחו ׳ אינו
 שכחה ׳ במה דברים אמורים בזמן שלא התחיל בו ׳
 אבל אם התחיל בו ׳ אפילו כזית הנטופה בשעתו ושכחו

יש לו שכחה • כל זמן שיש לו תחתיו יש לו בראשו •
רבי מאיר אומר משתהלך המחבא:

א איזהו פרט • הנושר בשעת הבצירה • היה בוצר • עקץ
את האשכול • הסבך בעלים • נפל (מידו) לארץ ונפרט •
הרי הוא של בעל הבית • המניח את הכלכלה תחת
הגפן • בשעה שהוא בוצר • הרי זה גזול את העניים •
על זה נאמר אל תסג גבול עולים:

ד איזוהי עוללת • כל שאין לה לא כתף ולא נטף • אם יש
לה כתף או נטף • של בעל הבית • אם ספק • לעניים •
עוללת שבארובה • אם נקרצת עם האשכול • הרי היא
של בעל הבית • ואם לאו • הרי היא של עניים • גרגר
יחידי רבי יהודה אומר אשכול • וחכמים אומרים עוללת:

ה המדל בגפנים • כשם שהוא מדל בתוך שלו • כן הוא
מדל בשל עניים • דברי רבי יהודה • רבי מאיר אומר
בשלו הוא רשאי • ואינו רשאי בשל עניים:

ו כרם רבעי • בית שמאי אומרים אין לו חומש ואין לו
ביעור • ובית הלל אומרים יש לו • בית שמאי אומרים
יש לו פרט ויש לו עוללות • והעניים פוזין לעצמן • ובית
הלל אומרים כלו לגת:

ז כרם שכלו עוללות • רבי אליעזר אומר לבעל הבית •
רבי עקיבא אומר לעניים • אמר רבי אליעזר כי תבצור

כִּרְמָךְ לֹא תַעֲלֹל . אִם אֵין בָּצִיר . מִנֵּן עֲלֻלֹת . אָמַר לוֹ
 רַבִּי עֲקִיבָא וְכִרְמָךְ לֹא תַעֲלֹל . אֲפִילוּ כְּלוּ עֲלֻלֹת . אִם
 כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר כִּי תִבְצֹר לֹא תַעֲלֹל . אֵין לַעֲנִיִּים בְּעֲלֻלֹת
 קוּדֵם הַבָּצִיר:

ח הַמְּקַדֵּשׁ כִּרְמוֹ עַד שֶׁלֹּא נִזְדָּעוּ בּוֹ הָעֲלֻלֹת . אֵין
 הָעֲלֻלֹת לַעֲנִיִּים . מִשְׁנֻדָּעוּ בּוֹ הָעֲלֻלֹת . הָעֲלֻלֹת
 לַעֲנִיִּים . רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר יִתְּנוּ שָׂכָר גְּדוּלָן לְהַקְדֵּשׁ . אִי
 זֶה הֵיא שְׂכָחָה בְּעָרִיס . כָּל שְׂאִינֹו יָכוֹל לִפְשׁוֹט אֶת יָדוֹ
 וְלִטְלָהּ . וּבִרְגְלֵיוֹת מִשִּׁיעֲבוֹר הַיִּמָּנָה

פרק ח

מֵאִימָתִי כָּל אָדָם מוֹתְרִין בַּלֶּקֶט . מִשְׁיִלְכוּ הַנְּמוּשׁוֹת .
 בַּפֶּרֶט וְעֲלֻלֹת מִשְׁיִלְכוּ הָעֲנִיִּים בַּכֶּרֶם
 וַיָּבֵאוּ . וּבִזְיָתִים מִשְׁתַּרְדַּד רַבִּיעָה שְׁנִיָּה . אָמַר רַבִּי יְהוּדָה
 וְהֵלֵא יֵשׁ שְׂאִינֹן מוֹסְקִין אֶת זִיתֵיהֶם אֲלֵא לְאַחַר רַבִּיעָה
 שְׁנִיָּה . אֲלֵא כְּדִי שְׁיֵהֵא הָעֲנִי יוֹצֵא . וְלֹא יֵהֵא מִבֵּיא
 בְּאַרְבָּעָה אֶסְרוֹת:

ב נֶאֱמָנִים עַל הַלֶּקֶט וְעַל הַשְׂכָּחָה וְעַל הַפָּאָה בְּשַׁעֲתָן .
 וְעַל מַעֲשֵׂר עָנִי בְּכָל שְׁנָתוֹ . וּבֶן לֹוי נֶאֱמָן לְעוֹלָם . וְאֵין
 נֶאֱמָנִין אֲלֵא עַל דְּבַר שְׁבִנֵי אָדָם נוֹהֲגִין כֵּן

ג נֶאֱמָנִים עַל הַחֲטִין . וְאֵין נֶאֱמָנִין עַל הַקָּמַח . וְלֹא עַל
 הַפֶּת . נֶאֱמָנִין עַל הַשְּׁעוֹרָה שֶׁל אוֹרֶז . וְאֵין נֶאֱמָנִים עָלָיו

בין חי בין מבושל · נאמנים על הפול · ואין נאמנים על הגריסין · לא חיין ולא מבושלין · נאמנים על השמן לומר של מעשר עני הוא · ואין נאמנים עליו לומר של ייתי ניקוף הוא:

ד נאמנים על הירק חי · ואין נאמנים על המבושל אלא אם כן היה לו דבר מועט · שכן דרך בעל הבית להיות מוציא מלפסו:

ה אין פוחתין לעניים בגורן מחצי קב חטים וקב שעורים · רבי מאיר אומר חצי קב · קב וחצי כוסמין · וקב גרוגרות · או מנה דבילה · רבי עקיבא אומר פרס · חצי לוג יין · רבי עקיבא אומר רביעית · רביעית שמן · רבי עקיבא אומר שמינית · ושאר כל הפירות · אמר אבא שאול · כדי שימכרם ויקח בהם מזון שתי סעודות:

ו מדה זו אמורה בכהנים ובלוים ובישראלים · היה מציל · נוטה מחצה ונותן מחצה · היה לו דבר מועט נותן לפניהם · והן מחלקין ביניהן:

ז אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום · מכפר בפונדיון · מארבע סאין בסלע · לן · נותנין לו פרנסת לינה · שבת · נותנין לו מזון שלש סעודות · מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי · מזון ארבע עשרה סעודות · לא יטול מן הקפה · והקפה נגבית בשנים · ומתחלקת בשלשה:

ח מי שיש לו מאתים זוז • לא יטול לקט שכחה ופאה
 ומעשר עני • היו לו מאתים חסר דינר • אפילו אלה
 נותנים לו כאחת • הרי זה יטול • היו ממשפנין לבעל
 חובו או לכתובת אשתו • הרי זה יטול • אין מחיבין אותו
 למכור את ביתו ואת כלי תשמישו:

ט מי שיש לו חמישים זוז והוא נושא ונותן בהם • הרי זה
 לא יטול • וכל מי שאינו צריך לטול ונוטל • אינו מת מן
 הזקנה עד שיצטרך לבריות • וכל מי שצריך לטול ואינו
 נוטל • אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו •
 ועליו הכתוב אומר ברוך הגבר אשר יבטח ביי ויהיה יי
 מבטחו • וכן דין שדן דין אמת לאמתו • וכל מי שאינו לא
 חגר • ולא סומא • ולא פסח • ועושה עצמו כאחד מהם •
 אינו מת מן הזקנה • עד שיהיה כאחד מהם שנאמר
 (ודורש רעה תבואנו • ונאמר) צדק צדק תרדוף • וכל
 דין שלוקח שוחד • ומטה את הדין אינו מת מן הזקנה •
 עד שיעניו כהות • שנאמר ושוחד לא תקח כי השחד
 יעור פקחים: סליק

מסכת דמאי

פרק א

הקלים שבדמאי השיתין והרמין והעוזרידין ובנות
שוח ובנות שקמה • ונבלות התמרה והגופנין
והנצפה • וביהודה האוג והחומץ (שביהודה) והפסבר •
רבי יהודה אומר כל השיתין פטורין חוץ משל דופרה •
כל הרימין פטורין חוץ מרימי שקמונה • כל בנות שקמה
פטורות חוץ מן המוסטפות:

ב הדמאי • אין לו חומש • ואין לו ביעור • ונאכל לאוגן •
ונכנס לירושלים ויוצא (ונפדה •) ומאבדין את מיעוטו
בדרכים • ונותנו לעם הארץ • ויאכל כנגדו • ומחללין
אותו • כסף על כסף • נחושת על נחושת • כסף על
נחושת • ונחושת על הפירות • ובלבד שיחזור ויפדה את
הפירות • דברי רבי מאיר • וחכמים אומרים יעלו הפירות
ויאכלו בירושלים:

ג הלוקח לזרע ולבהמה קמח לעורות • שמן לנר • שמן
לסוד בו את הכלים • פטור מן הדמאי • מבזיב ולהלן
פטור מן הדמאי • חלת עם הארץ • והמדומע • והלקוח
בכסף מעשר שני • ושירי המנחות • פטורין מן הדמאי •
שמן ערב • בית שמאי מחיבין • ובית הלל פוטרין:

י' הַדְמָאִי • מַעֲרָבִין בּוֹ • וּמִשְׁתַּתְּפִין בּוֹ • וּמִבְּרָכִין עָלָיו •
וּמִזְמִינִין עָלָיו • וּמִפְּרִישֵׁין אוֹתוֹ עָרֶם • בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת • הָא
אִם הַקָּדִים מַעֲשֶׂר שְׁנֵי לְרֵאשׁוֹן • אֵין בְּכַד כָּלוּם • שְׁמֹן
שֶׁהַגִּרְדִּי סָדַ בְּאַצְבָּעוֹתָיו • חֵיִיב בַּדְמָאִי • וְשֶׁהַסּוֹרֵק נוֹתֵן
בְּצֶמֶר • פָּטוֹר מִן הַדְמָאִי:

יום ב

פרק ב

וְאֵלּוֹ דְּבָרִים מִתַּעֲשָׂרִין דְּמָאִי בְּכָל מְקוֹם • הַדְּבִילָה
וְהַתְּמָרִים וְהַחֲרוּבִין הָאוֹרִז וְהַכַּמּוֹן • הָאוֹרִז
שֶׁבַחֲנוּצָה לְאַרְץ כָּל הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ מִמֶּנּוּ פָּטוֹר:

ב' הַמִּקְבֵּל עָלָיו לִהְיוֹת נֶאֱמָן • מַעֲשֶׂר אֶת שֶׁהוּא אוֹכֵל •
וְאֶת שֶׁהוּא מוֹכֵר • וְאֶת שֶׁהוּא לוֹקַח • וְאֵינוֹ מִתְאַרְח
אֶצֶל עִם הָאָרֶץ • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִף הַמִּתְאַרְח אֶצֶל
עִם הָאָרֶץ נֶאֱמָן • אָמְרוּ לוֹ • עַל עֲצָמוֹ אֵינוֹ נֶאֱמָן • כִּי־צַד
יֵהָא נֶאֱמָן עַל שֵׁל אַחֲרִים:

ג' הַמִּקְבֵּל עָלָיו לִהְיוֹת חֵבֶר • אֵינוֹ מוֹכֵר לְעַם הָאָרֶץ לַח
וְיָבֵשׁ • וְאֵינוֹ לוֹקַח מִמֶּנּוּ לַח • וְאֵינוֹ מִתְאַרְח אֶצֶל עִם
הָאָרֶץ • וְלֹא מֵאֲרָחוֹ אֶצֶל בְּכִסּוֹתוֹ • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִף
לֹא יִגְדֵּל בְּהֶמָּה דִּקָּה • וְלֹא יֵהָא פְרוּץ בַּנְּדָרִים וּבִשְׁחוּק •
וְלֹא יֵהָא מְטֵמָא לְמַתִּים • וּמִשְׁמֵשׁ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ • אָמְרוּ
לוֹ לֹא בָּאוּ אֵלָיו לְכָלֵּל:

י הַנְּחִתוּמִים · לֹא חִיבוּ אוֹתָם חֲכָמִים לְהַפְרִישׁ · אֲלֵא כְּדִי
תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְחֻלָּה · הַחֲנוּנִים אֵינָן רִשְׁאִין לְמַכּוֹר אֶת
הַדָּמָאִי · כָּל הַמְּשַׁפִּיעִין בְּמִדָּה גְּסָה · רִשְׁאִין לְמַכּוֹר אֶת
הַדָּמָאִי · אֵלּוּ הֵן הַמְּשַׁפִּיעִין בְּמִדָּה גְּסָה · כְּגוֹן הַסְטוֹנוֹת
וּמוֹכְרֵי תְּבוּאָה:

ה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֶת שְׁדֵרְכּוֹ לְהַמְדִּד בְּגִסָּה · וּמִדְּדוֹ
בְּדָקָה · טַפְלָה דָּקָה לְגִסָּה · אֶת שְׁדֵרְכּוֹ לְהַמְדִּד בְּדָקָה ·
וּמִדְּדוֹ בְּגִסָּה · טַפְלָה גְּסָה לְדָקָה · אִי זֶה הִיא מִדָּה גְּסָה ·
בִּיבֵשׁ שְׁלֹשָׁה קַבִּין · וּבִלַּח דִּינָר · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר סֵלִי
תָּאֲנִים · וְסֵלִי עֲנָבִים · וְקָפוֹת שֶׁל יֶרֶק · כָּל זֶמֶן שֶׁהוּא
מוֹכֵרֵן אֲכַסְרָה פְּטוֹר:

פרק ג

מֵאֲכִילִין אֶת הָעֲנִיִּים דָּמָאִי · וְאֵת הָאֲכַסְנִיָּה דָּמָאִי · רַבִּין
גְּמַלְיָאֵל הָיָה מֵאֲכִיל אֶת פּוֹעֲלֵיו דָּמָאִי · גְּבִיאִי
צָדָקָה בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים נוֹתֵנִין אֶת הַמַּעֲשֵׂר לְשְׂאִינוֹ
מַעֲשֵׂר · וְאֵת שְׂאִינוֹ מַעֲשֵׂר לְמַעֲשֵׂר · נִמְצְאוּ כָּל הָאָדָם
אוֹכְלִין מִתּוֹקָן · וְחֲכָמִים אוֹמְרִים גּוֹבִין סֶתֶם וּמַחְלִקִין
סֶתֶם · וְהַרוּצָה לְתַקֵּן יִתְקַן:

ב הַרוּצָה לְחֻזּוֹם עָלֵי יֶרֶק לְהַקֵּל מִמֶּשְׂאוֹ · לֹא יִשְׁלִיךְ עַד
שְׂעִיעֵשֵׁר · הַלּוֹקֵחַ יֶרֶק מִן הַשּׁוּק וְנִמְלֵךְ לְהַחְזִיר · לֹא יַחְזִיר
עַד שְׂעִיעֵשֵׁר · שְׂאִינוֹ מְחוֹסֵר אֲלֵא מִנֵּן · הָיָה עוֹמֵד וְלוֹקֵחַ

וְרָאָה טוֹעֵן אַחֵר יָפָה מִמֶּנּוּ · מוֹתֵר לְהַחֲזִיר מִפָּנֵי שְׁלֹא
מִשָּׂדֶּה:

ג' הַמוֹצֵא פִּירוֹת בַּדֶּרֶךְ וְנִטְלָן לְאוֹכְלָן וְנִמְלֵךְ לְהַצְנִיעַ ·
לֹא יַצְנִיעַ עַד שְׂיַעֲשֹׂר · וְאִם מִתְחִלָּה נִטְלָן בְּשִׁבִּיל שְׁלֹא
יֵאבְדוּ פָטוּר · כָּל דֹּבֵר שְׂאִין אָדָם רִשְׁאֵי לְמַכְרוֹ דְּמָאֵי ·
לֹא יִשְׁלַח לְחֻבֵּירוֹ דְּמָאֵי · רַבִּי יוֹסִי מִתִּיר בּוֹדֵאֵי וּבִלְבָד
שְׂיוֹדִיעֵנּוּ:

ד' הַמוֹלִיךְ חֲטִים לְטוֹחַן כּוֹתִי אוֹ לְטוֹחַן עִם הָאָרֶץ
בְּחֻזְקָתָן לְמַעֲשְׂרוֹת וְלִשְׁבִּיעִית · לְטוֹחַן נָכְרִי דְּמָאֵי ·
הַמִּפְקִיד פִּירוֹתָיו אֶצֶל הַכּוֹתִי אוֹ אֶצֶל עִם הָאָרֶץ ·
בְּחֻזְקָתָן לְמַעֲשְׂרוֹת וְלִשְׁבִּיעִית · אֶצֶל הַנָּכְרִי כְּפִירוֹתָיו ·
רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר דְּמָאֵי:

ה' הַנּוֹתֵן לְפּוֹנְדְקִית · מַעֲשֵׂר אֶת שֶׁהוּא נוֹתֵן לָהּ · וְאֵת
שֶׁהוּא נוֹטֵל מִמֶּנָּה · מִפָּנֵי שֶׁחֲשׂוּדָה לְחִלּוֹף · אָמַר רַבִּי
יוֹסִי אֵין אָנּוּ אַחֲרָאִין לְרַמָּאִים · אֵינוּ מַעֲשֵׂר · אֶלָּא מֵה
שֶׁהוּא נוֹטֵל מִמֶּנָּה בִּלְבָד:

ו' הַנּוֹתֵן לְחִמּוֹתָיו מַעֲשֵׂר אֶת שֶׁהוּא נוֹתֵן לָהּ · וְאֵת
שֶׁהוּא נוֹטֵל מִמֶּנָּה · מִפָּנֵי שֶׁהִיא חֲשׂוּדָה לְחִלּוֹף אֶת
הַמִּתְקַלְקֵל · אָמַר רַבִּי יְהוּדָה רוֹצֶה הִיא בְּתִקְנַת בִּתָּהּ
וּבוֹשָׁה מִחֲתָנָהּ · מוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה בְּנוֹתָן לְחִמּוֹתָיו
שְׁבִיעִית · שְׂאִינָה חֲשׂוּדָה לְהַחֲלִיף · לְהֵאכִיל אֶת בִּתָּהּ
שְׁבִיעִית:

פרק ד

הַלּוֹקֵחַ פִּירוֹת מִמֵּי שְׂאִינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת • וְשָׂכַח
 לַעֲשֹׂרָן וְשׂוֹאֲלוֹ בְּשַׁבָּת • יֹאכֵל עַל פִּיו • חֲשֵׁכָה
 מוֹצָאֵי שַׁבָּת • לֹא יֹאכֵל עַד שְׁיַעֲשֹׂר • לֹא מִצָּאוֹ • אָמַר
 לוֹ אַחֵר שְׂאִינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת • מַעֲשָׂרִין הֵן • אוֹכֵל
 עַל פִּיו • חֲשֵׁכָה מוֹצָאֵי שַׁבָּת • לֹא יֹאכֵל עַד שְׁיַעֲשֹׂר •
 תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמָאֵי שְׁחִזְרָה לְמִקְוָמָהּ • רַבִּי שִׁמְעוֹן
 שְׁזוּרִי אוֹמֵר אֵף בַּחֹל שׂוֹאֲלוֹ וְאוֹכְלוֹ עַל פִּיו:

^ב הַמְדִיר אֶת חֲבִירוֹ שְׂיֹאכֵל אֶצְלוֹ • וְהוּא אֵינוֹ מֵאֲמִינוֹ
 עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת • אוֹכֵל עִמּוֹ בְּשַׁבָּת הֲרֵאשׁוּנָה • אֵף עַל
 פִּי שְׂאִינוֹ מֵאֲמִינוֹ עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת • וּבִלְבָד שְׂיֹאמַר לוֹ
 מַעֲשָׂרִין הֵן • וּבְשַׁבָּת שְׁנִיָּה אֵף עַל פִּי שֶׁנִּדְד מִמֶּנּוּ
 הִנִּיָּה • לֹא יֹאכֵל עַד שְׁיַעֲשֹׂר:

^ג רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֵין אָדָם צָרִיךְ לִקְרוֹת שֵׁם לְמַעֲשֵׂר
 עָנִי שֶׁל דְּמָאֵי • וְחֲכָמִים אוֹמְרִים קוֹרֵא שֵׁם וְאֵינוֹ צָרִיךְ
 לְהַפְרִישׁ:

^ד מִי שֶׁקָּרָא שֵׁם לְתְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמָאֵי • וְלַמַּעֲשֵׂר עָנִי
 שֶׁל וְדָאֵי לֹא יִטְלֵם בְּשַׁבָּת • וְאִם הָיָה כֹהֵן אוֹ עָנִי לְמוֹדִים
 לְאָכּוֹל אֶצְלוֹ יָבוֹאוּ וְיֹאכְלוּ • וּבִלְבָד שְׁיִוְדִיעֵם:

^ה הָאוֹמֵר לְמִי שְׂאִינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת • קַח לִי מִמִּי
 שֶׁהוּא נֶאֱמָן וּמִמִּי שֶׁהוּא מַעֲשֵׂר • אֵינוֹ נֶאֱמָן • מֵאִישׁ פְּלוֹנִי

הרי זה נאמן · הלך לקח ממנו · ואמר לו לא מצאתיו ·
לקחתי לך מאחר שהוא נאמן · אינו נאמן:

^י הנכנס לעיר ואינו מכיר אדם שם · אמר · מי כאן
נאמן · מי כאן מעשר · אמר לו אחד אני · אינו נאמן ·
(אמר לו) איש פלוני נאמן · הרי זה נאמן · הלך לקח
ממנו אמר לו מי כאן מזכר ישן · ואמר לו מי ששלחך
אצלי · אף על פי שהן בגומלין זה את זה · הרי אלו
נאמנין:

^י החמרים שנכנסו לעיר · אמר אחד · שלי חדש ושל
חברי ישן · שלי אינו מתוקן · ושל חברי מתוקן · אינו
נאמנין · רבי יהודה אומר נאמנין:

פרק ה

הלוקח מן הנחתום כיצד הוא מעשר · נוטל כדי
תרומת מעשר וחלה ואומר · אחד ממאה
ממה שיש כאן · הרי (בצד) זה מעשר · ושאר מעשר
סמוך לו · זה שעשיתי מעשר · עשוי תרומת מעשר
עליו · והשאר חלה · ומעשר שני בצפון או בדרומו ·
ומחלל על המעות:

^ב הרוצה להפריש תרומה ותרומת מעשר כאחת · נוטל
אחד משלשים ושלש ושלש · ואומר אחד ממאה ממה
שיש כאן · הרי זה בצד זה חולין · והשאר תרומה על

הכל · ומאה חולין שיש כאן · הרי זה בצד זה מעשר ·
 ושאר מעשר סמוך לו · זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת
 מעשר עליו · ומעשר שני בצפון או בדרום · ומחלל על
 המעות:

ג הלוקח מן הנחתום · מעשר מן החמה על הצוננת · ומן
 הצוננת על החמה · אפילו מטפוסין הרבה · דברי רבי
 מאיר · רבי יהודה אוסר · שאני אומר חטים של אמש
 היו משל אחד · ושל היום היו משל אחר · רבי שמעון
 אוסר בתרומת מעשר ומתיר בחלה:

ד הלוקח מן הפלטר · מעשר מכל טפוס וטפוס דברי
 רבי מאיר · רבי יהודה אומר מאחת על הכל · מודה
 רבי יהודה בלוקח מן המנפול · שהוא מעשר מכל אחד
 ואחד:

ה הלוקח מן העני · וכן העני שנתנו לו פרוסות פת ·
 או פלחי דבילה · מעשר מכל אחד ואחד · ובתמרים
 ובגרוגרות בולל ונוטל · אמר רבי יהודה אימתי בזמן
 שמתנה מרבה · אבל בזמן שמתנה מועטת · מעשר
 מכל אחד ואחד:

ו הלוקח מן הסיטון וחזר ולקח ממנו שניה לא יעשר מזה
 על זה · אפילו מאותו הסוג · אפילו מאותו המין · נאמן
 הסיטון לומר משל אחד הם:

י הלוקח מבעל הבית וְחִזֵּר וְלָקַח מִמֶּנּוּ שְׁנִיָּהּ · מַעֲשֵׂר
מִזֶּה עַל זֶה · אֲפִילוּ מִשְׁתֵּי קָפוֹת · אֲפִילוּ מִשְׁתֵּי עֵיִרוֹת ·
בְּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיָה מוֹכֵר יֶרֶק בְּשׁוּק · בְּזֶמֶן שֶׁמִּבִּיאִין
לוֹ מִגְנוֹתָיו · מַעֲשֵׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל · וּמִגְנוֹת אַחֲרוֹת ·
מַעֲשֵׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד:

י" הלוקח טָבֵל מִשְׁנֵי מְקוֹמוֹת · מַעֲשֵׂר מִזֶּה עַל זֶה · אִף
עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ אֵין אָדָם רִשְׁאִי לְמִכּוֹר טָבֵל אֶלָּא לְצוּרָד:
ט מַעֲשִׂרִין מִשָּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שָׁל גּוֹיִם · מִשָּׁל גּוֹיִם עַל
שָׁל יִשְׂרָאֵל · מִשָּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שָׁל כּוֹתִים · מִשָּׁל כּוֹתִים
עַל שָׁל כּוֹתִים · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר מִשָּׁל כּוֹתִים עַל שָׁל
כוֹתִים:

י' עֲצִין נָקוֹב הָרִי זֶה כְּאֶרֶץ · תָּרַם מִהָאֶרֶץ עַל עֲצִין נָקוֹב ·
מַעֲצִין נָקוֹב עַל הָאֶרֶץ · תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה · מִשְׁאִינוֹ נָקוֹב
עַל הַנָּקוֹב · תְּרוּמָה וְיַחֲזוֹר וְיִתְרוֹם · מִן הַנָּקוֹב עַל שְׁאִינוֹ
נָקוֹב · תְּרוּמָה וְלֹא תֹאכַל · עַד שִׁיּוּצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמוֹת
וּמַעֲשָׂרוֹת:

י" תָּרַם מִן הַדְּמָאֵי עַל הַדְּמָאֵי · מִדְּמָאֵי עַל הַדְּמָאֵי ·
תְּרוּמָה וְיַחֲזוֹר וְיִתְרוֹם · מִן הַדְּמָאֵי עַל הַדְּמָאֵי · תְּרוּמָה
וְלֹא תֹאכַל · עַד שִׁיּוּצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת:

פרק ו

הַמִּקְבֵּל שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל • מִן הַנֶּכְרִי • מִן הַכּוֹתִי • יִחַלֵּק
 לַפְּנִיָּהֶם • הַחוֹכֵר שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל • תּוֹרֵם וְנוֹתֵן
 לוֹ • אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתִי בְּזִמְנֵי שְׁנוֹתָן לוֹ מֵאוֹתוֹ הַשְּׂדֵה
 וּמֵאוֹתוֹ הַמִּין • אֲבָל אִם נָתַן לוֹ מִשְׂדֵּה אַחֶרֶת אוֹ מִמֵּין
 אַחֵר • מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ:

^ב הַחוֹכֵר שְׂדֵה מִן הַנֶּכְרִי • מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ • רַבִּי יְהוּדָה
 אוֹמֵר אִף הַמִּקְבֵּל שְׂדֵה אֲבוֹתָיו מִן הַגּוֹי • מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן
 לוֹ:

^ג כֹּהֵן וְלוֹי שֶׁקִּבְּלוּ שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל • כָּשֶׁם שֶׁחֹלְקִין בְּחוּלִין
 כֹּךְ חֹלְקִין בְּתֵרוּמָה • רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִף הַמַּעֲשֵׂרוֹת
 שֶׁלָּהֶן • שֶׁעַל מַנֶּת כֵּן בָּאוּ:

^ד יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבְּלָה מִכֹּהֵן וּמִלוֹי • הַמַּעֲשֵׂרוֹת לַבְּעָלִים • רַבִּי
 יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר הַקֶּרְתָּנִי שֶׁקִּבְּלָה שְׂדֵה מִירוּשָׁלַיִם • מַעֲשֵׂר
 שְׁנֵי שָׁל יְרוּשָׁלַיִם • וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים יָכוֹל הוּא הַקֶּרְתָּנִי •
 לַעֲלֹת וּלְאוֹכְלוֹ בִּירוּשָׁלַיִם:

^ה הַמִּקְבֵּל זֵתִים לְשֶׁמֶן • כָּשֶׁם שֶׁחֹלְקִין בְּחוּלִין כֹּךְ חֹלְקִין
 בְּתֵרוּמָה • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבְּלָה מִכֹּהֵן וּמִלוֹי
 זֵתִים לְשֶׁמֶן לְמַחְצִית שֶׁכֶּר • הַמַּעֲשֵׂרוֹת לַבְּעָלִים:

י בית שמאי אומרים לא ימכור אדם זיתיו אלא לחבר ·
בית הלל אומרים אף למעשר · וצנועי בית הלל היו נוהגין
כדברי בית שמאי:

י שנים שבצרו את כרמיהם לתוך גת אחת · אחד
מעשר · ואחד שאינו מעשר · המעשר מעשר את שלו ·
וחלקו בכל מקום שהוא:

ח שנים שקבלו שדה באריסות · או שירשו או
שנשתתפו · יכול הוא לומר לו · טול אתה חטים
שבמקום פלוני · ואני חטים שבמקום פלוני · אתה יין
שבמקום פלוני · ואני יין שבמקום פלוני · אבל לא יאמר
לו טול אתה חטים · ואני שעורים · טול אתה יין · ואני
(אטול) שמן:

ט חבר ועם הארץ שירשו את אביהם עם הארץ · יכול
הוא לומר לו · טול אתה חטים שבמקום פלוני · ואני
חטים שבמקום פלוני · אתה יין שבמקום פלוני · ואני יין
שבמקום פלוני · אבל לא יאמר לו טול אתה חטים ואני
שעורים · טול אתה הלח ואני (אטול את) היבש:

י גר וגוי שירשו את אביהם גוי · יכול הוא לומר לו · טול
אתה עבודה זרה · ואני מעות · אתה יין · ואני פירות ·
ואם משבאו לרשות הגר אסור:

י" המזכר פירות בסוריא ואמר . משל ארץ ישראל הן
חייב לעשר . מעשרין הן נאמן . שהפה שאסר הוא
הפה שהתיר . משלי הן חייב לעשר . מעשרין הן נאמן .
שהפה שאסר הוא הפה שהתיר . ואם ידוע שיש לו
שדה אחר בסוריא . חייב לעשר :

י"ב עם הארץ שאמר לחבר . קח לי אגודת ירק . קח לי
גלוסקן אחד . לזכח סתם ופטור . ואם אמר שלי זה .
וזה של חברי ונתערבו . חייב לעשר . ואפילו הן מאה :

פרק ז

המזמין את חבריו שיאכל אצלו . והוא אינו מאמינו
על המעשרות . אומר מערב השבת . מה
שאני עתיד להפריש מחר . הרי הוא מעשר . ושאר
מעשר סמוך לו . זה שעשיתי מעשר . עשוי תרומת
מעשר עליו . ומעשר שני בצפון או בדרום . ומחולל
על המעות :

ב' מזגו לו את הכוס . אומר מה שאני עתיד לשייר בשולי
הכוס . הרי הוא מעשר . ושאר מעשר . סמוך לו . זה
שעשיתי מעשר . עשוי תרומת מעשר עליו . ומעשר שני
בפיו . ומחולל על המעות :

ג' פועל שאינו מאמין לבעל הבית . נוטל גרוגרת אחת
ואומר . זו ותשע הבאות אחריה . עשוי מעשר על

תשעים שאני אוכל • זו עשויה תרומת מעשר עליהן •
 ומעשר שני באחרונה • ומחולל על המעות • וחושף
 גרוגרת אחת • רבן שמעון בן גמליאל אומר לא יחשוף •
 מפני שהוא ממעט מלאכתו של בעל הבית • רבי יוסי
 אומר לא יחשוף • מפני שהוא תנאי בית דין:

ד הלוקח יין מבין הכותים אומר • שני לוגין שאני עתיד
 להפריש • הרי הן תרומה ועשרה מעשר (ראשון) •
 ותשעה מעשר שני • מיחל ושזתה:

ה היו לו תאנים של טבל בתוך ביתו • והוא בבית המדרש
 או בשדה • אומר שתי תאנים שאני עתיד להפריש •
 הרי הן תרומה • ועשר מעשר ראשון • ותשע מעשר
 שני • היו דמאי אומר • מה שאני עתיד להפריש למחר •
 הרי הוא מעשר • ושאר מעשר סמוך לו • זה שעשיתי
 מעשר • עשוי תרומת מעשר עליו • ומעשר שני בצפון
 או בדרום • ומחולל על המעות:

ו היו לפניו שתי כלכלות של טבל • ואמר מעשרות
 זו בזו • הראשונה מעשרת • של זו בזו ושל זו בזו •
 הראשונה מעשרת • מעשרותיהן מעשרות • כלכלה
 בחברתה • קרא שם:

ז מאה טבל מאה חולין • נוטל מאה ואחד • מאה טבל
 מאה מעשר • נוטל מאה ואחד • מאה חולין מתוקנין
 מאה מעשר • נוטל מאה ועשר • מאה טבל תשעים

מַעֲשֵׂר • תְּשׁוּעִים טָבֵל וְשִׁמוּנִים מַעֲשֵׂר • לֹא הִפְסִיד
כָּלוּם • זֶה הִכָּלָל • כָּל זֶמֶן שֶׁהֵטְבֵל מְרַבֶּה • לֹא הִפְסִיד
כָּלוּם:

ח מי שֶׁהָיוּ לוֹ עֶשֶׂר שׁוּרוֹת • שֶׁל עֶשֶׂר עֶשֶׂר כִּדֵּי יֵין • וְאָמַר
שׁוּרָה הַחִיצוֹנָה אַחַת מַעֲשֵׂר • וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא • נוֹטֵל
שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת לֹכֶסֶן • חֲצִי שׁוּרָה הַחִיצוֹנָה אַחַת מַעֲשֵׂר •
וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא • נוֹטֵל אַרְבַּע חֲבִיּוֹת מֵאַרְבַּע זָוִיּוֹת •
שׁוּרָה אַחַת מַעֲשֵׂר וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא • נוֹטֵל שׁוּרָה אַחַת
לֹכֶסֶן • חֲצִי שׁוּרָה אַחַת מַעֲשֵׂר וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא •
נוֹטֵל שְׁתֵּי שׁוּרוֹת לֹכֶסֶן • חֲבִית אַחַת מַעֲשֵׂר • וְאֵין יָדוּעַ
אִי זֶה הִיא • נוֹטֵל מִכָּל חֲבִית וְחֲבִית: סליק

מסכת כלאים

פרק א

החטים והזונין אינן כלאים זה בזה. השעורים
והשבולת שועל. הכסמים והשיפון. הפול
והספיר. הפרקדן והטופח. ופול הלבן והשעועית.
אינם כלאים זה בזה:

ב הקשות והמלפפון. אינם כלאים זה בזה. רבי יהודה
אומר כלאים. חזרת וחזרת גלים. עולשין ועולשי
שדה. כרישין וכרישי שדה. כוסבר וכוסבר שדה.
חרדל וחרדל מצרי. ודלעת המצרי וחרמוצה. ופול
מצרי והחרוב. אינם כלאים זה בזה:

ג הלפת והנפון והכרוב והתרובתור. התרדים
והלעונים. אינם כלאים זה בזה. הוסיף רבי עקיבא
השום והשומנית. הבצל והבצלצול. והתורמוס
והפלסלוס. אינן כלאים זה בזה:

ד ובאילן האגסים והקרוסתמלין. והפרישים
והעוזרדים. אינן כלאים זה בזה. התפוח והחזרד.
הפרסקים והשקדין. השיזפין והרימין. אף על פי
שדומין זה לזה כלאים זה בזה:

ה' הַצָּנוֹן וְהַנֶּפֶזִין · הַחֲרָדֵל וְהַלֶּפֶסֶן · וְדִלְעַת יִוְנִית עִם
הַמַּצְרִית · וְהַרְמוּצָה · אֵף עַל פִּי שְׂדוּמִין זֶה לָזֶה · כִּלְאִים
זֶה בָּזֶה:

י' הַזֶּאֵב וְהַכֶּלֶב · כָּלֵב הַכּוֹפְרִי וְהַשּׁוֹעֵל · הָעֵזִים
וְהַעֲבָאִים · הַיְעֵלִים וְהַרְחֵלִים · הַסּוֹס וְהַפֶּרֶד · הַפֶּרֶד
וְהַחֲמֹר · הַחֲמֹר וְהָעֶרֶוֹד · אֵף עַל פִּי שְׂדוּמִין זֶה לָזֶה ·
כִּלְאִים זֶה בָּזֶה:

י' אֵין מְבִיאִין אֵילָן בְּאֵילָן · יֵרֶק בְּיֵרֶק · וְלֹא אֵילָן בְּיֵרֶק ·
וְלֹא יֵרֶק בְּאֵילָן · רַבִּי יְהוּדָה מֵתִיר יֵרֶק בְּאֵילָן:

ח' אֵין נוֹטְעִין יֵרֶקוֹת בְּתוֹךְ סֵדֵן שֶׁל שְׁקֵמָה · אֵין מְרַכִּיבִין
פִּיגָם עַל גְּבִי קֶדֶה לְבָנָה · מִפְּנֵי שֶׁהוּא יֵרֶק בְּאֵילָן · אֵין
נוֹטְעִין יָחֹר שֶׁל תְּאֵנָה לְתוֹךְ הַחֲצוּב שֶׁיֵּהָא מְקִירוֹ · אֵין
תּוֹחֲבִין זְמוּרָה שֶׁל גֶּפֶן לְתוֹךְ הָאֲבֵטִיחַ · שֶׁתִּהְיֶה זֹרֶקֶת
מִימֶיהָ לְתוֹכוֹ · מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֵילָן בְּיֵרֶק · אֵין נוֹתְנִין זֶרַע
דִּלְעַת לְתוֹךְ הַחֲלָמִית שֶׁתִּהְיֶה מְשֻׁמְרָתוֹ · מִפְּנֵי שֶׁהוּא יֵרֶק
בְּיֵרֶק:

ט' הַטּוֹמֵן לֶפֶת וְצִנּוֹנוֹת תַּחַת הַגֶּפֶן · אִם הָיוּ מְקַצֵּת
הָעֵלִין מְגוּלִין · אֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ לֹא מְשׁוּם כִּלְאִים · וְלֹא מְשׁוּם
שְׂבִיעִית · וְלֹא מְשׁוּם מַעֲשְׂרוֹת · וְנִטְלִין בְּשֶׁבֶת · הַזֹּרֵעַ
חֹטֵה וְשֹׁעֲזָה בְּאַחַת · הֲרִי זֶה כִּלְאִים · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
אֵינּוּ כִלְאִים עַד שֶׁיֵּהוּ שְׁתֵּי חֲטִים וְשֹׁעֲזָה · אוֹ חֹטֵה וְשְׁתֵּי
שְׁעוּרִים · אוֹ חֹטֵה וְשֹׁעֲזָה וְכוּסְמָת:

פרק ב

כָּל סָאָה שֵׁישׁ בּוֹ רוֹבַע מִמִּין אַחֵר • יִמָּעַט • רַבִּי יוֹסִי
אָמַר יָבוֹר • בֵּין מִמִּין אֶחָד • בֵּין מְשֻׁנֵּי מִינִין •
רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר לֹא אָמְרוּ אֶלָּא מִמִּין אֶחָד • וְחֻכָּמִים
אָמְרִים כָּל שֶׁהוּא כְּלָאִים בְּסָאָה • מִצְטָרֵף לְרוֹבַע:

^ב בְּמָה דְּבָרִים אָמְרִים תְּבוּאָה בְּתִבּוּאָה • וְקִטְנִית
בְּקִטְנִית • תְּבוּאָה בְּקִטְנִית • וְקִטְנִית בְּתִבּוּאָה • בְּאַמַּת
אָמְרוּ • זִרְעוֹנִי גָּנָה שְׂאִינָן נֶאֱכָלִין • מִצְטָרֵפִין אֶחָד
מִמַּעֲשֵׂרִים וְאַרְבַּע בְּנוֹפֵל לְבֵית סָאָה • רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר
כָּשֶׁם שֶׁאָמְרוּ לְהַחֲמִיר כֶּךָ אָמְרוּ לְהַקֵּל • הַפְּשָׁתָן
בְּתִבּוּאָה • מִצְטָרֶפֶת אֶחָד מִמַּעֲשֵׂרִים וְאַרְבַּע • בְּנוֹפֵל לְבֵית
סָאָה:

^ג הֵייתָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה חֲטִים וְנִמְלָךְ לְזֹרְעָה שְׁעוֹרִין • יִמָּתִין
לָהּ עַד שֶׁתִּתְּלִיעַ • וְיוֹפֵךְ וְאַחֵר כֶּךָ יִזְרַע • אִם צִמְחָה • לֹא
יֹאמַר אֶזְרַע וְאַחֵר כֶּךָ אוֹפֵךְ • אֶלָּא הוֹפֵךְ וְאַחֵר כֶּךָ זֹרַע •
כְּמָה יִהְיֶה חוֹרֵשׁ • כְּתִלְמֵי הֶרְבִּיעָה • אָבָא שְׂאוּל אָמַר
כֶּדֶי שֶׁלֹּא יִשְׁייר רוֹבַע לְבֵית סָאָה:

^ד זְרוּעָה וְנִמְלָךְ לְנוֹטָעָה • לֹא יֹאמַר אֶטַע וְאַחֵר כֶּךָ אוֹפֵךְ •
אֶלָּא הוֹפֵךְ וְאַחֵר כֶּךָ נוֹטֵעַ • נְטוּעָה וְנִמְלָךְ לְזֹרְעָה • לֹא
יֹאמַר אֶזְרַע וְאַחֵר כֶּךָ אֶשְׂרֵשׁ • אֶלָּא מְשָׂרֵשׁ וְאַחֵר כֶּךָ
זֹרַע • אִם רָצָה גֻמָּם עַד פְּחוֹת מִטֶּפֶחַ זֹרַע • וְאַחֵר כֶּךָ
מְשָׂרֵשׁ:

ה היתה שדהו זרועה קנבוס או לוף · לא יהא זורע ובא
 על גביהם · שאינן עושין אלא לשלש שנים · תבואה
 שעלו בה ספיחי אסטים · וכן מקום הגרנות שעלו בהן
 מינין הרבה · וכן תלתן שהעלה מיני עשבים · אין מחיבין
 אותו לנכש · אם נכש או כסח · אומרים לו עקור את
 הכל · חוץ ממין אחד:

י הרוצה לעשות שדהו משר משר מכל מין · בית שמאי
 אומרים שלשה תלמים של פתיח · ובית הלל אומרים
 מלא העול השרוני · וקרובין דברי אלו להיות בדברי אלו:

י היתה ראש תור חטים · נכנס בתוך של שעורים מותר ·
 מפני שהוא נראה כסוף שדהו · שלו חטים ושל חבירו
 מין אחר · מותר לסמוך לו מאותו המין · שלו חטים ושל
 חבירו חטים · מותר לסמוך לו תלם של פשתן · ולא תלם
 של מין אחר · רבי שמעון אומר אחד זרע פשתן ואחד
 כל המינין · רבי יוסי אומר · אף באמצע שדהו · מותר
 לבדוק בתלם של פשתן:

ח אין סומכין לשדה תבואה חרדל וחריע · אבל סומכין
 לשדה ירקות חרדל וחריע · וסומך לבור ולגיר ולגפה
 ולדרד · ולגדר שהוא גבוה עשרה טפחים · ולחרין
 שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה · ולאילן שהוא מסך
 על הארץ · ולסלע שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה:

ט הַרוּצָה לַעֲשׂוֹת שְׂדֵהוּ • קִרְחַת קִרְחַת מִכָּל מִין • עוֹשֶׂה עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה קִרְחוֹת לְבֵית סָאָה • מִקִּרְחַת לְבֵית רוֹבַע • וְזוֹרַע בְּתוֹכָהּ כָּל מִין שִׁירָצָה • הֵיטָהּ קִרְחַת אַחַת אוֹ שְׁתֵּים • זוֹרַעַם חֲרָדֵל • שָׁלַשׁ לֹא יִזְרַעַם חֲרָדֵל • מִפְּנֵי שֶׁהִיא נִרְאִית כְּשֵׁדָה חֲרָדֵל • דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר • וְחֻכְמִים אוֹמְרִים תִּשַׁע קִרְחוֹת מוֹתְרוֹת • עֶשֶׂר אֲסוּרוֹת • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אֲפִילוּ כָּל שְׂדֵהוּ בֵּית כּוֹר • לֹא יַעֲשֶׂה בְּתוֹכָהּ • חוּץ מִקִּרְחַת אַחַת:

י כָּל שֶׁהוּא בְּתוֹךְ בֵּית רוֹבַע • עוֹלָה בְּמִדַּת בֵּית רוֹבַע • אֲכִילַת הַגֶּפֶן וְהַקֶּבֶר וְהַסֵּלַע • עוֹלִין בְּמִדַּת בֵּית רוֹבַע • תְּבוּאָה בְּתִבּוּאָה בֵּית רוֹבַע • יָרֵק בִּירְק שֶׁשָּׂה טַפָּחִים • תְּבוּאָה בִּירְק • יָרֵק בְּתִבּוּאָה • בֵּית רוֹבַע • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יָרֵק בְּתִבּוּאָה שֶׁשָּׂה טַפָּחִים:

יא תְּבוּאָה נוֹטָה עַל גִּבִּי תְּבוּאָה • יָרֵק עַל גִּבִּי יָרֵק • תְּבוּאָה עַל גִּבִּי יָרֵק • יָרֵק עַל גִּבִּי תְּבוּאָה • הַכֹּל מוֹתֵר • חוּץ מִדִּלְעַת יוֹנִית • רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אִף הַקְּשׁוֹת וּפּוֹל הַמִּצְרִי • וְרוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵיהֶם מִדִּבְרֵי:

פרק ג

עֲרוּגָה שֶׁהִיא שְׂשֵׁה טְפָחִים עַל שְׂשֵׁה טְפָחִים · זֹרְעִים
 בְּתוֹכָהּ חֲמִשָּׁה זֵרְעוֹנִים · אֲרַבְעָה בְּאַרְבָּעָה
 רוּחוֹת הָעֲרוּגָה · וְאַחַד בְּאַמְצָע · הִיא לָהּ גְּבוּל גְּבוּלָה
 טְפַח · זֹרְעִין בְּתוֹכָהּ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר · שְׁלֹשָׁה עַל כָּל גְּבוּל
 וּגְבוּל · וְאַחַד בְּאַמְצָע · לֹא יֵטַע רֹאשׁ הַלֵּפֶת בְּתוֹךְ
 הַגְּבוּל · מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְמַלְאֶהוּ · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שִׂשָּׁה
 בְּאַמְצָע:

בִּכְל מִין זֵרְעִים אֵין זֹרְעִין בְּעֲרוּגָה · וְכָל מִין יִרְקוֹת זֹרְעִין
 בְּעֲרוּגָה · חֲרָדֵל וְאַפּוֹנִים הַשּׁוֹפִין מִין זֵרְעִים · אַפּוֹנִים
 הַגְּמָלָנִים מִין יֶרֶק · גְּבוּל שֶׁהִיא גְּבוּלָה טְפַח וְנִתְמַעֵט ·
 כָּשֵׁר · שֶׁהִיא כָּשֵׁר מִתְחַלְתּוֹ · הַתֵּלֶם וְאַמַּת הַמִּים שֶׁהִם
 עֲמוּקִים טְפַח · זֹרְעִים לְתוֹכָן שְׁלֹשָׁה זֵרְעוֹנִין · אֶחָד מִכָּאן
 וְאַחַד מִכָּאן · וְאַחַד בְּאַמְצָע:

הִיא רֹאשׁ תּוֹר יֶרֶק נִכְנָס לְתוֹךְ שְׂדֵה יֶרֶק אַחֵר מוֹתֵר ·
 מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאָה כְּסוּף שְׂדֵהוּ · הֵיטָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה
 יֶרֶק · וְהוּא מִבְּקֵשׁ לִטַּע בְּתוֹכָהּ · שׁוּרָה שֶׁל יֶרֶק אַחֵר ·
 רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר עַד שֶׁיִּהְיֶה הַתֵּלֶם מִפְּלֵשׁ · מֵרֹאשׁ
 הַשְּׂדֵה וְעַד רֹאשׁוֹ · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֲרֹךְ שְׂשֵׁה טְפָחִים
 וְרוֹחֵב מְלֹואוֹ · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר רוֹחֵב כְּמֵלֶא רוֹחֵב
 הַפְּרָסָה:

ד' הנוטע שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל קְשׁוּאִין · שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל דְּלוּעִים · שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל פֹּל הַמַּצְרִי · מוֹתֵר · שׁוּרָה שֶׁל קְשׁוּאִין · שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִים · שׁוּרָה שֶׁל פֹּל הַמַּצְרִי אָסוּר · שׁוּרָה שֶׁל קְשׁוּאִין · שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִים · שׁוּרָה שֶׁל פֹּל הַמַּצְרִי · וְשׁוּרָה שֶׁל קְשׁוּאִים · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מֵתִיר · וְחֲכָמִים אוֹסְרִין:

ה' נוטע אָדָם קִישׁוֹת וְדֹלַעַת לְתוֹךְ גּוֹמָא אַחַת · וּבִלְבָד שְׁתֵּיהֶא זֶה נוטע לְצַד זֶה · וְזוֹ נוטע לְצַד זֶה · (וְנוטֵה שְׁעָר שֶׁל זֶה לְכָאן · וְשְׁעָר שֶׁל זֶה לְכָאן · שְׁכָל מַה שְׁאָסְרוּ חֲכָמִים לֹא גָזְרוּ אֲלָא מִפְּנֵי מֵרְאִית הָעֵין):

ו' הִיתָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה בְּצָלִים · וּמִבֶּקֶשׁ לִטַּע בְּתוֹכָהּ שׁוּרוֹת שֶׁל דְּלוּעִים · רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵאל אוֹמֵר עוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וְנוטע שׁוּרָה אַחַת · וּמַנִּיחַ קֶמֶת בְּצָלִים בְּמָקוֹם שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְעוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְנוטע שׁוּרָה אַחַת · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר עוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְנוטע שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וּמַנִּיחַ קֶמֶת בְּצָלִים בְּמָקוֹם שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְעוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְנוטע שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְחֲכָמִים אוֹמְרִים אִם אֵין בֵּין שׁוּרָה לַחֲבֵרְתָּהּ שְׁתֵּים עָשָׂרָה אַמָּה · לֹא יִקְיִים אֶת הַזֶּרַע שֶׁל בְּנֵתִים:

ז' דֹּלַעַת בִּירְק בִּירְק · וּבִתְבוּאָה נֹתֵנִין לָהּ בֵּית רוּבֵעַ · הִיתָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה תְּבוּאָה · וּבִקֵּשׁ לִטַּע לְתוֹכָהּ · שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִין · נֹתֵנִין לָהּ לַעֲבוֹדָתָהּ שֶׁשָּׁה טַפָּחִים · וְאִם

הגדילה יַעֲקֹר מִלְפָּנֶיהָ · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר נוֹתֵנִין לָהּ
עֲבוֹדָתָה אַרְבַּע אַמּוֹת · אָמְרוּ לוֹ הִתְחַמֵּיר זֶה מִן הַגֶּפֶן ·
אָמַר לָהֶן מְצִינוּ שְׂזוֹ חֲמוּרָה מִן הַגֶּפֶן · שֶׁלֶגְפֵּן יְחִידִית
נוֹתֵנִין לָהּ עֲבוֹדָתָה שְׁשֶׁה טַפָּחִים · וְלִדְלַעַת יְחִידִית נוֹתֵנִין
לָהּ בֵּית רוֹבַע · רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל
כָּל שְׁלֹשָׁה דְלוּעִין לְבֵית סָאָה · לֹא יָבִיא זֶרַע לְתוֹךְ בֵּית
סָאָה · רַבִּי יוֹסִי בֶן הַחוּטָף אֶפְרָתִי אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי
יִשְׁמַעְאֵל כָּל שְׁלֹשָׁה דְלוּעִין לְבֵית כּוֹר · לֹא יָבִיא זֶרַע
לְתוֹךְ בֵּית כּוֹר:

פרק ד

קִרְחַת הַכֶּרֶם · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים
אַמּוֹת · וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים שֵׁשׁ עָשָׂרָה אַמָּה ·
מִחוּל הַכֶּרֶם · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים שֵׁשׁ עָשָׂרָה אַמָּה ·
וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים שְׁתֵּים עָשָׂרָה אַמָּה · וְאִיזוֹ הִיא קִרְחַת
הַכֶּרֶם · כֶּרֶם שֶׁחָרַב מֵאֲמָצְעוֹ · אִם אֵין שֵׁם שֵׁשׁ עָשָׂרָה
אַמָּה · לֹא יָבִיא זֶרַע לְשֵׁם · הָיוּ שֵׁם שֵׁשׁ עָשָׂרָה אַמָּה ·
נוֹתֵנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ · וְזוֹרַע אֶת הַמוֹתֵר:

^ב אִי זֶה הִיא מִחוּל הַכֶּרֶם · בֵּין כֶּרֶם לְגֵדֵר · אִם אֵין שֵׁם
שְׁתֵּים עָשָׂרָה אַמָּה · לֹא יָבִיא זֶרַע לְשֵׁם · הָיוּ שֵׁם שְׁתֵּים
עָשָׂרָה אַמָּה · נוֹתֵנִין לוֹ עֲבוֹדָתוֹ וְזוֹרַע אֶת הַמוֹתֵר:

^ג רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵין זֶה אֶלָּא גֵדֵר הַכֶּרֶם · וְאִי זֶה הוּא
מִחוּל הַכֶּרֶם · בֵּין שְׁנֵי הַכְּרָמִים · וְאִי זֶה הוּא גֵדֵר שֶׁהוּא

גבוה עשרה טפחים · וחריץ שהוא עמוק עשרה ורחב
ארבעה:

ד מחיצת הקנים · אם אין בין קנה לחבירו שלשה טפחים
כדי שיכנס הגדי · הרי זו כמחיצה · וגדר שנפרץ עד
עשר אמות הרי היא כפתח · יתר מכן כנגד הפרצה
אסור · נפרצו בו פרצות הרבה · אם העומד מרבה
על הפרוץ מותר · ואם הפרוץ מרבה על העומד כנגד
הפרצה אסור:

ה הנוטע שורה של חמש גפנים · בית שמאי אומרים
כרם · ובית הלל אומרים אינו כרם · עד שיהיו שם שתי
שורות · לפיכך הזורע ארבע אמות שבכרם · בית שמאי
אומרים קדש שורה אחת · ובית הלל אומרים קדש שתי
שורות:

ו הנוטע שתיים כנגד שתיים · ואחת יוצאת זנב · הרי זה
כרם · שתיים כנגד שתיים ואחת בנתיים · או שתיים כנגד
שתיים · ואחת באמצע אינו כרם · עד שיהיו שתיים נגד
שתיים · ואחת יוצאת זנב:

ז הנוטע שורה אחת בתוך שלו · ושורה אחת בתוך
של חבירו · ודרך היחיד ודרך הרבים באמצע · וגדר
שהוא נמוך מעשרה טפחים הרי אלו מצטרפות · גבוה
מעשרה טפחים אינן מצטרפות · רבי יהודה אומר אם
ערסן מלמעלה הרי אלו מצטרפות:

ה' הַנוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · אִם אֵין בִּינֵיהֶם שְׁמוּנָה אַמּוֹת לֹא יָבִיא זָרַע לְשֵׁם · הָיוּ שְׁלֹשׁ · אִם אֵין בֵּין שׁוּרָה לַחֲבֵרְתָּהּ שֵׁשׁ עָשָׂרָה אַמָּה · לֹא יָבִיא זָרַע לְשֵׁם · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר מִשּׁוּם חֲנֻנְיָהּ בֶּן חֲכִינָאִי אֶפִּילוּ חֲרֻבָּה הָאֶמְצָעִית · וְאֵין בֵּין שׁוּרָה לַחֲבֵרְתָּהּ שֵׁשׁ עָשָׂרָה אַמָּה · לֹא יָבִיא זָרַע לְשֵׁם · שְׁאֵלוּ מִתַּחֲלָה נִטְעָן · הָיָה מוֹתֵר בְּשִׁמוּנָה אַמּוֹת:

ט' הַנוֹטֵעַ אֶת כְּרָמוֹ עַל שֵׁשׁ עָשָׂרָה (אַמָּה) שֵׁשׁ עָשָׂרָה אַמָּה · מוֹתֵר לְהָבִיא זָרַע לְשֵׁם · אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מַעֲשֶׂה בְּצִלְמוֹן · בְּאַחַד שְׁנָטַע אֶת כְּרָמוֹ עַל שֵׁשׁ עָשָׂרָה · שֵׁשׁ עָשָׂרָה אַמָּה · וְהָיָה הוֹפֵךְ שְׁעַר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת לְצַד אֶחָד · וְזוֹרֵעַ אֶת הַנֵּיר · וּבִשְׁנָה הָאֲחֵרֶת הָיָה הוֹפֵךְ אֶת הַשְּׁעָר לְמָקוֹם אַחֵר וְזוֹרֵעַ אֶת הַבוֹר · וּבָא מַעֲשֶׂה לְפָנֵי חֲכָמִים וְהִתִּירוּ · רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים אֵף הַנוֹטֵעַ אֶת כְּרָמוֹ עַל (שְׁמוּנָה) שְׁמוּנָה אַמּוֹת מוֹתֵר:

פרק ה

כָּרֶם שְׁחָרַב · אִם יֵשׁ בּוֹ לְלֶקֶט עֶשְׂרֵי גִפְנִים לְבֵית סָאָה ·
וְנִטְוִיעוֹת כְּהִלְכָתָן · הֲרִי זֶה נִקְרָא כָּרֶם דָּל · כָּרֶם
(דָּל) שֶׁהוּא נְטוּעַ עֲרֻבָּיָא · אִם יֵשׁ בּוֹ לְכוּיִן שְׁתֵּים כְּנָגֵד
שְׁלֹשׁ · הֲרִי זֶה כָּרֶם · וְאִם לֹא אֵינוֹ כָּרֶם · רַבִּי מֵאִיר
אוֹמֵר הוּאִיל וְהוּא נִרְאָה כְּתַבְנִית הַכָּרְמִים · הֲרִי זֶה כָּרֶם:

ב כָּרֶם שֶׁהוּא נְטוּעַ עַל פָּחוֹת פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת · רַבִּי
שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֵינוֹ כָּרֶם · וְחֲכָמִים אוֹמְרִים כָּרֶם · וְרוֹאִין
אֶת הָאֻמְצָעִיּוֹת · כְּאֵלוֹ אֵינָן:

ג חֲרִיץ שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּכָרֶם · עֲמוֹק עֶשְׂרֵה וָרַחַב אַרְבָּעָה ·
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אִם הָיָה מְפֹלֵשׁ מֵרֹאשׁ
הַכָּרֶם וְעַד סוּפוֹ · הֲרִי זֶה נִרְאָה כְּבֵין שְׁנֵי כְרָמִים זוֹרְעִים
בְּתוֹכוֹ · וְאִם לֹא הֲרִי הוּא כְּגַת · וְהִגַּת שְׁבַכְכָּרֶם עֲמוּקָה
עֶשְׂרֵה וָרַחַב אַרְבָּעָה · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר זוֹרְעִים
בְּתוֹכָהּ · וְחֲכָמִים אוֹסְרִים · שׁוּמִירָה שְׁבַכְכָּרֶם גְּבוּהָה
עֶשְׂרֵה וָרַחַב אַרְבָּעָה · זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ · וְאִם הָיָה שְׁעָר
בוֹתֵשׁ אֶסּוּר:

ד גֶּפֶן שֶׁהִיא נְטוּעָה בְּגַת אוֹ בְּנִקְעָה · נוֹתֵנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ
זוֹרְעָה אֶת הַמּוֹזָר · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אִם אֵין שָׁם אַרְבַּע
אַמּוֹת לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם · וְהַבֵּית שְׁבַכְכָּרֶם זוֹרְעִים בְּתוֹכוֹ:

ה' הנוטע ירק בכרם או מקיים · הרי זה מקדש ארבעים
 וחמש גפנים · (אימתי) בזמן שהיו נטועות על ארבע
 ארבע · או על חמש חמש · היו נטועות על שש שש ·
 או על שבע שבע · הרי זה מקדש שש עשרה אמה לכל
 רוח · עגולות ולא מרבעות:

י' הרוואה ירק בכרם ואמר · כשאגיע לו אלקטנו מותר ·
 כשאחזור אלקטנו · אם הוסיף במאתים אסור:

י' היה עובר בכרם ונפלו ממנו זרעים · או שיצאו עם
 הזבלים או עם המים · הזורע וסערתו הרוח לאחוריו
 מותר · סערתו הרוח לפניו · רבי עקיבא אומר אם
 עשבים יופך · ואם אביב ינפץ · ואם הביאה דגן תדלק:

ה' המקיים קוצים בכרם · רבי אליעזר אומר קדש ·
 וחכמים אומרים לא קדש · אלא דבר שפמוהו מקיימין ·
 האירוס והקיסוס · ושושנת המלך · וכל (מיני) זרעים ·
 אינן בלאים בכרם · הקנבוס רבי טרפון אומר אינו
 בלאים · וחכמים אומרים בלאים · והקנרס בלאים
 בכרם:

פרק ו

אֵיזָהוּ עָרִיס • הַנוֹטֵעַ שׁוֹרָה שֶׁל חֲמֵשׁ גָּפְנִים • בְּצַד
הַגָּדֵר • שֶׁהוּא גְבוּהָ עֲשָׂרָה טַפָּחִים • אוֹ בְּצַד
חָרִיץ • שֶׁהוּא עָמוּק עֲשָׂרָה טַפָּחִים וְרוֹחֵב אַרְבַּע • נוֹתֵנִין
לוֹ עֲבוּדָתוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת • בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מוֹדִדִין
אַרְבַּע אַמּוֹת מֵעֵקֶר הַגָּפְנִים לַשָּׂדֶה • וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים
מִן הַגָּדֵר לַשָּׂדֶה • אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי • טוֹעִין כָּל
הָאוֹמְרִים כֵּן • אֲלֵא אִם יֵשׁ שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת מֵעֵקֶר גָּפְנִים
וְלַגָּדֵר • נוֹתֵנִין לוֹ אֶת עֲבוּדָתוֹ • וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתֵר • וְכַמָּה
הִיא עֲבוּדַת הַגָּפֶן • שֶׁשָּׂה טַפָּחִים לְכָל רוּחַ • רַבִּי עֲקִיבָא
אוֹמֵר שְׁלֹשָׁה:

^ב עָרִיס שֶׁהוּא יוֹצֵא מִן הַמְדֵּרְגָה • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן
יַעֲקֹב אוֹמֵר אִם עוֹמֵד בָּאָרֶץ וּבוֹצֵר אֶת כָּלוֹ • הָרִי זֶה
אוֹסֵר אַרְבַּע אַמּוֹת בַּשָּׂדֶה • וְאִם לֹא אֵינוֹ אוֹסֵר אֲלֵא
כַּנֶּגְדּוֹ • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִף הַנוֹטֵעַ אַחַת בָּאָרֶץ וְאַחַת
בַּמְדֵּרְגָה • אִם גְּבוּהָ מִן הָאָרֶץ עֲשָׂרָה טַפָּחִים אֵינָה
מַצְטַרֶּפֶת עִמָּה • וְאִם לֹא הָרִי זֶה מַצְטַרֶּפֶת עִמָּה:

^ג הַמְדֵּלָה אֶת הַגָּפֶן עַל מִקְצַת אָפִירוֹת • לֹא יֵבִיא זֶרַע
אֶל תַּחַת הַמּוֹתֵר • וְאִם הֵבִיא לֹא קֹדֵשׁ • וְאִם הֵלֵךְ הַחֲדָשׁ
אֲסוּר • וְכֵן הַמְדֵּלָה עַל מִקְצַת אֵילָן סָרֵק:

^ד הַמְדֵּלָה אֶת הַגָּפֶן עַל מִקְצַת אֵילָן מֵאֲכָל • מִתֵּר לְהֵבִיא
זֶרַע אֶל תַּחַת הַמּוֹתֵר • אִם הֵלֵךְ הַחֲדָשׁ יַחֲזִירָנוּ • מַעֲשֵׂה

שְהֵלֶךְ רַבִּי יְהוֹשֻעַ אֵצֶל רַבִּי יִשְמָעֵאל לְכַפֵּר עֲזִיזִי
וְהִרְאֵהוּ גִפֶּן מוֹלֶדֶה עַל מְקַצֵּת תְּאֵנָה · אָמַר לוֹ מָה אָנִי
לְהָבִיא זֶרַע אֶל תַּחַת הַמוֹתֵר · אָמַר לוֹ מוֹתֵר · וְהִעֲלֵהוּ
מִשֵּׁם לְבֵית הַמִּגְנִיָּה · וְהִרְאֵהוּ גִפֶּן שֶׁהוּא מוֹדֵלָה עַל
מְקַצֵּת הַקּוֹרֶה · וְסֻדָּן שֶׁל שְׂקָמָה · וְבוֹ קוֹרוֹת הַרְבֵּה ·
אָמַר לוֹ תַּחַת הַקּוֹרֶה זֶה אֲסוּר · וְהִשְׁאָר מוֹתֵר:

ה' אֵיזָהוּ אֵילָן סָרֶק · כָּל שֶׁאִינוֹ עוֹשֶׂה פִּירוֹת · רַבִּי מֵאִיר
אוֹמֵר הַכֹּל אֵילָן סָרֶק · חוּץ מִן הַזֵּית וְהַתְּאֵנָה · רַבִּי יוֹסִי
אוֹמֵר כָּל שֶׁאִין כְּמוֹהוּ נוֹטְעִין שְׂדוֹת שְׁלֵמוֹת · הֲרִי זֶה
אֵילָן סָרֶק:

י פְּסָקֵי עָרִיס שְׂמוּנָה אֲמוֹת וְעוֹד · וְכָל מְדוֹת שֶׁאָמְרוּ
חֲכָמִים בְּכֶרֶם אֵין בָּהֶם וְעוֹד · חוּץ מִפְּסָקֵי עָרִיס · אֵלוֹ הֵן
פְּסָקֵי עָרִיס · עָרִיס שֶׁחָרַב מֵאֲמָצְעוֹ · וְנִשְׁתִּירָוּ בּוֹ חֲמֵשׁ
גִּפְנִים מִכָּאן וְחֲמֵשׁ גִּפְנִים מִכָּאן · אִם יֵשׁ שֵׁם שְׂמוּנָה
אֲמוֹת לֹא יָבִיא זֶרַע לְשֵׁם · שְׂמוּנָה אֲמוֹת וְעוֹד · נוֹתֵנִין
לוֹ כְּדֵי עֲבוֹדָתוֹ · וְזוֹרֵעַ אֶת הַמוֹתֵר:

י' עָרִיס שֶׁהוּא יוֹצֵא מִן הַכוֹתֵל מִתּוֹךְ הַקֶּרֶן וְכֻלָּהּ · נוֹתֵנִין
לוֹ עֲבוֹדָתוֹ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמוֹתֵר · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אִם אֵין שֵׁם
אַרְבַּע אֲמוֹת · לֹא יָבִיא זֶרַע לְשֵׁם:

ח' הַקִּנִּים הַיוֹצְאִים מִן הָעָרִיס · וְחֵס עֲלֵיהֶם לְפָסְקוֹן · כְּנֻגָּד
מוֹתֵר · עֲשָׂאן כְּדֵי שִׁיְהֵלֶךְ עֲלֵיהֶן הַחֹדֶשׁ אֲסוּר:

ט הפּרַח הַיּוֹצֵא מִן הָעֵרִיס · רֹאֵין אוֹתוֹ כְּאִלוֹ מְטוּטָלָת
תְּלוּיָהּ בּוֹ · כְּנִגְדּוֹ אָסוּר · וְכֵן בְּדִלִית · הַמּוֹתֵחַ זְמוּרָה
מֵאִילָן לְאִילָן תַּחְתֶּיהָ אָסוּר · סִפְקָהּ בְּחֶבֶל אוֹ בְּגָמִי ·
תַּחַת הַסָּפּוֹק מוֹתֵר · עֲשָׂאָה כְּדִי שְׂיִהְיֶה עָלָיו הַחֲדָשׁ
אָסוּר:

פרק ז

הַמְּבַרִּיד אֶת הַגֶּפֶן בְּאַרְץ · אִם אֵין עֵפֶר עַל גְּבֵה
שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים · לֹא יָבִיא זֶרַע עָלֶיהָ · אֲפִילוּ
הַבְּרִיכָה בְּדִלְעָת אוֹ בְּסִילוֹן · הַבְּרִיכָה בְּסַלֵּעַ · אֵף עַל פִּי
שְׂאִין עֵפֶר עַל גְּבֵה אֲלֹא שְׁלֹשׁ אַצְבָּעוֹת · מוֹתֵר לְהַבִּיא
זֶרַע עָלֶיהָ · הָאֲרֻכָּה שְׁבַגְפָּן · אֵין מוֹדֵדִין לָהּ אֲלֹא מִן
הָעֵיקָר הַשֵּׁנִי:

ב הַמְּבַרִּיד שְׁלֹשׁ גִּפְנִים וְעֻקְרֵיהֶם נִרְאִים · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֵּר
צְדוֹק אוֹמֵר אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶם מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנֶה ·
הָרִי אֵלּוֹ מִצְטָרְפוֹת · וְאִם לֹא אֵינָן מִצְטָרְפוֹת · גֶּפֶן
שְׂיִבְשָׁה · אָסוּרָה וְאִינָהּ מְקַדָּשֶׁת · רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֵף
צֹמֵר גֶּפֶן אָסוּר וְאִינוֹ מְקַדָּשׁ · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֵּר צְדוֹק אוֹמֵר
מִשְׁמוֹ · אֵף עַל גְּבֵי הַגֶּפֶן · אָסוּר וְאִינוֹ מְקַדָּשׁ:

ג אֵלּוֹ אוֹסְרִין וְלֹא מְקַדָּשִׁין · מוֹתֵר חֲרֹבַן הַכֶּרֶם · מוֹתֵר
מִחוּל הַכֶּרֶם · מוֹתֵר פְּסָקֵי עָרִיס · מוֹתֵר אֲפִיפִירוֹת · אֲבֵל
תַּחַת הַגֶּפֶן וְעִבּוּדַת הַגֶּפֶן · וְאַרְבַּע אַמּוֹת שְׁבַבְכֶּרֶם · הָרִי
אֵלּוֹ מְקַדָּשׁוֹת:

י' המספך את גפנו על גבי תבואתו של חבירו • הרי זה קדש וחייב באחריותו • רבי יוסי ורבי שמעון אומרים אין אדם מקדש דבר שאינו שלו:

ה' אמר רבי יוסי מעשה באחד שזרע את כרמו בשביעית • ובא מעשה לפני רבי עקיבא • ואמר אין אדם מקדש דבר שאינו שלו:

י' האנס שזרע את הכרם ויצא מלפניו • קוצרו אפילו במועד • עד כמה הוא נותן לפועלים עד שליש • יתר מכאן קוצר כדרכו והולך • אפילו לאחר המועד • מאימתי הוא נקרא אנס משישקע:

י' הרוח שעלעלה את הגפנים על גבי תבואה יגדור מיד • אם ארעו אנס • מותר • תבואה שהיא נוטה תחת הגפן • וכן בירק • מחזיר ואינו מקדש • מאימתי תבואה מתקדשת • משתשריש • וענבים משיעשו כפול הלבן • תבואה שייבשה כל צרכה • וענבים שבשלו כל צרכן • אינן מתקדשות:

ה' עציץ נקוב מקדש בכרם • ושאינו נקוב אינו מקדש • ורבי שמעון אומר זה וזה אוסרין ולא מקדשין • המעביר עציץ נקוב בכרם • אם הוסיף במאתים אסור:

פרק ח

כִּלְאֵי הַפֶּרֶם • אֲסוּרִין מִלְזָרוֹעַ וּמִלְקָיִים • וְאֲסוּרִין
 בִּהֲנָאָה • כִּלְאֵי זָרָעִים • אֲסוּרִין מִלְזָרוֹעַ
 וּמִלְקָיִים • וּמוֹתְרִין בְּאֲכִילָה • וְכָל שֶׁכֶּן בִּהֲנָאָה • כִּלְאֵי
 בָּגָדִים • מוֹתְרִין בְּכָל דְּבָר • וְאֵינָן אֲסוּרִין אֲלָא מִלְּבוּשׁ •
 כִּלְאֵי בִּהְמָה מוֹתְרִים לְגִדְל וְלִקְיִים • וְאֵינָן אֲסוּרִים אֲלָא
 מִלְּהֶרְבִּיעַ • כִּלְאֵי בִּהְמָה אֲסוּרִים זֶה בְּזֶה:

^א בִּהְמָה עִם בִּהְמָה • וְחִיָּה עִם חִיָּה • בִּהְמָה עִם חִיָּה •
 וְחִיָּה עִם בִּהְמָה • טִמְאָה עִם טִמְאָה • וְטְהוֹרָה עִם
 טְהוֹרָה • טִמְאָה עִם טְהוֹרָה • וְטְהוֹרָה עִם טִמְאָה •
 אֲסוּרִין לְחֵרוֹשׁ וְלִמְשׁוֹךְ וְלִהְנָהִיג:

^ב הַמְּנַהִיג • סוֹפֵג אֶת הָאֲרָבָעִים • וְהַיּוֹשֵׁב בִּקְרוֹן • סוֹפֵג
 אֶת הָאֲרָבָעִים • רַבִּי מֵאִיר פּוֹטֵר • וְהַשְּׁלִישִׁית שֶׁהִיא
 קְשׁוּרָה לְרִצּוּעוֹת אֲסוּרָה:

^ג אֵין קוֹשְׁרִין אֶת הַסּוֹס • לֹא לְצִדֵּי הַקְּרוֹן • וְלֹא לְאַחַר
 הַקְּרוֹן • וְלֹא אֶת הַלְּבָדָקִים לְגַמְלִים • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל
 הַנוֹלָדִים מִן הַסּוֹס אֶף עַל פִּי שְׁאֲבִיָּהֶן חֲמוֹר מִתְרִין זֶה
 עִם זֶה • וְכֵן הַנוֹלָדִים מִן הַחֲמוֹר אֶף עַל פִּי שְׁאֲבִיָּהֶם סוֹס
 מִתְרִין זֶה עִם זֶה • אֲבָל הַנוֹלָדִים מִן הַסּוֹס עִם הַנוֹלָדִים
 מִן הַחֲמוֹר • אֲסוּרִים זֶה עִם זֶה:

^ד הַפְּרוּטִיּוֹת אֲסוּרוֹת • וְהַרְמָךְ מִתֵּר • וְאֲדָנִי הַשָּׂדֶה חִיָּה •
 רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מִטְּמְאוֹת בְּאֶהֱל כְּאָדָם • הַקּוֹפֵד • וְחוֹלֶדֶת

הַסְנִיִּים חֲתָהּ • חוֹלֶדֶת הַסְנִיִּים רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר בֵּית שְׁמַאי
אוֹמְרִים מְטַמֵּא כְּזוֹת בְּמִשְׁא וְכַעֲדָשָׁה בְּמִגָּע:

י שׁוֹר בַּר מִין בְּהֶמָּה • וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מִין חֲתָהּ • כָּלֵב מִין
חֲתָהּ • רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מִין בְּהֶמָּה • הַחֲזִיר מִין בְּהֶמָּה •
הָעֶרּוֹד מִין חֲתָהּ • הַפִּיל וְהַקּוֹף מִין חֲתָהּ • וְאָדָם מֵתֵר עִם
כָּלֵם • לְמִשׁוּד וְלַחֲרוֹשׁ (וּלְהִנְהִיג):

פרק ט

אֵין אָסוּר מְשׁוּם כְּלָאִים • אֲלֵא צֶמֶר וּפְשָׁתִים • וְאִינוּ
מְטַמֵּא בִּנְגָעִים אֲלֵא צֶמֶר וּפְשָׁתִים • אֵין הַכֹּהֲנִים
לֹבֵשִׁין לְשֵׁמֶשׁ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ • אֲלֵא צֶמֶר וּפְשָׁתִים •
צֶמֶר גְּמָלִים וְצֶמֶר רְחִלִּים שְׁטֶרְפֵּן זֶה בָּזָה • אִם רוֹב
מִן הַגְּמָלִים מֵתֵר • וְאִם רוֹב מִן הָרְחִלִּים אָסוּר • מְחַצֶּה
לְמַחֲצָה אָסוּר • וְכֵן הַפֶּשֶׁתִּין וְהַקִּנְבוֹס • שְׁטֶרְפֵּן זֶה בָּזָה:

ב הַשִּׁירִים וְהַכֶּלֶךְ אֵין בָּהֶם מְשׁוּם כְּלָאִים • אֲבָל אָסוּרִים
מִפְּנֵי מְרֵאִית הָעֵין • הַכָּרִים וְהַכֶּסְתּוֹת אֵין בָּהֶם מְשׁוּם
כְּלָאִים • וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּשָׂרוֹ נוֹגַע בָּהֶם • אֵין עֲרָאִי
לְכָלֵאִים • וְלֹא יִלְבֹּשׁ כְּלָאִים • אֲפִילוּ עַל גְּבִי עֲשָׂרָה •
אֲפִילוּ לְגָנוֹב אֶת הַמָּכֶס:

ג מְטַפְּחוֹת הַיָּדִים • מְטַפְּחוֹת הַסְּפָרִים • מְטַפְּחוֹת הַסִּפָּג •
אֵין בָּהֶם מְשׁוּם כְּלָאִים • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר • וּמְטַפְּחוֹת
הַסְּפָרִים • אָסוּרוֹת מְשׁוּם כְּלָאִים:

ד תְּכַרִּיבִי הַמֵּת וּמִרְדֵּעַת שֶׁל חֲמוֹר • אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם כְּלָאִים • לֹא יִתֵּן הַמִּרְדֵּעַת עַל כְּתָפוֹ • אָפִילוֹ לְהוֹצִיא עָלֶיהָ זָבֹל:

ה מוֹכְרֵי כֶסֶת • מוֹכְרִין בְּדֶרֶךְ • וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְכַּוְּנוּ • בַּחֲמָה • מִפְּנֵי הַחֲמָה • וּבְגָשְׁמִים • מִפְּנֵי הַגָּשְׁמִים • וְהַצְנוּעִים מִפְּשִׁילִין בַּמָּקַל לְאַחֲזֹרִיהֶן:

ו תוֹפְרֵי כֶסֶת • תוֹפְרִין בְּדֶרֶךְ • וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְכַּוְּנוּ • בַּחֲמָה • מִפְּנֵי הַחֲמָה • וּבְגָשְׁמִים • מִפְּנֵי הַגָּשְׁמִים • וְהַצְנוּעִים תוֹפְרִין בְּאַרְץ:

ז הַבְּרִיסִין וְהַבְּרִדְסִין • וְהַדְּלִמְטִיקִיּוֹן • וּמִנְעָלוֹת הַפִּינוֹן • לֹא יִלְבַּשׁ בָּהֶן עַד שֶׁיִּבְדּוֹק • רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר הַבָּאִים מִחוּץ הַיָּם וּמִמַּדִּינוֹת הַיָּם • אֵינָן צָרִיכִים בְּדִיקָה • מִפְּנֵי שְׁחִזְקָתָן בְּקִנְבוֹס • וּמִנְעָל שֶׁל זָרֵד אֵין בּוֹ מִשּׁוּם כְּלָאִים:

ח אֵין אֲסוּר מִשּׁוּם כְּלָאִים אֶלָּא טוּוֹי וְאַרוּג • שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעֲטָנִי • דָּבָר שֶׁהוּא שׁוּעַ טוּוֹי וְנוֹז • רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזֵר אוֹמֵר גָּלוּז • וּמִלִּז הוּא אֶת אָבִיו שֶׁבִשְׁמִים עָלָיו:

ט לְבָדִים אֲסוּרִים מִפְּנֵי שֶׁהֵם שׁוּעִים • פִּי שֶׁל צֶמֶר בְּשֵׁל פֶּשֶׁתִּין אֲסוּר • מִפְּנֵי שֶׁהֵם חוֹזְרִין בְּאַרְיֵג • רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מִשִּׁיחוֹת שֶׁל אֲרָגְמָן אֲסוּרוֹת • מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹלִל עַד שֶׁלֹּא קוֹשֵׁר • לֹא יִקְשׁוֹר סֶרֶט שֶׁל צֶמֶר בְּשֵׁל פֶּשֶׁתִּין • לַחֲגוֹר בּוֹ אֶת מִתְּנָיו • אֵף עַל פִּי שֶׁהִרְצוּעָה בְּאֶמְצַע:

' אֹתוֹת הַגֶּרְדִּין וְאֹתוֹת הַכּוֹבָסִין · אֲסוּרוֹת מְשׁוּם
 בְּלָאִים · הַתּוֹכֵף תְּכִיפָה אַחַת אֵינָה חֲבוּר · וְאֵין בָּהּ
 מְשׁוּם בְּלָאִים · וְהַשּׁוֹמֵטָה בְּשַׁבָּת פָּטוּר · עָשָׂה שְׁנֵי
 רְאשֵׁיהָ לְצַד אֶחָד · חֲבוּר וַיֵּשׁ בָּהּ מְשׁוּם בְּלָאִים ·
 וְהַשּׁוֹמֵטָה בְּשַׁבָּת חַיִּיב · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד שִׁישְׁלֵשׁ ·
 הַשֶּׁק וְהַקֶּפֶה מִצְטָרְפִין לְבְלָאִים: סליק

מסכת שביעית

פרק א

עד אימתי חורשין בשדה האילן ערב שביעית · בית
שמאי אומרים כל זמן שהוא יפה לפרי · ובית הלל
אומרים עד העצרת · וקרובין דברי אלו · להיות בדברי
אלו:

ב איזהו שדה האילן · כל שלשה אילנות לבית סאה · אם
ראויין לעשות כפר דבלה · של ששים מנה באיטלקי ·
חורשים כל בית סאה בשבילן · פחות מכאן · אין חורשין
להם אלא מלא האורה · וסלו חוצה לו:

ג אחד אילן סרק · ואחד אילן מאכל · רואין אותן באלו
הם תאנים · אם ראויין לעשות כפר דבלה · של ששים
מנה באיטלקי · חורשין כל בית סאה בשבילן · פחות
מכאן · אין חורשין להן אלא לצרכן:

ד היתה אחד עושה כפר דבלה ושנים אין עושין · או שנים
עושין ואחד אינו עושה · אין חורשין להן אלא לצרכן ·
עד שיהיו משלשה ועד תשעה · היו עשרה · מעשרה
ולמעלה · בין עושין בין שאינן עושין · חורשין כל בית
סאה בשבילן · שנאמר בחריש ובקציר תשבות · אין
צריך לומר חריש וקציר של שביעית · אלא חריש של
ערב שביעית שהוא נכנס בשביעית · וקציר של שביעית

שהוא יוצא למוצאי שביעית · רבי ישמעאל אומר מה
חריש רשות אף קציר רשות · יצא קציר העומר:

ה שלשה אילנות של שלשה אנשים הרי אלו מצטרפין ·
וחורשין כל בית סאה בשבילן · וכמה יהא ביניהם · רבן
(שמעון בן) גמליאל אומר כדי שיהא הבקר עובר בכליו:

י עשר נטיעות מפוזרות בתוך בית סאה · חורשין כל
בית סאה בשבילן · עד ראש השנה · היו עשויות שורה
ומוקפות עטרה · אין חורשין להם אלא לצרכן:

י הנטיעות והדלועים מצטרפין לתוך בית סאה · רבן
שמעון בן גמליאל אומר כל עשרה דלועים לבית סאה ·
חורשין כל בית סאה עד ראש השנה:

ה עד אימתי נקראו נטיעות · רבי אלעזר בן עזריה
אומר עד שיחולו · רבי יהושע אומר בת שבע
שנים · רבי עקיבא אומר נטיעה כשמה · אילן שנגמם
והוציא חליפין · מטפח ולמטה כנטיעה · מטפח ולמעלה
כאילן · דברי רבי שמעון:

פרק ב

עַד אֵימָתִי חוֹרְשִׁין בְּשָׂדֶה לָבֵן עָרֵב שְׁבִיעִית · עַד
שֶׁתְּכַלֶּה הַלִּיחָה · כָּל זֶמֶן שֶׁבָּנִי אָדָם חוֹרְשִׁין לִטַּע
בַּמִּקְשָׁאוֹת וּבַמִּדְלָעוֹת · אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן נָתַתְּ תוֹרַת כָּל
אֶחָד וְאֶחָד בִּידּוֹ · אֲלֹא בְּשָׂדֶה הַלָּבֵן עַד הַפֶּסַח · וּבְשָׂדֶה
הָאֵילָן עַד עֲצָרַת:

ב מִזְבְּלִין וּמַעֲדָרִין בַּמִּקְשָׁאוֹת וּבַמִּדְלָעוֹת עַד רֹאשׁ
הַשָּׁנָה · וְכֵן בְּבֵית הַשְּׁלָחִים · מִיִּבְלִין מִפְּרָקִין מֵאֲבָקִין
מִעֲשָׁנִין עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה · רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵף נוֹטֵל הוּא
אֶת הָעֵלָה מִן הָאֲשָׁכּוֹל בְּשְׁבִיעִית:

ג מִסְקָלִין עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה · מִקְרָסְמִין מְזֻרְדִּין מִפְּסָלִין עַד
רֹאשׁ הַשָּׁנָה · רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר כְּזֵרוּדָה וּכְפִסּוּלָה שֶׁל
חֲמִישִׁית בְּדָ שֶׁל שְׁשִׁית · רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כָּל זֶמֶן שֶׁאֲנִי
רָשָׁאִי בַעֲבוּדַת הָאֵילָן רָשָׁאִי אֲנִי בַפֶּסּוּל:

ד מְזֻהָמִין אֶת הַנְּטִיעוֹת וְכוֹרְכִין אוֹתָן וְקוֹטְמִין אוֹתָן ·
וְעוֹשִׂין לָהֶם בָּתִּים · וּמִשְׁקִין אוֹתָן עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה ·
רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּר צְדוֹק אוֹמֵר אֵף מִשְׁקָה הוּא אֶת הַנוֹף
בְּשְׁבִיעִית · אֲבָל לֹא אֶת הָעֵקֶר:

ה סָכִין אֶת הַפָּגִים וּמִנְקָבִים אוֹתָם עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה · פָּגִי
עָרֵב שְׁבִיעִית שֶׁנִּכְנְסוּ לְשְׁבִיעִית · וְשֶׁל שְׁבִיעִית שֶׁיֵּצְאוּ
לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית · לֹא סָכִין וְלֹא מְנַקְבִין אוֹתָן · רַבִּי יְהוּדָה

אומר מקום שנהגו לסוד אינן סכין מפני שהיא עבודה ·
מקום שנהגו שלא לסוד סכין · רבי שמעון מתיר באילן ·
מפני שהוא רשאי בעבודת האילן:

י אין נוטעין · ואין מבריכין · ואין מרכיבין · ערב
שבועית · פחות משלשים יום לפני ראש השנה · ואם
נטע או הבריך או הרכיב יעקור · רבי יהודה אומר
כל הרבה שאינה קולטת לשלשה ימים · שוב אינה
קולטת · רבי יוסי ורבי שמעון אומרים לשתי שבתות:

י האורז והדוחן והפרגין והשומשמין שהשרישו לפני
ראש השנה · מתעשרין לשעבר ומתריין בשביעית · ואם
לאו אסורין בשביעית · ומתעשרין לשנה הבאה:

ח רבי שמעון שזורי אומר פול המצרי שזרעו
לזרע בתחלה כיוצא בהן · רבי שמעון אומר אפונין
הגמלונין כיוצא בהן · רבי אלעזר אומר אפונין הגמלונין
משתרמלו לפני ראש השנה:

ט הבצלים הסריסים ופול המצרי · שמנע מהם מים
שלשים יום לפני ראש השנה · מתעשרין לשעבר
ומתריין בשביעית · ואם לאו אסורין בשביעית ·
ומתעשרין לשנה הבאה · ושל בעל שמנע מהם מים שתי
עונות דברי רבי מאיר · וחכמים אומרים שלש:

הַדְּלוּעִין שְׁקִיּוֹמָן לְזֶרַע . אִם הִקְשׁוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה
וְנִפְסְלוּ מֵאֹכֶל אָדָם . מִתֵּר לְקִיּוֹמָן בְּשִׁבְעִית . וְאִם
לֹא אָסוּר לְקִיּוֹמָן בְּשִׁבְעִית . הַתְּמָרוֹת שֶׁלֹּהֶם אָסוּרוֹת
בְּשִׁבְעִית . וּמִרְבִּיצִין בְּעֶפֶר לָבֵן . דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן . רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹסֵר . מִמָּרְסִין בְּאוֹרֵז בְּשִׁבְעִית . רַבִּי
שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אָבֵל אֵין מִכֶּסְחִין:

פרק ג

מֵאִימַתִּי מוֹצִיאִין זְבָלִים לְאַשְׁפֹּתוֹת . מְשִׁיפְסִיקוּ עוֹבְרֵי
עֲבִירָה . דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר . רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
מְשִׁיבֵשׁ הַמֶּתוֹק . רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מְשִׁיקֶשׁוֹר:

בַּעַד כַּמָּה מְזַבְּלִין . עַד שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ אַשְׁפֹּתוֹת לְבֵית סָאָה .
שֶׁל עֶשֶׂר עֶשֶׂר מִשְׁפָּלוֹת . שֶׁל לֶתֶד לֶתֶד . מוֹסִיפִין עַל
הַמִּשְׁפָּלוֹת . וְאֵין מוֹסִיפִין עַל הָאַשְׁפֹּתוֹת . רַבִּי שְׁמַעוֹן
אוֹמֵר אֵף עַל הָאַשְׁפֹּתוֹת:

ג עוֹשֶׂה אָדָם אֶת שְׂדֵהוּ שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ אַשְׁפֹּתוֹת לְבֵית
סָאָה . יֵתֵר מִכֵּן מִחֲצִיב . דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן . וְחֲכָמִים
אוֹסְרִין עַד שִׁיעֲמִיק שְׁלֹשָׁה אוֹ עַד שִׁיגְבִיָּה שְׁלֹשָׁה .
עוֹשֶׂה אָדָם אֶת זִבְלוֹ אוֹצֵר . רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר עַד שִׁיעֲמִיק
שְׁלֹשָׁה אוֹ עַד שִׁיגְבִיָּה שְׁלֹשָׁה . הִיא לֹא דִבָּר מוֹעֵט מוֹסִיף
עָלָיו וְהוֹלֵךְ . רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹסֵר עַד שִׁיעֲמִיק
שְׁלֹשָׁה . אוֹ עַד שִׁיגְבִיָּה שְׁלֹשָׁה . אוֹ עַד שִׁיתָן עַל הַסֵּלַע:

י המדייר שדהו · עושה סהר לבית סאתים · עוקר שלש רוחות ומניח את האמצעית · נמצא מדייר בית ארבע סאין · רבן שמעון בן גמליאל אומר בית שמונה סאין · היתה כל שדהו בית ארבע סאין · משייר ממנה מקצת מפני מראית העין · ומוציא מן הסהר · ונותן לתוך שדהו בדרך המזבלין:

ה לא יפתח אדם מחצב בתחלה לתוך שדהו · עד שיהיו בו שלש מרביות · שהם שלש על שלש על רום שלש · שיעורן עשרים ושבעה אבנים:

י גדר שיש בו עשרה אבנים · של משאוי שנים שנים · הרי אלו ינטלו · שיעור גדר עשרה טפחים · פחות מכן מחצב וגוממו · עד פחות מהארץ טפח · במה דברים אמורים מתוך שלו · אבל מתוך של חבירו · מה שהוא רוצה יטול · במה דברים אמורים בזמן שלא התחיל בו מערב שביעית · אבל אם התחיל בו מערב שביעית · מה שהוא רוצה נוטל:

י אבנים שזעזעטן המחרישה · או שהיו מכוסות ונתגלו · אם יש בהם שתיים של משאוי שנים שנים · הרי אלו ינטלו · המסקל את שדהו · נוטל את העליונות · ומניח את הנוגעות בארץ · וכן גרגר של צרורות או גל של אבנים · נוטל את העליונות · ומניח את הנוגעות בארץ · אם יש תחתיהן סלע או קש · הרי אלו ינטלו:

ח אין בוגין מדרגות על פי הגאיות ערב שביעית משפסקו הגשמים • מפני שהוא מתקנן לשביעית • אבל בונה הוא בשביעית משפסקו גשמים • מפני שהוא מתקנן למוצאי שביעית • ולא יסמוך בעפר • אבל עושה הוא חייץ • כל אבן שהוא יכול לפשוט את ידו ולטלה • הרי זו תנטל:

ט אבני כתר באות מכל מקום • והקבלן מביא מכל מקום • ואלו הם אבני כתר • כל שאינה יכולה להנטל באחת יד • דברי רבי מאיר • רבי יוסי אומר אבני כתר בשמן • כל שהן נטלות שתיים שלש על הכתר:

י הבונה גדר בינו ובין רשות הרבים • מתר להעמיק עד הסלע • מה יעשה בעפר • צוברו ברשות הרבים ומתקנו • דברי רבי יהושע • רבי עקיבא אומר כדרך שאין מקלקלין ברשות הרבים • כך לא יתקנו • מה יעשה בעפר • צוברו בתוך שדהו כדרך המזבלים • וכן החופר בור ושיח ומערה:

יום ג

פרק ד

בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים מֶלֶקֶט אָדָם עֲצִים וְאֲבָנִים
וְעֹשֶׁבִים מִתּוֹךְ שָׁלוֹ · בְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא מֶלֶקֶט
מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבִירוֹ · אֶת הַגָּס הַגָּס · מִשְׂרְבוּ עוֹבְרֵי עֲבִירָה ·
הַתְּקִינוּ שֶׁיְהֵא זֶה מֶלֶקֶט מִתּוֹךְ שֶׁל זֶה · וְזֶה מֶלֶקֶט מִתּוֹךְ
שֶׁל זֶה · שְׁלֹא בְטוֹבָה · וְאֵין צָרִיד לֹאמַר שֶׁיִּקְצֹץ לָהֶם
מִזֹּנֹת:

ב שְׂדֵה שְׁנִתְקוּצָה תִּזְרַע בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית · שְׁנִטְיִיבָה אוֹ
שְׁנִדְיִירָה · לֹא תִזְרַע בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית · שְׂדֵה שְׁנִטְיִיבָה ·
בֵּית שְׂמָאֵי אוֹמְרִים אֵין אוֹכְלִין פִּירוֹתֶיהָ בְּשְׁבִיעִית ·
וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים אוֹכְלִין · בֵּית שְׂמָאֵי אוֹמְרִים אֵין
אוֹכְלִין פִּירוֹת שְׁבִיעִית בְּטוֹבָה · וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים אוֹכְלִין
בְּטוֹבָה וְשְׁלֹא בְטוֹבָה · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר חִלוּף הַדְּבָרִים
זוֹ · מִקּוּלֵי בֵּית שְׂמָאֵי וּמִחוּמְרֵי בֵּית הֵלֵל:

ג חוֹכְרִין גִּרְיָן מִן הַגּוֹזִים בְּשְׁבִיעִית אָבֵל לֹא מִיִּשְׂרָאֵל ·
וּמִחֲזִיקִים יְדֵי גּוֹזִים בְּשְׁבִיעִית אָבֵל לֹא יְדֵי יִשְׂרָאֵל ·
וְשׂוֹאֲלִין בְּשִׁלּוּמָן מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם:

ד הַמִּדֵּל בְּזִיתִים בֵּית שְׂמָאֵי אוֹמְרִים יְגוֹס · וּבֵית הֵלֵל
אוֹמְרִים יִשְׂרֹשׁ · וּמוֹדִים בְּמַחְלִיק עַד שִׁיגוֹס · אִי זֶה הוּא
הַמִּדֵּל · אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם · הַמַּחְלִיק · שְׁלֹשָׁה זֶה בְּצַד זֶה ·

במה דברים אמורים מתוך שלו · אבל מתוך של חבירו ·
אף המחליק ישרש:

ה המבקיע בית · לא יחפהו בעפר · אבל מכסה הוא
באבנים או בקש · הקוצץ קורות שקמה · לא יחפהו
בעפר · אבל מכסה הוא באבנים או בקש · אין קוצצין
בתולת שקמה בשביעית · מפני שהיא עבודה · רבי
יהודה אומר כדרך אסור · אלא או מגביה עשרה
טפחים · או גומם מעל הארץ:

י המזנב בגפנים והקוצץ קנים · רבי יוסי הגלילי אומר
ירחיק טפח · רבי עקיבא אומר קוצת כדרך בקרדום ·
או במגל ובמגירה · ובכל מה שירצה · אילן שנפסח
קושרין אותו בשביעית · לא שיעלה אלא שלא יוסיף:

ז מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית · הפגים
משזריחו אוכל בהם פתו בשדה · בחלו כונס לתוך
ביתו · וכן פוצא בהם בשאר שני שבוע · חייב
במעשרות:

ח הבוסר משהביא מים · אוכל בו פתו בשדה · הבאיש
כונס לתוך ביתו · וכן פוצא בהם בשאר שני שבוע ·
חייב במעשרות:

ט זיתים משיכניסו רביעית לסאה · פוצע ואוכל בשדה ·
הכניסו חצי לוג · כותש וסך בשדה · הכניסו שלישי ·

כֹּוֹתֵשׁ בַּשָּׂדֶה וְכוֹנֵס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ • וְכֵן פּוֹצֵא בָהֶם • בַּשָּׂאֵר
שְׁנֵי שָׁבוּעַ חַיִּיבִים בַּמַּעֲשֹׂרוֹת • וּשְׂאֵר כָּל פִּירוֹת הָאֵילָן •
בְּעוֹנָתָן לַמַּעֲשֹׂרוֹת כַּךְ עוֹנָתָן לַשְּׁבִיעִית:

• מֵאִמָּתִי אֵין קוֹצֵצִין הָאֵילָן בַּשְּׁבִיעִית • בֵּית שְׁמָאִי
אוֹמְרִים כָּל הָאֵילָן מְשִׁיזִיא • בֵּית הֵלֵל אוֹמְרִים הַחֲרוּבִין
מְשִׁישָׁלְשָׁלוּ • וְהַגָּפְנִים מְשִׁיגְרָעוּ • וְהַזֵּיתִים מְשִׁינְצוּ •
וּשְׂאֵר כָּל אֵילָן מְשִׁיזִיא • וְכָל אֵילָן כִּיּוֹן שָׁבָא לְעוֹנַת
הַמַּעֲשֹׂרוֹת מוֹתֵר לְקוֹצְצוֹ • כַּמָּה יֵהָא בֵּיתָא וְלֹא יְקוֹצְנוּ
רוֹבַע • רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר הַכֹּל לְפִי הַזֵּית:

פרק ה

בְּנוֹת שׁוּחַ שְׁבִיעִית שְׁלָהֶן שְׁנִיָּה • שֶׁהֵן עוֹשׂוֹת לְשִׁלְשׁ
שָׁנִים • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַפְּרָסָאוֹת • שְׁבִיעִית
שְׁלָהֶן מוֹצְאֵי שְׁבִיעִית • שֶׁהֵן עוֹשׂוֹת לְשִׁנֵּי שָׁנִים • אָמְרוּ
לֹא לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּנוֹת שׁוּחַ:

^ב הַטּוֹמֵן אֶת הַלּוֹף בַּשְּׁבִיעִית • רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר לֹא יִפְחוֹת
מִסָּאֲתִים • עַד גּוֹבֶה שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים • וְטַפַּח עֶפֶר עַל
גִּבּוֹ • וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים לֹא יִפְחוֹת מֵאַרְבָּעָה קָבִים עַד
גּוֹבֶה טַפַּח • וְטַפַּח עֶפֶר עַל גִּבּוֹ • וְטוֹמְנוֹ בְּמִקּוֹם דְּרִיסַת
אָדָם:

^ג לּוֹף שֶׁעֲבָרָה עָלָיו שְׁבִיעִית רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִם לָקְטוּ
הָעֲנָנִים אֶת עָלָיו לָקְטוּ • וְאִם לֹא יַעֲשֶׂה חֶשְׁבוֹן עִם

הַעֲנִיִּים · רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר אִם לִקְטוּ הָעֲנִיִּים אֶת עָלְיוֹ
לִקְטוּ · וְאִם לֹא אֵין לָעֲנִיִּים עָלְיוֹ חֲשֹׁבוֹן:

ד' לֹף שֶׁל עֶרֶב שְׁבִיעִית שֶׁנִּכְנָס לְשְׁבִיעִית · וְכֵן בְּצֻלִים
הַקִּיצוֹנִים · וְכֵן פּוֹאָה שֶׁל עֵידִית · בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים
עוֹקְרִין אוֹתָן בְּמֵאֲרוּפוֹת שֶׁל עֵץ · וּבֵית הֵלֵל אֹמְרִים
בְּקֶרְדּוּמוֹת שֶׁל מִתְּכַת · וּמוֹדִים בְּפּוֹאָה שֶׁל צִלְעוֹת ·
שְׁעוֹקְרִין אוֹתָהּ בְּקֶרְדּוּמוֹת שֶׁל מִתְּכַת:

ה' מֵאִמְתִּי מוֹתֵר אָדָם לִקַּח לֹף בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית · רַבִּי
יְהוּדָה אֹמֵר מִיָּד · וְחֻכְמִים אֹמְרִים מִשִּׁירְבָּה הַחֹדֶשׁ:

ו' אֵלּוּ כָּלִים שֶׁאֵין הָאוֹמֵן רֹשָׁאֵי לְמִכָּרֶם בְּשְׁבִיעִית ·
מִחֲרִישָׁה וְכָל בְּלִיָּה · הָעוֹל וְהַמְזֶרֶה וְהַדָּקֵר · אֲבָל מוֹכֵר
הוּא מִגֹּל יָד וּמִגֹּל קָצִיר · וְעִגְלָה וְכָל בְּלִיָּה · זֶה הַכֹּלֶל ·
כָּל שֶׁמִּלֹּאכְתּוֹ מִיּוֹחֲדָת לַעֲבִירָה אֲסוּר · לְאֲסוּר וּלְהִתֵּר
מוֹתֵר:

ז' הַיּוֹצֵר מוֹכֵר חֲמִשָּׁה כַּדֵּי שֶׁמֶן · וְחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר כַּדֵּי יִין ·
שֶׁכֵּן דֶּרֶכּוֹ לְהִבִּיאַ מִן הַהֶפְקֵר · וְאִם הִבִּיאַ יוֹתֵר מִכָּאן ·
מוֹתֵר · וּמוֹכֵר לְגוֹי בְּאַרְץ · וּלְיִשְׂרָאֵל בְּחוּצָה לְאַרְץ:

ח' בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים לֹא יִמְכּוֹר לוֹ פָּרָה חוֹרֶשֶׁת
בְּשְׁבִיעִית · וּבֵית הֵלֵל מַתִּירִין · מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָכוֹל
לְשַׁחֲטָהּ · מוֹכֵר לוֹ פִּירוֹת (אֲפִילוֹ) בְּשַׁעַת הַזֶּרַע ·
וּמִשְׁאֵיל לוֹ סֵאתוֹ · אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שִׁישׁ לוֹ גֹּרֶן ·

וּפּוֹרֵט לוֹ מַעוֹת אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ פּוֹעֲלִים ·
וְכֵלֶן בְּפִירוּשׁ אֲסוּרִין:

ט מִשְׁאֲלַת אִשָּׁה לַחֲבֵרְתָּהּ הַחֲשׂוּדָה עַל הַשְּׂבִיעִית ·
נָפֶה · וּכְבֵּרָה · וְרַחֲמִים · וְתִנּוּר · אֲבָל לֹא תְבוּר וְלֹא תִטְחַן
עֲמָה · אִשֶּׁת חֵבֶר מִשְׁאֲלַת לְאִשֶּׁת עִם הָאָרֶץ · נָפֶה ·
וּכְבֵּרָה · וּבִוֶּרֶת וְטוֹחֶנֶת וּמִרְקָדֶת עֲמָה · אֲבָל מִשְׁתָּטִיל
אֶת הַמֵּים לֹא תִגַּע אֲצֵלָהּ · שָׂאִין מִחֲזִיקִין יָדֵי עוֹבְרֵי
עֲבִירָה · וְכֵלֶן לֹא אָמְרוּ אֱלָא מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם · וּמִחֲזִיקִין
יָדֵי גוֹיִם בַּשְּׂבִיעִית · אֲבָל לֹא יָדֵי יִשְׂרָאֵל · וְשׂוֹאֲלִין
בְּשִׁלּוּמֵן מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם:

פרק ו

שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת לְשְׂבִיעִית · כָּל שֶׁחֲזִיקוּ עוֹלֵי בָּבֶל מֵאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל וְעַד כְּזִיב · לֹא נֶאֱכַל וְלֹא נִעְבָּד · וְכָל
שֶׁחֲזִיקוּ עוֹלֵי מִצְרַיִם מִכְּזִיב וְעַד הִנָּהָר וְעַד אֲמֹנָה ·
נֶאֱכַל אֲבָל לֹא נִעְבָּד · מִן הִנָּהָר וּמֵאֲמֹנָה וְלִפְנֵים · נֶאֱכַל
וְנִעְבָּד:

ב עוֹשִׂין בְּתֵלוּשׁ בְּסוּרְיָא · אֲבָל לֹא בַּמִּחְבֵּר · דְּשִׁין וְזוּרִין
וְדוֹרְכִין וּמַעֲמָרִין · אֲבָל לֹא קוֹצְרִין וְלֹא בּוֹצְרִין וְלֹא
מוֹסְקִין · כָּלֵל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא כָּל שֶׁפְּיוּצָא בּוֹ מוֹתֵר
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל · עוֹשִׂין אוֹתוֹ בְּסוּרְיָא:

ג בְּצֵלִים שִׁיָּרְדוּ עֲלֵיהֶם גְּשָׁמִים וַצִּמְחוּ . אִם הָיוּ הָעֵלִין
שָׁלְהֵן שְׁחוּרִין . אֲסוּרִין . הוֹרִיקוּ . הָרִי אֵלּוּ מוֹתְרִין . רַבִּי
חֲנִינָא בֶן אֲנָטִיגְנוֹס אוֹמֵר אִם (אֵינָם) יְכוּלִין לְהַתְּלֹשׁ
בְּעֵלִין שָׁלְהֵן אֲסוּרִין . וּכְנָגַד כֵּן . מוֹצְאֵי שְׁבִיעִית מוֹתְרִין :

ד מֵאִימַתִּי מוֹתֵר אָדָם לֶקַח יָרֵק בְּמוֹצְאֵי שְׁבִיעִית .
מְשִׁיעֵשָׁה כִּיּוֹצֵא בּוֹ . עָשָׂה הַבֶּכִּיר הַתֵּר הָאֶפֶל . רַבִּי
הַתִּיר לֶקַח יָרֵק בְּמוֹצְאֵי שְׁבִיעִית מִיָּד :

ה אֵין מוֹצִיאִין שָׁמֶן שְׂרָפָה וּפִירוֹת שְׁבִיעִית מֵהָאֶרֶץ
לְחוּצָה לָאֶרֶץ . אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁמַעְתִּי בְּפִירוֹשׁ
שְׁמוֹצִיאִין לְסוּרְיָא . וְאֵין מוֹצִיאִין לְחוּצָה לָאֶרֶץ :

ו אֵין מְבִיאִין תְּרוּמָה מִחוּצָה לָאֶרֶץ לָאֶרֶץ . אָמַר רַבִּי
שְׁמַעוֹן שְׁמַעְתִּי בְּפִירוֹשׁ שְׁמִבִּיאִין מִסוּרְיָא . וְאֵין מְבִיאִין
מִחוּצָה לָאֶרֶץ :

פרק ז

כָּלֵל גָּדוֹל אָמְרוּ בְּשְׁבִיעִית . כָּל שֶׁהוּא מֵאֵכֶל אָדָם
וּמֵאֵכֶל בְּהֵמָה . וּמִמֵּין הַצּוֹבְעִים . וְאֵינוּ מִתְּקִיִּים
בָּאֶרֶץ . יֵשׁ לוֹ שְׁבִיעִית . וּלְדָמִיו שְׁבִיעִית . יֵשׁ לוֹ בִיעוּר .
וּלְדָמִיו בִיעוּר . וְאִיזָה . זֶה עֵלָה הַלּוֹף הַשּׁוֹטָה . וְעֵלָה
הַדְּנָדָנָה . הָעוֹלְשִׁין . וְהַפְּרִישִׁין . וְהַרְגִּילָה . וְגַן הַחֶלֶב .
וּמֵאֵכֶל בְּהֵמָה . הַחוֹתִים וְהַדְּרָדְרִים . וּמִמֵּין הַצּוֹבְעִים .

סְפִיחֵי אֶסְטִיס וְקוֹצֶה · יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית · וּלְדַמְיָהּ
שְׁבִיעִית · יֵשׁ לָהֶם בִּיעוּר · וּלְדַמְיָהּ בִּיעוּר:

ב · וְעוֹד כָּלֵל אַחֵר אָמְרוּ · כָּל שְׂאִינוֹ מֵאֵכֶל אָדָם ·
וּמֵאֵכֶל בְּהֵמָה · וּמִמֵּין הַצּוֹבְעִין · וּמִתְקִיִּים בְּאֶרֶץ · יֵשׁ
לוֹ שְׁבִיעִית · וּלְדַמְיוֹ שְׁבִיעִית · אֵין לוֹ בִּיעוּר וְאֵין לְדַמְיוֹ
בִּיעוּר · וְאֵיזָה · זֶה עֵקֶר הַלּוֹף הַשּׁוֹטֵה · וְעֵקֶר הַדִּנְדָּנָה ·
וְהַעֲקָרְבָּנִין · וְהַחֲלָבִצִין · וְהַבּוֹכְרִיא · וּמִמֵּין הַצּוֹבְעִין ·
הַפּוֹאָה וְהַרְכָּפָא · יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית וּלְדַמְיָהּ שְׁבִיעִית ·
אֵין לָהֶם בִּיעוּר וְלֹא לְדַמְיָהּ בִּיעוּר · רַבִּי מֵאִיר אָמַר
דַּמְיָהּ מִתְבַּעְרִין עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה · אָמְרוּ לוֹ לֶהֱן אֵין
בִּיעוּר · קֵל וְחוֹמֶר לְדַמְיָהּ:

ג · קְלִיפֵי רִמּוֹן וְהַנֵּץ שָׁלוֹ · קְלִיפֵי אֶגְזִיזִים וְהַגֶּרְעִינִין · יֵשׁ
לָהֶם שְׁבִיעִית וּלְדַמְיָהּ שְׁבִיעִית · הַצֶּבַע צוֹבֵעַ לְעֵצָמוֹ ·
וְלֹא יִצְבַּע בְּשֹׁכֶר · שְׂאִין עוֹשִׂין סְחוּרָה בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית ·
וְלֹא בְּבִכּוּרוֹת · וְלֹא בְּתְרוּמוֹת · וְלֹא בְּנִבְלוֹת · וְלֹא
בְּטִרְפוֹת · וְלֹא בְּשִׁקְצִים · וְלֹא בְּרִמָּשִׁים · וְלֹא יִהְיֶה לוֹקָח
יִרְקוֹת שְׂדֵה וּמוֹכֵר בְּשׁוּק · אֲבָל הוּא לוֹקָח וּבָנוּ מוֹכֵר עַל
יָדוֹ · לָקַח לְעֵצָמוֹ וְהוֹתִיר · מוֹתֵר לְמִכְרָן:

ד · לָקַח בְּכוֹר לְמִשְׁתָּה בָנוּ אוֹ לְרָגֵל · וְלֹא צָרִיד לוֹ ·
מוֹתֵר לְמִכְרוֹ · צָדִי חֲתָה עוֹפּוֹת וְדָגִים · שֶׁנִּדְמְנוּ לָהֶם מִיָּנִי
טְמֵאִין · מוֹתֵר לְמִכְרָן · רַבִּי יְהוּדָה אָמַר אֵף מִי שֶׁנִּתְמַנָּה

לֹא לְפִי דְרָכוֹ • לֹקַח וּמוֹכֵר • וּבִלְבָד שְׁלֹא תִהְיֶה אוֹמְנוּתוֹ
בְּכֶד • וְחֻכָּמִים אוֹסְרִין:

ה' לֹלְבֵי זֵרְדִים וְהַחְרוּבִין • יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית וּלְדַמְיָהּ
שְׁבִיעִית • יֵשׁ לָהֶם בִּיעוּר וּלְדַמְיָהּ בִּיעוּר • לֹלְבֵי
הָאֵלֶּה וְהַבְּטָנָה וְהָאֶטְדִין • יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית • וּלְדַמְיָהּ
שְׁבִיעִית • אֵין לָהֶם בִּיעוּר וְלֹא לְדַמְיָהּ בִּיעוּר • אָבֵל לַעֲלִין
יֵשׁ בִּיעוּר • מִפְּנֵי שְׁנוּשְׁרִין מֵאֲבִיהֶן:

י' הוֹרֵד וְהַכְפֵּר וְהַקְטִף וְהַלּוּטִם • יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית •
וּלְדַמְיָהּ שְׁבִיעִית • רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֵין לְקַטֵּף שְׁבִיעִית •
מִפְּנֵי שְׁאִינוֹ פָּרִי:

י' וְרָד חֹדֶשׁ שְׁכַבְשׁוֹ בְּשֶׁמֶן יֶשֶׁן • יִלְקֹט אֶת הַוֹרֵד • וַיֵּשֶׁן
בְּחֹדֶשׁ חֵיִיב בְּבִיעוּר • חֲרוּבִים חֹדָשִׁים שְׁכַבְשׁוֹ בֵּין יֶשֶׁן •
וַיֵּשְׁנִים בְּחֹדֶשׁ • חֵיִיבִין בְּבִיעוּר • זֶה הַכָּלָל • כָּל שֶׁהוּא
בְּנוֹתֵן טַעַם חֵיִיב לְבָעֵר • מִן בְּשִׁאִינוֹ מִינוֹ • וּמִן בְּמִינוֹ
כָּל שֶׁהוּא • שְׁבִיעִית אוֹסֶרֶת כָּל שֶׁהוּא בְּמִינָה • וְשִׁלָּא
בְּמִינָה בְּנוֹתֵן טַעַם:

פרק ח

כָּלֵל גָּדוֹל אָמְרוּ בִּשְׁבִיעִית • כָּל הַמְּיוֹחֵד לְמֹאכֵל אָדָם
 אֵין עוֹשִׂין מִמֶּנּוּ מְלוּגָמָא לְאָדָם • וְאֵין צָרִיד לֹאמַר
 לְבִהְמָה • וְכָל שְׂאִינוֹ מְיוֹחֵד לְמֹאכֵל אָדָם עוֹשִׂין מִמֶּנּוּ
 מְלוּגָמָא לְאָדָם אֲבָל לֹא לְבִהְמָה • וְכָל שְׂאִינוֹ מְיוֹחֵד לֹא
 לְמֹאכֵל אָדָם וְלֹא לְמֹאכֵל בְּהֵמָה • חֲשֵׁב עָלָיו לְמֹאכֵל
 אָדָם וְלְמֹאכֵל בְּהֵמָה • נוֹתֵנִין עָלָיו חוֹמְרֵי אָדָם וְחוֹמְרֵי
 בְּהֵמָה • חֲשֵׁב עָלָיו לְעֵצִים הָרִי הוּא כְּעֵצִים • כְּגוֹן הַסִּיאָה
 וְהָאֵזוֹב וְהַקּוֹרְנִית:

^ב שְׁבִיעִית נִתְּנָה לְאֹכִילָה וְלִשְׁתִּיָּה וְלִסִּיכָה • לְאֹכֹל דְּבָר
 שְׂדֵרְכוֹ לְאֹכֹל • (וְלִשְׁתּוֹת דְּבָר שְׂדֵרְכוֹ לִשְׁתּוֹת •) וְלִסּוּד
 דְּבָר שְׂדֵרְכוֹ לִסּוּד • לֹא יִסּוּד יֵין וְחוֹמֶץ • אֲבָל סָד הוּא אֶת
 הַשֶּׁמֶן • וְכֵן בְּתֵרוּמָה וּבִמְעֵשֶׁר שְׁנֵי • קֹל מֵהֶם שְׁבִיעִית
 שְׁנִיתָנָה לְהַדְלִקַת הַנֵּר:

^ג אֵין מוֹכְרִין פִּירוֹת שְׁבִיעִית לֹא בְּמִידָה • וְלֹא בְּמִשְׁקָל •
 וְלֹא בְּמִנְיָן • וְלֹא תֵּאֲנִים בְּמִנְיָן • וְלֹא יֶרֶק בְּמִשְׁקָל • בֵּית
 שְׁמָאֵי אוֹמְרִים אֵף לֹא אֲגָדוֹת • וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים אֶת
 שְׂדֵרְכוֹ לְאִגּוֹד אוֹתוֹ בְּבֵית • אוֹגְדִין אוֹתוֹ בְּשׁוֹק כְּגוֹן
 הַכְּרִישִׁין וְגַן הַחֶלֶב:

^ד הָאוֹמֵר לְפֹעֵל הָאֵל לָךְ אִיסֵּר זֶה וְלִקַּט לִי יֶרֶק הַיּוֹם
 שְׂכָרוֹ מוֹתֵר • לִקַּט לִי בּוֹ יֶרֶק הַיּוֹם שְׂכָרוֹ אֲסוּר • לִקַּח
 מִן הַנֶּחֱתוּם כֶּכֶר בְּפוֹנְדִיּוֹן כְּשֶׁאֵלְקוּט יֶרֶקוֹת שְׂדֵה אָבִיא

לך מותר • לקח ממנו סתם לא ישלם לו מדמי שביעית •
שאין פורעין חוב מדמי שביעית:

^ה אין נותנין לא לביר ולא לבלן ולא לספר ולא לספן •
אבל נותן הוא לביר לשתות • ולכלן הוא נותן מתנת חנם:

^י תאנים של שביעית אין קוצין אותן במוקצה • אבל קוצה
הוא בחרבה • אין דורכין ענבים בגת • אבל דורד הוא
בעריבה • ואין עושין זיתים בבד ובקוטב • אבל כותש
הוא ומכניס לבודידה • רבי שמעון אומר אף טוחן הוא
בבית הבד ומכניס לבודידה:

^י אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה שלא
יביאנו לידי פסול • רבי שמעון מתיר • ואחרון אחרון
נתפש בשביעית • והפרי עצמו אסור:

^ח אין לוקחים עבדים וקרקעות ובהמה טמאה מדמי
שביעית • ואם לקח יאכל כנגדן • אין מביאין קיני זבים •
וקיני זבות • וקיני יולדות • מדמי שביעית • ואם הביא
יאכל כנגדן • אין סכין פלים בשמן של שביעית • ואם
סד יאכל כנגדו:

^ט עור שסכו בשמן של שביעית • רבי אליעזר אומר
ידלק וחכמים אומרים יאכל כנגדו • אמרו לפני רבי
עקיבא • אומר הִיא רבי אליעזר עור שסכו בשמן של

שְׂבִיעִית יִדְלַק . אָמַר לָהֶם שְׁתּוֹקוּ לֹא אוֹמֵר לָכֶם מֵה
שָׂרְבִי אֲלִיעֶזֶר אוֹמֵר בּוֹ:

וְעוֹד אָמְרוּ לִפְנֵיו . אוֹמֵר הִיא רַבִּי אֲלִיעֶזֶר הָאוֹכֵל פֶּת
כּוֹתִים כְּאוֹכֵל בֶּשֶׂר חֲזִיר . אָמַר לָהֶם שְׁתּוֹקוּ לֹא אוֹמֵר
לָכֶם מֵה שָׂרְבִי אֲלִיעֶזֶר אוֹמֵר בּוֹ:

מִרְחֵץ שֶׁהִסְקָה בְּתֵבָן אוֹ בִקְשׁ שֶׁל שְׂבִיעִית מוֹתֵר
לִרְחוּץ בָּהּ . וְאִם מִתְחַשֵּׁב הוּא הִרִי זֶה לֹא יִרְחֹץ:

פרק ט

הַפִּיגִם וְהִרְבּוּזִין הַשּׁוֹטִים וְהַחֲלָלְגוֹזוֹת . כּוֹסְבָר
שְׂבֵהָרִים . וְהַכֶּרֶפֶס שְׂבֵנֵהָרוֹת . וְהַגֶּרְגֵר שֶׁל
אָפֶר . פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת . וְנִלְקָחִין מִכָּל אָדָם
בְּשִׂבְעִית שָׂאִין כִּיּוֹצֵא בָהֶם נִשְׁמֵר . רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
סְפִיחֵי חֲרָדֵל מוֹתְרִין שְׁלֹא נִחְשְׁדוּ עָלֵיהֶן עוֹבְרֵי עֲבִירָה .
רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר כָּל הַסְּפִיחִין מוֹתְרִין . חוּץ מִסְּפִיחֵי
כְּרוֹב שָׂאִין כִּיּוֹצֵא בָהֶם בִּירְקוֹת שְׂדֵה . וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים
כָּל הַסְּפִיחִין אֲסוּרִין:

ב שֶׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לְבִיעוֹר . יְהוּדָה . וְעֵבֶר הִירְדֵן . וְהַגָּלִיל .
וְשֶׁלֹשׁ שֶׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לְכָל אַחַת וְאַחַת . גָּלִיל הָעֲלִיּוֹן .
וְגָלִיל הַתַּחְתּוֹן . וְהָעֵמֶק . מִכֶּכֶּר חֲנַנְיָה וּלְמַעַלָן כָּל שְׂאִינוֹ
מִגִּידֵל שְׁקָמִין גָּלִיל הָעֲלִיּוֹן . וּמִכֶּכֶּר חֲנַנְיָה וּלְמַטָּן כָּל שֶׁהוּא
מִגִּידֵל שְׁקָמִין גָּלִיל הַתַּחְתּוֹן . וּתְחוּם טְבֵרְיָה הָעֵמֶק .
וּבִיהוּדָה הָהָר הַשְּׂפֵלָה וְהָעֵמֶק וְשְׂפֵלַת לוֹד כְּשִׂפְלַת

הַדְּרוֹם וְהָהָר שְׁלֹה כָּהָר הַמֶּלֶךְ · מִבֵּית חוּרוֹן וְעַד הַיָּם
מְדִינָה אַחַת:

ג' וְלָמָּה אָמְרוּ שְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת שֶׁיְהִיוּ אוֹכְלִין בְּכָל אַחַת וְאַחַת
עַד שֶׁיִּכְלֶה הָאֲחֵרוֹן שָׁבָה · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר לֹא אָמְרוּ
שְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת אֶלָּא בִיהוּדָה · וּשְׂאֵר כָּל הָאֲרָצוֹת כָּהָר
הַמֶּלֶךְ · וְכָל הָאֲרָצוֹת כְּאַחַת לְזִיתִים וְלִתְמָרִים:

ד' אוֹכְלִין עַל הַמִּפְקָד אֲבָל לֹא עַל הַשְּׁמוֹר · רַבִּי יוֹסִי מֵתִיר
אֶף עַל הַשְּׁמוֹר · אוֹכְלִין עַל הַטְּפִיחִין וְעַל הַדּוּפְרָא אֲבָל
לֹא עַל הַסֶּתֶנִּיּוֹת · רַבִּי יְהוּדָה מֵתִיר כָּל זֶמֶן שֶׁבִּכְרוּ עַד
שֶׁלֹּא יִכְלֶה הַקֵּץ:

ה' הַכּוֹבֵשׁ שְׁלֹשָׁה כְּבָשִׁים בְּחֻבֵּית אַחַת · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר אוֹכְלִין עַל הָרֵאשׁוֹן · רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר אֶף עַל
הָאֲחֵרוֹן · רַבִּי גִמְלִיאֵל אוֹמֵר כָּל שְׁכֵלָה מִיָּנֹה מִן הַשָּׂדֶה
יִבְעַר מִיָּנֹה מִן הַחֻבֵּית (וְהִלָּכָה כַּדְּבָרִיו) · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר
כָּל יָרֵק אֶחָד לְבִיעוֹר · אוֹכְלִין בְּרִגְלָה עַד שֶׁיִּכְלוּ סְגִרִיּוֹת
מִבִּקְעַת בֵּית גִּטּוּפָה:

ו' הַמִּלְקֵט עֹשִׁים לַחִים עַד שֶׁיִּבֹּשׁ הַמֶּתוֹק · וְהַמִּגְבָּב
בִּיבֹשׁ עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעָה שְׁנִיָּה · עַלִי קָנִים · וְעַלִי גִפְנִים ·
עַד שֶׁיִּשְׁוֹרוּ מֵאֲבִיהֶן · וְהַמִּגְבָּב בִּיבֹשׁ עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעָה
שְׁנִיָּה · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר בְּכֻלָּן עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעָה שְׁנִיָּה:

י כִּיּוֹצֵא בּוֹ הַמְשָׁכִיר בֵּית לַחֲבִירוֹ עַד הַגָּשְׁמִים · עַד שֶׁתֵּרֶד רְבִיעָה שְׁנִיָּה · הַמְדֵּר הַנָּאָה מִחֲבִירוֹ עַד הַגָּשְׁמִים · עַד שֶׁתֵּרֶד רְבִיעָה שְׁנִיָּה · עַד אֵימָתִי עָנִיִּים נִכְנָסִין לַפְּרָדְסוֹת עַד שֶׁתֵּרֶד רְבִיעָה שְׁנִיָּה · מֵאֵימָתִי נִהְנִין וְשׁוֹרְפִין בַּתֶּבֶן וּבִקֵּשׁ שֶׁל שְׁבִיעִית · מִשֶּׁתֵּרֶד רְבִיעָה שְׁנִיָּה:

ח מִי שֶׁהָיוּ לוֹ פִּירוֹת שְׁבִיעִית · וְהִגִּיעַ שַׁעַת הַבִּיעוּר · מִחֲלֵק מְזוֹן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד · וְעָנִיִּים אוֹכְלִין אַחֵר הַבִּיעוּר · אָבֵל לֹא עֲשִׂירִים דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אֶחָד עָנִיִּים וְאֶחָד עֲשִׂירִים אוֹכְלִין אַחֵר הַבִּיעוּר:

ט מִי שֶׁהָיוּ לוֹ פִּירוֹת שְׁבִיעִית שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ בִּירוּשָׁה אוֹ שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ בְּמִתְּנָה · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יִנָּתְנוּ לְאוֹכְלֵיהֶן · וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵין הַחוּטָא נִשְׁכָּר אֶלָּא יִמָּכְרוּ לְאוֹכְלֵיהֶן · וְדַמִּיָּהֶם יִתְחַלְקוּ לְכָל אָדָם · הָאוֹכֵל מַעֲסֶסֶת שְׁבִיעִית עַד שֶׁלֹּא הוֹרְמָה חֻלְתָּהּ · חַיִּיב מִיתָה:

פרק י

שְׁבִיעִית מְשַׁמֶּטת אֶת הַמְּלוֹה בְּשֶׁטֶר וְשֵׁלָא בְּשֶׁטֶר ·
הַקֶּפֶת הַחֲנוּת אֵינָה מְשַׁמֶּטת · וְאִם עֲשָׂאָה
מְלוֹה הָרִי זֶה מְשַׁמֶּטת · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הָרִאשׁוֹן
הָרִאשׁוֹן מְשַׁמֶּט · שֶׁכֶּר שְׁכִיר אֵינוֹ מְשַׁמֵּט · וְאִם עֲשָׂאָה
מְלוֹה הָרִי זֶה מְשַׁמֵּט · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּל מְלָאכָה
שֶׁפּוֹסְקֶת בְּשִׁבְעִית מְשַׁמֶּטת · וְשִׁאֵינָה פּוֹסְקֶת בְּשִׁבְעִית
אֵינָה מְשַׁמֶּטת:

^א הַשּׁוֹחֵט אֶת הַפֶּרֶה וְחִלְקָהּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אִם הִיָּה
הַחֹדֶשׁ מֵעֶבֶר מְשַׁמֵּט · וְאִם לֹא אֵינוֹ מְשַׁמֵּט · הָאוֹנֵס
וְהַמִּפְתָּה וְהַמוֹצֵיא שֵׁם רָע וְכָל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין אֵינֶן
מְשַׁמְטִין · הַמְּלוֹה עַל הַמִּשְׁכּוֹן וְהַמוֹסֵר שְׁטָרוֹתָיו לְבֵית
דִּין אֵינֶן מְשַׁמְטִין:

^ג פְּרוֹזְבוֹל אֵינוֹ מְשַׁמֵּט · זֶה אֶחָד מִן הַדְּבָרִים שֶׁהִתְקִין
הַלֵּל הַזֶּקֶן · כְּשֶׁרָאָה שֶׁנִּמְנְעוּ הָעָם מִלְּהִלּוֹת זֶה אֶת זֶה ·
וְעוֹבְרִין עַל מֶה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה הַשְּׁמֵר לָךְ פֶּן יִהְיֶה דְּבָר
עִם לִבְבְּךָ בְּלִיעַל וְגוֹמֵר · הִתְקִין הַלֵּל פְּרוֹזְבוֹל:

^ד זֶהוּ גּוֹפוֹ שֶׁל פְּרוֹזְבוֹל מוֹסֵר אֲנִי לָכֶם אִישׁ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי
הַדִּינִין שְׁבִימָקוֹם פְּלוֹנִי · שֶׁכָּל חוֹב שֵׁישׁ לִי שֶׁאֲגַבְנוּ כָּל
זְמַן שֶׁאֲרָצָה · וְהַדִּינִים חוֹתְמִין לְמָטָה אוֹ הָעֵדִים:

ה פְּרוּזְבוּל הַמִּקְדָּם כָּשֶׁר וְהַמְּאוּחָר פָּסוּל. שְׁטָרִי
 חוּב הַמִּקְדָּמִים פָּסוּלִין וְהַמְּאוּחָרִין כָּשִׁירִים. אֶחָד לֹוּה
 מִחֲמֹשֶׁה כּוֹתֵב פְּרוּזְבוּל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. תַּמְשָׁה לֹוּזִין
 מֵאֶחָד אֵינוֹ כּוֹתֵב אֶלָּא פְּרוּזְבוּל אֶחָד לְכָלֶם:

י אֵין כּוֹתְבִין פְּרוּזְבוּל אֶלָּא עַל הַקֶּרֶקַע. אִם אֵין לוֹ. מְזַכָּה
 הוּא בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ כָּל שְׁהוּא. הֵיתָה לוֹ שְׂדֵהוּ מִמִּשְׁכַּנָּת
 בָּעִיר כּוֹתְבִים עָלֶיהָ פְּרוּזְבוּל. רַבִּי חוּצְפִית אוֹמֵר כּוֹתְבִין
 לְאִישׁ עַל נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ. וְלִיתְּוָמִים עַל נִכְסֵי אֶפְסִירוּפִין:

י' כּוֹרֵת דְּבוּרִים רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הָרִי הִיא כְּקֶרֶקַע.
 וְכוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוּזְבוּל. וְאֵינָהּ מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה
 בְּמִקּוּמָה. וְהִרְוֹדָה מִמֶּנָּה בְּשַׁבַּת חִיִּיב. וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים
 אֵינָהּ כְּקֶרֶקַע וְאֵין כּוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוּזְבוּל וּמְקַבֶּלֶת טוּמְאָה
 בְּמִקּוּמָה. וְהִרְוֹדָה מִמֶּנָּה בְּשַׁבַּת פָּטוּר:

י"ה הַמַּחְזִיר חוּב בְּשִׁבְיעִית יֹאמֵר לוֹ מְשֻׁמֵּט אָנִי. אָמַר לוֹ
 אָף עַל פִּי כֵן יִקְבֹּל מִמֶּנּוּ שְׁנֵאמַר וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמֵטָה.
 כִּיּוֹצֵא בּוֹ רוֹצֵחַ שְׁגָלָה לְעִיר מְקֻלָּט וְרָצוּ אַנְשֵׁי הָעִיר
 לְכַבְּדוֹ. יֹאמֵר לָהֶם רוֹצֵחַ אָנִי. אָמְרוּ לוֹ אָף עַל פִּי כֵן
 יִקְבֹּל מֵהֶם שְׁנֵאמַר וְזֶה דְּבַר הַרוֹצֵחַ:

ט הַמַּחְזִיר חוּב בְּשִׁבְיעִית רוּחַ חֻכָּמִים נוֹחָה הֵימָּנוּ. הַלּוֹוֶה
 מִן הַגֵּר שְׁנִתְּגִירוֹ בָּנִיו עִמּוֹ לֹא יִחְזִיר לְבָנָיו. וְאִם הִחְזִיר
 רוּחַ חֻכָּמִים נוֹחָה הֵימָּנוּ. כָּל הַמְּטַלְטְלִים נִקְנִין בַּמִּשְׁכָּה
 וְכָל הַמְּקִיִּים אֶת דְּבָרֵי רוּחַ חֻכָּמִים נוֹחָה הֵימָּנוּ: סליק

מסכת תרומה

פרק א

חמשה לא יתרמו · ואם תרמו אין תרומתן תרומה ·
החרש והשוטה והקטן והתורם את שאינו
שלו · נכרי שתרים את של ישראל אפילו ברשות אין
תרומתו תרומה:

ב חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרים תרומתו
תרומה · חרש שדברו בו חכמים בכל מקום · שאינו לא
שומע ולא מדבר:

ג קטן שלא הביא שתי שערות רבי יהודה אומר תרומתו
תרומה · רבי יוסי אומר אם עד שלא בא לעונת נדרים
אין תרומתו תרומה ומשבא לעונת נדרים תרומתו
תרומה:

ד אין תורמין זיתים על השמן ולא ענבים על היין ואם
תרמו בית שמאי אומרים תרומת עצמן בהם · ובית הלל
אומרים אין תרומתן תרומה:

ה אין תורמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן
ההפקר · ולא ממעשר ראשון (שנגטלה תרומתו) ולא
ממעשר שני והקדש (שנפדו) ולא מן החייב על הפטור
ולא מן הפטור על החייב · ולא מן התלוש על המחבר
ולא מן המחבר על התלוש ולא מן החדש על הישן ולא

מן הישן על החדש · ולא מפירות הארץ על פירות חוצה
 לארץ ולא מפירות חוצה לארץ על פירות הארץ · ואם
 תרמו אין תרומתן תרומה:

י חמשה לא יתרמו ואם תרמו תרומתן תרומה · האלם
 והשכור והערום והסומא ובעל קרי לא יתרמו ואם
 תרמו תרומתן תרומה:

י אין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין · אבל
 תורם הוא את המדוד ואת השקול ואת המנוי · אין
 תורמין בסל ובקפה שהם של מדה · אבל תורם הוא
 בהן חציין ושלישן · לא יתרום בסאה חציה · שחציה
 מדה:

י"א אין תורמין שמן על זיתים הנכתשין ולא יין על ענבים
 הנדרכות · ואם תרם תרומתו תרומה ויחזור ויתרום ·
 הראשונה מדמעת בפני עצמה וחיבין עליה חומש אבל
 לא שניה:

י"ב ותורמין שמן על זיתים הנכתשין · ויין על ענבים
 לעשותן צמוקין · הרי שתירם שמן על זיתים לאכילה
 וזיתים על זיתים לאכילה ויין על ענבים לאכילה וענבים
 על ענבים לאכילה · ונמלך לדורכן · אינו צריך לתרום:

י"ג אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו · על דבר שלא
 נגמרה מלאכתו · ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו ·

עַל דָּבָר שֶׁנִּגְמְרָה מְלֹאכֶתּוֹ • וְלֹא מִדְּבַר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה
מְלֹאכֶתּוֹ עַל דָּבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֹאכֶתּוֹ • וְאִם תִּרְמוּ
תְּרוּמַתְן תְּרוּמָה:

פרק ב

אֵין תּוֹרְמִין מִטְהוֹר עַל הַטָּמֵא • וְאִם תִּרְמוּ תְּרוּמַתְן
תְּרוּמָה • בְּאַמֶּת אָמְרוּ הָעָגוּל שֶׁל דְּבִילָה שֶׁנִּטְמָא
מִקְצָתּוֹ • תּוֹרֵם מִן הַטְּהוֹר שֵׁישׁ בּוֹ עַל הַטָּמֵא שֵׁישׁ
בּוֹ • וְכֵן אֶגְדָּה שֶׁל יָרֵק וְכֵן עֶרְמָה • הֵיוּ שְׁנֵי עֲגוּלִין שְׁתֵּי
אֶגְדּוֹת • שְׁתֵּי עֶרְמוֹת • אַחַת טָמְאָה וְאַחַת טְהוֹרָה • לֹא
יִתְרוֹם מִזֶּה עַל זֶה • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תּוֹרְמִין מִן הַטְּהוֹר
עַל הַטָּמֵא:

^ב אֵין תּוֹרְמִין מִן הַטָּמֵא עַל הַטְּהוֹר • וְאִם תִּרְם שׁוּגִג
תְּרוּמַתּוֹ תְּרוּמָה • וּמִזִּיד לֹא עֲשֶׂה כְּלוּם • וְכֵן בֶּן לִוִּי שֶׁהָיָה
לֹא מַעֲשֵׂר טָבֵל הָיָה מִפְּרִישׁ עָלָיו וְהוֹלֵךְ • שׁוּגִג מֶה שֶׁעֲשָׂה
עָשׂוֹי • מִזִּיד לֹא עֲשֶׂה כְּלוּם • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עִם הָיָה
יֹדֵעַ בּוֹ בַּתְּחִלָּה • אָף עַל פִּי שֶׁהוּא שׁוּגִג לֹא עֲשֶׂה כְּלוּם:

^ג הַמִּטְבִּיל כְּלִים בְּשַׁבָּת שׁוּגִג יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם • מִזִּיד לֹא
יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם • הַמַּעֲשֵׂר וְהַמִּבְשֵׁל בְּשַׁבָּת • שׁוּגִג יֹאכֵל •
מִזִּיד לֹא יֹאכֵל • הַנוֹטֵעַ בְּשַׁבָּת • שׁוּגִג יִקְיִים • מִזִּיד יַעֲקוֹר
וּבְשִׁבְעִית בֵּין שׁוּגִג בֵּין מִזִּיד יַעֲקוֹר:

י אין תורמין ממין על שאינו מינו . ואם תרם אין תרומתו תרומה . כל מין חטים אחד . כל מין תאנים וגרוגרות ודבילה אחד . ותורם מזה על זה . כל מקום שיש כהן תורם מן היפה . וכל מקום שאין כהן תורם מן המתקנים . רבי יהודה אומר לעולם הוא תורם מן היפה:

ה תורמין בצל קטן שלם ולא חצי בצל גדול . רבי יהודה אומר לא כי אלא חצי בצל גדול . וכן היה רבי יהודה אומר תורמין בצלים מבני המדינה על הכופרים . אבל לא מן הכופרים על בני המדינה . מפני שהוא מאכל פוליטיקין:

י ותורמין זיתי שמן על זיתי כבש . ולא זיתי כבש על זיתי שמן . ויין שאינו מבשל על המבשל . ולא מן המבשל על שאינו מבשל . זה הכלל כל שהוא בלאים בחבירו לא יתרום מזה על זה . אפילו מן היפה על הרע . וכל שאינו בלאים בחבירו תורם מן היפה על הרע . אבל לא מן הרע על היפה . ואם תרם מן הרע על היפה תרומתו תרומה . חוץ מן הזוגין על החטים שאינן אכל . והקישות . והמלפפון . מין אחד . רבי יהודה אומר שני מינין:

פרק ג

הַתּוֹרִם קִישׁוֹת • וְנִמְצְאָת מָרָה • אֲבִטִיחַ וְנִמְצְאָת
 סְרוּחָה • תְּרוּמָה וַיַּחְזֹר וַיִּתְּרוֹם • הַתּוֹרִם חֲבִית
 שֶׁל יֵין וְנִמְצְאָת שֶׁל חֹמֶץ • אִם יָדוּעַ שֶׁהִיָּתָה שֶׁל חֹמֶץ עַד
 שֶׁלֹּא תִרְמָה אֵינָה תְּרוּמָה • אִם מִשְׁתַּרְמָה הִחְמִיצָה הָרִי
 זֶה תְּרוּמָה • אִם סִפֵּק תְּרוּמָה וַיַּחְזֹר וַיִּתְּרוֹם • הָרֵאשׁוֹנָה
 אֵינָה מְדַמְעֶת בִּפְנֵי עֲצָמָה • וְאֵין חֵיבִין עָלֶיהָ חֹמֶשׁ • וְכֵן
 הַשְּׁנִיָּה:

^ב נִפְלָה אַחַת מֵהֶן לְתוֹךְ הַחֹלִין אֵינָה מְדַמְעֶתָן • נִפְלָה
 שְׁנִיָּה לְמָקוֹם אַחֵר אֵינָה מְדַמְעֶתָן • נִפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לְמָקוֹם
 אֶחָד • מְדַמְעוֹת כִּקְטָנָה שֶׁבִשְׁתֵּיהֶן:

^ג הַשְּׁתֵּפִין שֶׁתִּרְמוּ זֶה אַחֵר זֶה • רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר תְּרוּמַת
 שְׁנֵיהֶם תְּרוּמָה • וַחֲכָמִים אוֹמְרִים תְּרוּמַת הָרֵאשׁוֹן
 תְּרוּמָה • רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אִם תֵּרַם הָרֵאשׁוֹן כְּשִׁיעוֹר אֵין
 תְּרוּמַת הַשְּׁנִי תְּרוּמָה • וְאִם לֹא תֵרַם הָרֵאשׁוֹן כְּשִׁיעוֹר •
 תְּרוּמַת הַשְּׁנִי תְּרוּמָה:

^ד בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֵׁלֹא דְבָר • אֲבָל הִרְשָׁה אֶת בֶּן
 בֵּיתוֹ • אוֹ אֶת עַבְדּוֹ • אוֹ אֶת שִׁפְחָתוֹ לְתֵרוֹם • תְּרוּמָתוֹ
 תְּרוּמָה • בְּטֹל • עַם עַד שֶׁלֹּא תֵרַם בְּטֹל • אֵין תְּרוּמָתוֹ
 תְּרוּמָה • וְאִם מִשְׁתַּרְם בְּטֹל תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה • הַפּוֹעֲלִים
 אֵין לָהֶם רְשׁוּת לְתֵרוֹם חוּץ מִן הַדְּרוּכוֹת שֶׁהֵן מִטְמְאִין
 אֶת הַגֶּת מִיָּד:

ה האומר תרומת הכרי זה בתוכו . ומעשרותיו בתוכו
תרומת מעשר זה בתוכו . רבי שמעון אומר קרא שם .
וחכמים אומרים עד שיאמר בצפון או בדרום . רבי
אלעזר חסמא אומר האומר תרומת הכרי ממנו עליו
קרא שם . רבי אליעזר בן יעקב אומר האומר עשור
מעשר זה עשוי תרומת מעשר עליו קרא שם :

י המקדים תרומה לבכורים מעשר ראשון לתרומה .
מעשר שני לראשון . אף על פי שהוא עובר בלא
תעשה . מה שעשה עשוי . שנאמר מלאתך ודמעת לא
תאחר :

י ומגזין שיקדימו הבכורים לתרומה . זה קרוי תרומה
וראשית . וזה קרוי תרומה וראשית . אלא יקדימו
הבכורים שהן בכורים לכל . ותרומה לראשון שהיא
ראשית . מעשר ראשון לשני שיש בו ראשית :

י המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר . מעשר ואמר
תרומה . עולה ואמר שלמים . שלמים ואמר עולה .
שאיני נכנס לבית זה ואמר לזה . שאיני נהנה לזה ואמר
לזה . לא אומר כלום עד שיהו פיו ולבו שוין :

ט הנכרי והביתי . תרומתן תרומה . ומעשרותיהן מעשר
וחקדשן הקדש . רבי יהודה אומר אין לנכרי פרים רבעי .
וחכמים אומרים יש לו . תרומת הנכרי מדמעת וחייבין
עליה חמש . ורבי שמעון פוטר :

פרק ד

המפריש מקצת תרומה ומעשרות מוציא ממנו
תרומה עליו. אבל לא למקום אחר. רבי
מאיר אומר אף מוציא הוא למקום אחר תרומה
ומעשרות:

^ב מי שהיו פירותיו במגורה ונתן סאה לבן לוי וסאה
לעני. מפריש עד שמונה סאין ואוכלן דברי רבי מאיר.
וחכמים אומרים אינו מפריש אלא לפי חשבון:

^ג שיעור תרומה עין יפה אחד מארבעים. בית
שמאי אומרים משלשים. והבנונית מחמשים. והרעה
מששים. תרם ועלה בידו אחד מששים תרומה ואינו
צריך לתרום. חזר והוסיף חייב במעשרות. עלה בידו
מששים ואחד תרומה ויחזור ויתרום. כמו שהוא למוד
במדה ובמשקל ובמנין. רבי יהודה אומר אף שלא מן
המוקף:

^ד האומר לשלוחו צא ותרום. תורם כדעתו של בעל
הבית. אם אינו יודע דעתו של בעל הבית תורם
כבנונית. אחת מחמשים. פחת עשרה או הוסיף
עשרה תרומתו תרומה. אם נתבון להוסיף אפילו אחת
אין תרומתו תרומה:

ה' המרבה בתרומה רבי אליעזר אומר אחד מעשרה בתרומת מעשר יתר מכאן יעשה תרומת מעשר למקום אחר רבי ישמעאל אומר מחצה חולין ומחצה תרומה רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים עד שישייר שם חולין:

י' בשלשה פרקים משערים את הכלכלה בבכורות ובסיפות ובאמצע הקיץ המונה משבח והמודד משבח ממנו והשוקל משבח משלשתן:

י' רבי אליעזר אומר תרומה עולה באחד ומאה רבי יהושע אומר במאה ועוד ועוד זה אין לו שיעור רבי יוסי בן משולם אומר ועוד קב למאה סאה שתות למדמע:

ח' רבי יהושע אומר תאנים שחורות מעלות את הלבנות והלבנות מעלות את השחורות עגולי דבילה הגדולים מעלים את הקטנים והקטנים מעלים את הגדולים העגולים מעלים את המלבנים והמלבנים מעלים את העגולים רבי אליעזר אוסר ורבי עקיבא אומר בידוע מה נפלה אין מעלות זו את זו וכשאינו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו:

ט' כיצד חמשים תאנים שחורות וחמשים לבנות נפלה שחורה שחורות אסורות והלבנות מתרות נפלה לבנה לבנות אסורות ושחורות מתרות כשאינו ידוע

מה נפלה מעלות זו את זו • ובזו רבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מקל:

• ובזו רבי אליעזר מקל ורבי יהושע מחמיר • בדורס ליטרא קציעות על פי הכד ואינו יודע אי זו היא • רבי אליעזר אומר רואין אותן כאלו הם פרודות והתחתונות מעלות את העליונות • רבי יהושע אומר לא תעלה • עד שיהיו שם מאה כדים:

י" סאה תרומה שנפלה על פי מגורה וקפאה • רבי אליעזר אומר אם יש בקפוי (מאה סאה) תעלה באחד ומאה • רבי יהושע אומר לא תעלה • סאה תרומה שנפלה על פי מגורה יקפיאנה • ואם בן למה אמרו תרומה עולה באחת ומאה בשאינו ידוע אם בלולות הן או לאין נפלה:

י"ב שתי קופות ושתי מגורות שנפלה סאה תרומה לתוך אחת מהם • ואין ידוע לאיזו מהן נפלה • מעלות זו את זו • רבי שמעון אומר אפילו הם בשתי עיירות מעלות זו את זו:

י"ג אמר רבי יוסי מעשה בא לפני רבי עקיבא בחמשים אגדות של ירק שנפלה אחת מהן לתוך חציה תרומה • ואמרתי לפניו תעלה • לא שהתרומה עולה בחמשים ואחד • אלא שהיו שם מאה ושני חצאים:

פרק ה

סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מִמָּאָה חוֹלִין • אוֹ
 לְמַעַשְׂרֵי רֵאשׁוֹן • אוֹ לְמַעַשְׂרֵי שְׁנִי אוֹ לְהִקְדָּשׁ בֵּין
 טְמֵאִין בֵּין טְהוֹרִים יִרְקְבוּ • וְאִם טְהוֹרָה הִיְתָה אוֹתָהּ
 הַסָּאָה יִמָּכְרוּ לַכֹּהֲנִים בְּדָמֵי תְּרוּמָה • חוּץ מִדָּמֵי אוֹתָהּ
 סָאָה • וְאִם לְמַעַשְׂרֵי רֵאשׁוֹן נִפְלָה יִקְרָא שֵׁם לְתְּרוּמַת
 מַעַשֵׁר • וְאִם לְמַעַשְׂרֵי שְׁנִי אוֹ לְהִקְדָּשׁ נִפְלָה הָרִי אֵלּוֹ
 יִפְדּוּ • וְאִם טְמֵאִים הָיוּ אוֹתָן הַחוֹלִין יֵאָכְלוּ נְקוּדִים אוֹ
 קְלִיּוֹת אוֹ יִלוּשׁוּ בְּמֵי פִירוֹת אוֹ יִתְחַלְקוּ לְעִסּוֹת • כִּדִּי שְׁלֹא
 יִהְיֶה בְּמָקוֹם אֶחָד כְּבִיצָה:

^ב סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ מָאָה חוֹלִין טְהוֹרִין •
 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תִּירוֹם וְתִשְׂרֹף שְׁאֵנִי אוֹמֵר סָאָה
 שֶׁנִּפְלָה הִיא סָאָה שֶׁעָלְתָה • וְחֲכָמִים אוֹמְרִים תַּעֲלֶה
 וְתֵאָכֵל נְקוּדִים אוֹ קְלִיּוֹת אוֹ תִלוּשׁ בְּמֵי פִירוֹת • אוֹ
 תִתְחַלֵּק לְעִסּוֹת כִּדִּי שְׁלֹא יִהְיֶה בְּמָקוֹם אֶחָד כְּבִיצָה:

^ג סָאָה תְּרוּמָה טְהוֹרָה שֶׁנִּפְלָה לְמָאָה חוֹלִין טְמֵאִין תַּעֲלֶה
 וְתֵאָכֵל נְקוּדִים אוֹ קְלִיּוֹת • אוֹ תִלוּשׁ בְּמֵי פִירוֹת אוֹ
 תִתְחַלֵּק לְעִסּוֹת כִּדִּי שְׁלֹא יִהְיֶה בְּמָקוֹם אֶחָד כְּבִיצָה:

^ד סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לְמָאָה סָאָה תְּרוּמָה
 טְהוֹרָה • בֵּית שְׁמַאי אוֹסְרִים וּבֵית הַלֵּל מְתִירִין • אָמְרוּ
 בֵּית הַלֵּל לְבֵית שְׁמַאי הוּאִיל וְטְהוֹרָה אֲסוּרָה לְזָרִים
 וְטְמֵאָה אֲסוּרָה לַכֹּהֲנִים • מַה טְהוֹרָה עוֹלָה אִף טְמֵאָה

תַּעֲלֶה · אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי לֹא · אִם הָעֵלוּ הַחוּלִין
הַקָּלִים הַמִּתְרִין לְזָרִים אֶת הַטְּהוֹרָה · תַּעֲלֶה תְּרוּמָה
הַחֲמוּרָה הָאֲסוּרָה לְזָרִים אֶת הַטְּמֵאָה · לְאַחַר שֶׁהוּדוּ
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תְּרוּם וְתִשְׂרֹף · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים
אַבְדָּה בְּמִיעוּטָה:

ה סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה הַגְּבִיָּהּ וְנִפְלָה לְמָקוֹם
אַחֵר · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִדְּמַעַת כְּתְּרוּמָה וְדָאִי ·
וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵינָה מִדְּמַעַת אֲלֵא לְפִי חֲשַׁבּוֹן:

י סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה וְנִדְמָעוּ · וְנִפְלָה
מִן הַמְּדוּמָע לְמָקוֹם אַחֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִדְּמַעַת
כְּתְּרוּמָה וְדָאִי · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵין הַמְּדוּמָע מִדְּמַעַת
אֲלֵא לְפִי חֲשַׁבּוֹן · וְאֵין הַמְּחַמֵּץ מְחַמֵּץ אֲלֵא לְפִי חֲשַׁבּוֹן ·
וְאֵין הַמֵּים שְׂאוּבִים פּוֹסְלִים אֶת הַמָּקוֹה אֲלֵא לְפִי חֲשַׁבּוֹן:

יז סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה הַגְּבִיָּהּ וְנִפְלָה אַחֲרֶת ·
הַגְּבִיָּהּ וְנִפְלָה אַחֲרֶת הָרִי זֶה מִתְּרַת עַד שֶׁתִּרְבֶּה תְּרוּמָה
עַל הַחוּלִין:

יח סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה וְלֹא הִסְפִּיק לְהַגְבִּיָּהּ ·
עַד שֶׁנִּפְלָה אַחֲרֶת הָרִי זֶה אֲסוּרָה · רַבִּי שְׁמַעוֹן מֵתִיר:

ט סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה וְטַחֲנָן וּפְחָתוּ · כָּשֶׁם
שֶׁפְּחָתוּ הַחוּלִין כִּד פְּחָתָה הַתְּרוּמָה וּמִתֵּר · סָאָה תְּרוּמָה
שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה וְטַחֲנָן וְהוֹתִירוּ כָּשֶׁם שֶׁהוֹתִירוּ

החולין כִּד הוֹתִירָה הַתְּרוּמָה וְאָסוּר · אִם יָדוּעַ שֶׁהַחֲטִים
 שֶׁל חוֹלִין יָפוּת מִשָּׁל תְּרוּמָה מִתֵּר · סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה
 לְפָחוֹת מִמָּאָה וְאַחֲרַיִן כֵּן נִפְלוּ שֵׁם חוֹלִין · אִם שׁוּגַג מִתֵּר ·
 וְאִם מִזִּיד אָסוּר:

פרק ו

הָאוֹכֵל תְּרוּמָה שׁוּגַג מִשָּׁלִם קֶרֶן וְחוּמֶשׁ · אֶחָד
 הָאוֹכֵל · וְאֶחָד הַשּׁוֹתֶה וְאֶחָד הַסֹּדֵךְ · אֶחָד
 תְּרוּמָה טְהוֹרָה וְאֶחָד תְּרוּמָה טְמֵאָה מִשָּׁלִם חֲמִשָּׁה
 וְחֲמֵשׁ חֲמִשָּׁה · אֵינוֹ מִשָּׁלִם תְּרוּמָה אֲלֵא חוֹלִין מִתְקַנִּים ·
 וְהֵם נִעְשִׂין תְּרוּמָה וְהַתְּשֻׁלוּמִין תְּרוּמָה · אִם רָצָה הַכֹּהֵן
 לְמַחוּל אֵינוֹ מוֹחֵל:

^א בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵכָלָה תְּרוּמָה וְאַחֲרַיִן כִּד נִשְׁאֵת לִכְהֵן · אִם
 תְּרוּמָה שְׁלֵא זָכָה בָּהּ כֹּהֵן אֵכָלָה · מִשְׁלֶמֶת קֶרֶן וְחֲמִשׁ
 לְעֶצְמָהּ · וְאִם תְּרוּמָה שֶׁזָּכָה בָּהּ כֹּהֵן אֵכָלָה מִשְׁלֶמֶת קֶרֶן
 לְבַעֲלִים וְחֲמִשׁ לְעֶצְמָהּ · מִפְּנֵי שֶׁאֲמָרוּ הָאוֹכֵל תְּרוּמָה
 מִשָּׁלִם קֶרֶן לְבַעֲלִים · וְחֲמִשׁ לְכָל מִי שִׁירָצָה:

^א הַמֵּאֲכִיל אֶת פּוֹעֲלָיו וְאֶת אוֹרְחָיו תְּרוּמָה · הוּא מִשָּׁלִם
 אֶת הַקֶּרֶן וְהֵם מִשְׁלֵמִין אֶת הַחֲמִשׁ · דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר ·
 וְחֲכָמִים אוֹמְרִים הֵם מִשְׁלֵמִין קֶרֶן וְחֲמִשׁ · וְהוּא מִשָּׁלִם
 לָהֶם דְּמֵי סְעוּדָתָן:

ד' הגזיב תרומה ולא אכלה • משלם תשלומי כפל דמי תרומה • אכלה משלם שני קרנים וחמש • קרן וחמש מן החולין • וקרן דמי תרומה • גנב תרומת הקדש ואכלה משלם שני חומשין וקרן • שאין בהקדש תשלומי כפל:

ה' אין משלמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן ההפקר ולא ממעשר ראשון (שנטלה תרומתו) ולא ממעשר שני והקדש (שנפדו) • שאין הקדש פודה את הקדש דברי רבי מאיר • וחכמים מתירין באלו:

י' רבי אליעזר אומר משלמין ממין על שאינו מינו ובלבד שישלם מן היפה על הרע • ורבי עקיבא אומר אין משלמין אלא ממין על מינו לפיכך אם אכל קשואין של ערב שביעית • ימתין לקשואין של מוצאי שביעית וישלם מהם • ממקום שרבי אליעזר מקל משם רבי עקיבא מחמיר • שנאמר ונתן לכהן את הקדש כל שהוא ראוי להיות קדש דברי רבי אליעזר • ורבי עקיבא אומר ונתן לכהן את הקדש קדש שאכל:

פרק ז

הַאוֹכֵל תְּרוּמָה מִזֵּיד · מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם
אֶת הַחֲמֵשׁ · הַתְּשֻׁלוּמִין חוֹלִין · אִם רָצָה הַכֹּהֵן
לְמַחֹל מוֹחֵל:

בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּשְׁאָת לְיִשְׂרָאֵל וְאַחֵר כֵּךְ אֶכְלָה תְּרוּמָה ·
מְשַׁלֶּמֶת אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינָה מְשַׁלֶּמֶת אֶת הַחֲמֵשׁ · וּמִיתְּתָה
בְּשָׂרִיפָה · נִשְׁאָת לְאַחֵד מִכָּל הַפְּסוּלִין מְשַׁלֶּמֶת קֶרֶן
וְחֲמֵשׁ · וּמִיתְּתָה בְּחֶנֶק דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר · וְחֻכָּמִים
אוֹמְרִים זֶה וְזֶה מְשַׁלְּמוֹת אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינָן מְשַׁלְּמוֹת אֶת
הַחֲמֵשׁ וּמִיתְּתָן בְּשָׂרִיפָה:

הַמֵּאֲכִיל אֶת בָּנָיו קִטְנִים וְאֵת עֲבָדָיו בֵּין גְּדוּלִים בֵּין
קִטְנִים · הַאוֹכֵל תְּרוּמָה חוּצָה לְאֶרֶץ · וְהַאוֹכֵל פְּחוֹת
מִבֵּית תְּרוּמָה · מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶת
הַחֲמֵשׁ · וְהַתְּשֻׁלוּמִין חוֹלִין · אִם רָצָה הַכֹּהֵן לְמַחֹל מוֹחֵל:

זֶה הַכֹּלל כָּל הַמְּשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֲמֵשׁ הַתְּשֻׁלוּמִין תְּרוּמָה ·
אִם רָצָה הַכֹּהֵן לְמַחֹל אֵינוֹ מוֹחֵל · וְכָל הַמְּשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן
וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶת הַחֲמֵשׁ · הַתְּשֻׁלוּמִין חוֹלִין · אִם רָצָה
הַכֹּהֵן לְמַחֹל מוֹחֵל:

שְׁתֵּי קוֹפּוֹת · אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה וְאַחַת שֶׁל חוֹלִין ·
שֶׁנִּגְפְּלָה סָאָה תְּרוּמָה · לְתוֹךְ אַחַת מֵהֶם וְאֵין יָדוּעַ לְאִיזוֹ
מֵהֶן נִגְפְּלָה · הָרִי אֲנִי אוֹמֵר לְתוֹךְ שֶׁל תְּרוּמָה נִגְפְּלָה ·

אָבֵל אַם אַין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא שֶׁל תְּרוּמָה וְאִי זֶה הִיא שֶׁל
חֹלִין · אָבֵל אַחַת מֵהֶן פָּטוּר · וְהַשְּׁנִייה נֹהֵג בָּהּ בְּתִרְוּמָה
וְחֵיִיבֶת בַּחֲלָה דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר · רַבִּי יוֹסִי פּוֹטֵר · אָבֵל
אַחֵר אֶת הַשְּׁנִייה פָּטוּר · אָבֵל אֶחָד אֶת שְׁתֵּיהֶן מְשַׁלֵּם
בְּקִטְנָה שְׁבַשְׁתִּיהֶן:

י נִפְלָה אַחַת מֵהֶן לְתוֹךְ הַחֹלִין אֵינָה מְדַמְעָתָן · וְהַשְּׁנִייה
נֹהֵג בָּהּ בְּתִרְוּמָה וְחֵיִיבֶת בַּחֲלָה דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר · וְרַבִּי
יוֹסִי פּוֹטֵר · נִפְלָה שְׁנִייה לְמָקוֹם אַחֵר אֵינָה מְדַמְעָתָן ·
נִפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לְמָקוֹם אֶחָד מְדַמְעוֹת בְּקִטְנָה שְׁבַשְׁתִּיהֶן:

י זָרַע אֶת אַחַת מֵהֶן פָּטוּר וְהַשְּׁנִייה נֹהֵג בָּהּ בְּתִרְוּמָה ·
וְחֵיִיבֶת בַּחֲלָה דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר · וְרַבִּי יוֹסִי פּוֹטֵר · זָרַע
אַחֵר אֶת הַשְּׁנִייה פָּטוּר · זָרַע אֶחָד אֶת שְׁתֵּיהֶן בַּדָּבָר
שֶׁזָּרְעוּ כָּלָה מוֹתֵר · וּבַדָּבָר שֶׁאֵין זָרְעוּ כָּלָה אָסוּר:

פרק ח

הָאִשָּׁה שֶׁהִיתָה אוֹכֵלֶת בְּתִרְוּמָה · בָּאוּ וְאָמְרוּ לָהּ
מֵת בַּעֲלֶיךָ אוֹ גֵרֶשֶׁד · וְכֵן הֶעֱבֵד שֶׁהָיָה אוֹכֵל
בְּתִרְוּמָה · וּבָאוּ וְאָמְרוּ לוֹ מֵת רַבִּיד · אוֹ מִכְרֶד לְיִשְׂרָאֵל
אוֹ נִתְנָד בְּמִתְנָה · אוֹ עֲשָׂאָד בֶּן חוֹרִין · וְכֵן כֵּהֵן שֶׁהָיָה
אוֹכֵל בְּתִרְוּמָה · וְנוֹדַע שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶּן חִלּוּצָה
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחִיב קֶרֶן וְחֵמֶשׁ · וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר · הָיָה
עוֹמֵד וּמִקְרִיב עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ · וְנוֹדַע שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ
בֶּן חִלּוּצָה · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר כָּל הַקִּרְבָּנוֹת שֶׁהִקְרִיב עַל

גבי המזבח פסולים · ורבי יהושע מכשיר · נודע שהוא
בעל מום עבודתו פסולה:

ב וכלם שהיתה תרומה בתוך פיהם · רבי אליעזר אומר
יבלעו · ורבי יהושע אומר יפלוטו · אמרו לו נטמאת
ונטמאת תרומה · רבי אליעזר אומר יבלע · ורבי יהושע
אומר יפלוט · טמא היית וטמאה היתה תרומה · או
נודע שהוא טבל · ומעשר ראשון שלא נטלה תרומהו ·
ומעשר שני והקדש שלא נפדו · או שטעם טעם פשפש
לתוך פיו · הרי זה יפלוט:

ג הִיָּה אוֹכֵל בְּאֶשְׁכּוֹל · וְנִכְנַס מִן הַגֶּנֶז לַחֲצֵר · רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר יִגְמֹר · וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר לֹא יִגְמֹר ·
חֲשִׁיכָה לַיְלִי שָׁבַת · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר יִגְמֹר · וְרַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר לֹא יִגְמֹר:

ד יֵין שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּתְּגַלָּה יִשְׁפֹּךְ · וְאִין צָרִיךְ לֹאמַר שֶׁל
חֹלִין · שְׁלֹשָׁה מִשְׁקִין אֲסוּרִין מִשּׁוּם גְּלוּי · הַמִּים וְהַיֵּין
וְהַחֵלֶב · וְשֶׁאֵר כָּל הַמִּשְׁקִין מוֹתְרִין · כִּמָּה יִשְׁהוּ וְיִהְיוּ
אֲסוּרִין · כְּדִי שִׁיֵּצֵא הָרַחֵשׁ מִמָּקוֹם קָרוֹב · וְיִשְׁתֶּה:

ה שִׁיעוֹר הַמִּים הַמְּגוּלִין · כְּדִי שֶׁתֵּאָבֵד בָּהֶם הַמָּרָה · רַבִּי
יוֹסִי אֹמֵר בְּכָלִים כָּל שֶׁהֵן · וּבִקְרָקְעוֹת אֲרֻבָּעִים סָאָה:

ו נְקוּרֵי תַּאֲנִים וְעֹנְבִים וְקִשּׁוּאִין וְהִדְלוּעִים וְהָאֲבִטִּיחִים
וְהַמְּלַפְּפוֹת · אֶפִּילוּ הֵם כֶּכֶר · אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד קָטָן ·

אֶחָד תִּלּוֹשׁ וְאֶחָד מִחֶבֶר • כָּל שֵׁישׁ בּוֹ לִיחָה אָסוּר •
וְנִשְׂכֵּית הַנֶּחֱשׁ אָסוּרָה • מִפְּנֵי סִכָּנַת נַפְשׁוֹת:

י' הַמְשַׁמֶּרֶת שֶׁל יֵינן • אָסוּרָה מִשּׁוּם גְּלוּי • רַבִּי נַחֲמִיָּה
מֵתִיר:

ח' חֲבִית שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנּוֹלַד בָּהּ סֶפֶק טוּמְאָה • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר אִם הָיְתָה מוֹנַחַת בְּמָקוֹם תּוֹרְפָה • יִנְיַחָנָה בְּמָקוֹם
הַמְצָנֶע • וְאִם הָיְתָה מְגֵלָה יִכְסֶּנָּה • וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר אִם
הָיְתָה מוֹנַחַת בְּמָקוֹם מְצָנֶע יִנְיַחָנָה בְּמָקוֹם תּוֹרְפָה • וְאִם
הָיְתָה מְכֻסָּה יִגְלָנָה • וְרַבִּין גְּמְלִיאֵל אוֹמֵר אֵל יַחֲדֵשׁ בָּהּ
דָּבָר:

ט' חֲבִית שֶׁנִּשְׁפְּרָה בְּגַת הָעֲלִיּוֹנָה וְהַתַּחְתּוֹנָה טְמֵאָה •
מוֹדָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁאִם יָכוֹל לְהַצִּיל מִמֶּנָּה
רְבִיעִית בְּטָהֳרָה יִצִּיל • וְאִם לֹא • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תֵּרֵד
וְתִטָּמֵא • וְאֵל יִטְמָאָנָה בִּידִיו:

י' וְכֵן חֲבִית שֶׁל שֶׁמֶן שֶׁנִּשְׁפְּכָה • מוֹדָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ שֶׁאִם יָכוֹל לְהַצִּיל מִמֶּנָּה רְבִיעִית בְּטָהֳרָה יִצִּיל •
וְאִם לֹא • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תֵּרֵד וְתִבָּלַע • וְאֵל יִבְלַעֲנָהּ
בִּידִיו:

יא' (וְעַל זֶה) וְעַל זֶה אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֹא זֶה הִיא תְּרוּמָה
שֶׁאֲנִי מוֹזְהֵר עָלֶיהָ מִלְּטִמְאָה • אֲלֵא מְלֹאכְלָה • וְבֵל
תִּטְמָאָה • כִּיצַד • הִיא עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם • וְכַפֻּרוֹת

שֶׁל תְּרוּמָה בִּידּוֹ • אָמַר לוֹ נִכְרִי • תֵּן לִי אַחַת מֵהֶם
וְאַטְמָאָה • וְאִם לֹא הָרִי אֲנִי מְטַמֵּא אֶת כְּלֵה • רַבִּי
אֵלִיעֶזֶר אוֹמֵר יְטַמֵּא אֶת כְּלֵה • וְאֵל תֵּן לוֹ אַחַת מֵהֶן
וְיְטַמֵּא • רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר יֵנִיחַ לִפְנֵי אַחַת מֵהֶן • עַל
הַסֵּלַע:

^ב וְכֵן נָשִׁים שֶׁאָמְרוּ לָהֶם גּוֹיִם • תָּנוּ אַחַת מֵכֶם וְנִטְמָאָה •
וְאִם לֹא הָרִי אֲנִי מְטַמֵּאִים אֶת כְּלֵכֶם • יְטַמְאוּ אֶת כָּלֶן •
וְאֵל יִמְסְרוּ לָהֶם • נָפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל:

פרק ט

הַזֹּזֵרֶעַ תְּרוּמָה • שׁוֹגֵג יוֹפֵד • וּמִזִּיד יִקְיִים • אִם הִבִּיֵּאָה
שְׁלִישׁ • בֵּין שׁוֹגֵג בֵּין מִזִּיד יִקְיִים • וּבִפְשָׁתָן מִזִּיד
יוֹפֵד:

^ב וְחִיִּיבַת בִּלְקָט וּבִשְׂכָחָה וּבִפְאָה • וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל וְעֲנִי
כְּהֲנָנִים מְלַקְטִים • וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל מוֹכְרִין אֶת שְׁלֵהֶם לְכְּהֲנָנִים
בְּדָמֵי תְּרוּמָה • וְהִדָּמִים שְׁלֵהֶם • רַבִּי טְרַפּוֹן אוֹמֵר לֹא
יִלְקָטוּ אֲלֵא עֲנִי כְּהֲנָנִים • שְׁמָא יִשְׁכָּחוּ וְיִתְּנוּ לְתוֹדֵף פִּיהֶם •
אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא אִם כֵּן לֹא יִלְקָטוּ אֲלֵא טְהוֹרִים:

^ג וְחִיִּיבַת בְּמַעֲשֵׂרוֹת וּבְמַעֲשֵׂר עָנִי • וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל • וְעֲנִי
כְּהֲנָנִים נוֹטְלִים • וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל מוֹכְרִין אֶת שְׁלֵהֶם לְכְּהֲנָנִים •
בְּדָמֵי תְּרוּמָה • וְהִדָּמִים שְׁלֵהֶם • הַחוּבֵט מְשַׁבַּח • וְהִדָּשׁ
כִּיצַד יַעֲשֶׂה • תּוֹלָה כְּפִיפּוֹת בְּצֹאֲרֵי בְּהֵמָה • וְנוֹתֵן לְתוֹכָן

מאותו המין · נמצא לא זומם את הבהמה · ולא מאכיל
את התרומה:

ד גדולי תרומה תרומה · וגדולי גדולין חולין · אבל
הטבל ומעשר ראשון · וספיחי שביעית · ותרומת
חוצה לארץ · והמדמע והבכורין · גדוליהן חולין · גדולי
הקדש · ומעשר שני חולין · ופודה אותם בזמן זרעם:

ה מאה לגינה של תרומה · ואחד של חולין · כלן מותרים
בדבר שזרעו כלה · אבל בדבר שאין זרעו כלה · אפילו
מאה של חולין · ואחת של תרומה · כלן אסורין:

ו הטבל גדוליו מותרין · בדבר שזרעו כלה · אבל בדבר
שאין זרעו כלה · גדולי גדולין אסורין · איזהו דבר שאין
זרעו כלה · כגון הלוף והשום והבצלים · רבי יהודה אומר
השום בשעורים:

ז המנפש עם הנכרי בחסיות · אף על פי שפירותיו טבל ·
אוכל מהם עראי · שתילי תרומה שנטמאו · שתלן טהרו
מלטמא · ואסורין מלאכול · עד שיגום את האכל · רבי
יהודה אומר עד שיגום וישנה:

פרק י

בְּצֵל שֶׁנִּתְּנוּ בְּתוֹךְ עֲדָשִׁים • אִם שָׁלֵם מוֹתֵר • וְאִם חֲתָכוּ
בְּנוֹתָן טַעַם • וְשָׂאֵר כָּל הַתְּבָשִׁיל • בֵּין שָׁלֵם בֵּין
מִחוּתָךְ בְּנוֹטָן טַעַם • רַבִּי יְהוּדָה מִתִּיר בְּצִחָהּ • שְׂאִינָה
אֵלָּא לְטוֹל אֶת הַזֹּהֶמָּא:

ב תַּפּוּחַ שֶׁרִסְקוּ וְנִתְּנוּ לְתוֹךְ עֵסָה וְחֻמְצָה • הֲרִי זֶה
אֲסוּרָה • שְׁעוּרִים שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹךְ הַבּוֹר שֶׁל מִים • אֵף עַל
פִּי שֶׁהִבְאִישׁוּ מִמֶּיּוּ • (מִימִיּוֹ) מוֹתָרִים:

ג הַרְוּדָה פֶּת חֲמָה • וְנִתְּנָה עַל פִּי חֲבִית שֶׁל יֵין שֶׁל
תְּרוּמָה • רַבִּי מֵאִיר אֹסֵר • וְרַבִּי יְהוּדָה מִתִּיר • רַבִּי
יוֹסִי מִתִּיר בְּשֶׁל חֲטִין • וְאֹסֵר בְּשֶׁל שְׁעוּרִים • מִפְּנֵי
שֶׁהַשְּׁעוּרִים שׁוֹאֲבוֹת:

ד תַּנּוּר שֶׁהִסִּיקוּ בְּכַמּוֹן שֶׁל תְּרוּמָה • וְאָפָה בּוֹ אֶת הַפֶּת •
הַפֶּת מוֹתֶרֶת • שְׂאִינֹו טַעַם כְּמוֹן אֵלָּא רֵיחַ כְּמוֹן:

ה תִּלְתָּן שֶׁנִּפְּלָה לְתוֹךְ הַבּוֹר שֶׁל יֵין • בְּתְרוּמָה וּבִמְעָשֶׁר
שְׁנֵי • אִם יֵשׁ בְּזֶרַע כְּדֵי לִתֵּן טַעַם • אָבֵל לֹא בָּעֵץ •
בְּשִׁבְעִית וּבְכֻלָּי הַכֶּרֶם וְהַקֵּדֶשׁ • אִם יֵשׁ בְּזֶרַע וּבָעֵץ •
כְּדֵי לִתֵּן טַעַם:

ו מִי שֶׁהָיוּ לוֹ חֲבִילֵי תִלְתָּן שֶׁל כֻּלָּי הַכֶּרֶם יִדְּלְקוּ • הָיוּ
לוֹ חֲבִילֵי תִלְתָּן שֶׁל טָבֵל • כּוֹתֵשׁ וּמַחֲשֵׁב כִּמְהָ זֶרַע יֵשׁ
בָּהֶם • וּמִפְּרִישׁ אֶת הַזֶּרַע • וְאִינוּ צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ אֶת

הָעֵץ · אִם הִפְרִישׁ לֹא יֹאמַר אֶכְתּוֹשׁ · וְאֵטוּל אֶת הָעֵץ ·
וְאַתָּן אֶת הַזֶּרַע · אֵלָּא נוֹתֵן הָעֵץ עִם הַזֶּרַע:

י' זִיתֵי חוֹלִין שֶׁכִּבְשׁוּ עִם זֵיתֵי תְרוּמָה · פְּצוּעֵי חוֹלִין עִם
פְּצוּעֵי תְרוּמָה · פְּצוּעֵי חוֹלִין עִם שְׁלִימֵי תְרוּמָה · אוֹ בְּמֵי
תְרוּמָה · אָסוּר · אֲבָל שְׁלִימֵי חוֹלִין עִם פְּצוּעֵי תְרוּמָה
מוֹתֵר:

ח' דָּג טָמֵא שֶׁכִּבְשׁוּ עִם דָּג טָהוֹר · כָּל גֶּרֶב שֶׁהוּא מַחֲזִיק
סָאתִים · אִם יֵשׁ בּוֹ מִשְׁקַל עֶשְׂרֵי זָוֹז בִּיהוּדָה · שֶׁהֵם חֲמִשׁ
סָלָעִים בְּגָלִיל · דָּג טָמֵא צִירוֹ אָסוּר · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
רַבִּיעִית בְּסָאתִים · וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אֶחָד מִשְׁשֶׁה עֶשְׂרֵי בּוֹ:

ט' חֲגָבִים טָמְאִים שֶׁנִּכְבְּשׁוּ עִם חֲגָבִים טָהוֹרִים · לֹא פָּסְלוּ
אֶת צִירָם · הָעִיד רַבִּי צְדוֹק עַל צִיר חֲגָבִים טָמְאִים ·
שֶׁהוּא טָהוֹר:

י' כָּל הַנִּכְבְּשִׁים זֶה עִם זֶה מוֹתָרִים · אֵלָּא עִם הַחֲסִית ·
חֲסִית חוֹלִין עִם חֲסִית שֶׁל תְרוּמָה · יֵרֶק שֶׁל חוֹלִין עִם
חֲסִית שֶׁל תְרוּמָה אָסוּר · אֲבָל חֲסִית שֶׁל חוֹלִין עִם יֵרֶק
שֶׁל תְרוּמָה מוֹתֵר:

יא' רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּל הַנִּשְׁלָקִים עִם הַתְּרָדִים אָסוּרִים ·
מִפְּנֵי שֶׁהֵם נוֹתְנִין אֶת הַטֶּעַם · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר כְּרֹב
שֶׁל שְׁקִיָּא עִם כְּרֹב שֶׁל בַּעַל אָסוּר · מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלֵעַ ·
רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כָּל הַמִּתְבַּשְּׁלִין זֶה עִם זֶה מוֹתָרִים ·

אֵלָא עִם הַבֶּשֶׁר • רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר הַכֶּבֶד אוֹסֶרֶת
וְאִינָה נֶאֱסֶרֶת • מִפְּנֵי שֶׁהִיא פּוֹלָטֶת וְאִינָה בּוֹלַעַת:

^{יב} בִּיצָה שֶׁנִּתְבַּלָּה בַּתְּבָלִין (אֲסוּרִים) • אֲפִילוּ חֶלְמוֹן שְׁלֵה
אֲסוּר • מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלַע • מִי שֶׁלָּקוֹת • וּמִי כִּבְשִׁים שֶׁל
תְּרוּמָה • אֲסוּרִים לְזָרִים:

פרק יא

אֵין נוֹתֵנִין דְּבִילָה וּגְרוּגֶרֶת לְתוֹךְ הַמּוֹרִיִּים • מִפְּנֵי
שֶׁהוּא מְאֻבָּדֵן • אֲבָל נוֹתֵנִין אֶת הַיֵּין לַמּוֹרִיִּים • וְאֵין
מִפְּטָמִין אֶת הַשֶּׁמֶן • אֲבָל עוֹשִׂין אֶת הַיֵּין יִינוֹמְלִין • אֵין
מִבְשָׁלִים יֵין שֶׁל תְּרוּמָה • מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִמַּעֲיִטוֹ • רַבִּי
יְהוּדָה מֵתִיר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִשְׁבִּיחוֹ:

^ב דָּבַשׁ תְּמָרִים וַיֵּין תְּפּוּחִים וְחֶמֶץ סְתוּנִיּוֹת • וּשְׂאֵר כָּל
מִי פִירוֹת שֶׁל תְּרוּמָה • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב קֶרֶן וְחֶמֶשׁ •
וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר • וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַמֵּא מִשּׁוּם מִשְׁקָה •
אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֹא מָנוּ חֲכָמִים שְׁבַעַה מִשְׁקִין בְּמוֹנֵי
פְּטָמִים • אֵלָא אָמְרוּ שְׁבַעַה מִשְׁקִין טַמְאִים • וּשְׂאֵר כָּל
הַמִּשְׁקִין טְהוֹרִים:

^א אֵין עוֹשִׂין תְּמָרִים דָּבַשׁ • וְלֹא תְּפּוּחִים יֵין • וְלֹא סְתוּנִיּוֹת
חֶמֶץ • וּשְׂאֵר כָּל הַפִּירוֹת • אֵין מְשַׁנִּין אוֹתָם מִבְּרִייתָן
בַּתְּרוּמָה וּבִמַּעֲשֵׁר שְׁנֵי • אֵלָא זֵיתִים וְעִנְבִּים בְּלֶבֶד • אֵין
סוֹפְגִין אַרְבָּעִים מִשּׁוּם עֶרְלָה • אֵלָא עַל הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים

ומן העֲנָבִים · ואִין מְבִיאִין בְּכוֹרִים מִשְׁקִין · אֲלֵא הַיּוֹצֵא
מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים · ואִינוּ מְטַמֵּא מִשּׁוּם מִשְׁקָה ·
אֲלֵא הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים · ואִין מְקַרִּיבִין עַל
גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ · אֲלֵא הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים:

י עֹזְקֵי תֹאנִים וְגִירוֹגְרוֹת הַפְּלִיסִים וְהַחֲרוּבִין שֶׁל תְּרוּמָה ·
אֲסוּרִים לְזָרִים:

ה גִּרְעִינֵי תְרוּמָה בְּזֶמֶן שֶׁהוּא מְכַנִּסֵּן אֲסוּרוֹת · ואִם
הַשְּׁלִיכֵן מוֹתְרוֹת · וְכֵן עֲצָמוֹת הַקֹּדְשִׁים · בְּזֶמֶן שֶׁהוּא
מְכַנִּסֵּן אֲסוּרִין · ואִם הַשְּׁלִיכֵן מוֹתְרִין · הַמּוֹרְסֵן מוֹתֵר ·
סוֹבֵין שֶׁל חֲדָשׁוֹת אֲסוּרוֹת · וְשֶׁל יִשְׁנוֹת מוֹתְרוֹת · וְנוֹהֵג
בַּתְּרוּמָה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא נוֹהֵג בַּחֹלִין · הַמְּסִלֵּת קֵב אוֹ
קֵבִים לְסֵאָה · לֹא יֵאבֹד אֶת הַשְּׂאָר · אֲלֵא יִנְיַחוּ בַּמָּקוֹם
הַמְּצֻנֶּה:

י מגוֹרָה שֶׁפָּנָה מִמֶּנָּה חֲטִי תְרוּמָה · אִין מְחִיבִים אוֹתוֹ
לִהְיוֹת יוֹשֵׁב וּמִלְקֹט אַחַת אַחַת · אֲלֵא מְכַבֵּד כְּדֶרְכּוֹ וְנוֹתֵן
לְתוֹכָהּ חוֹלִין:

י וְכֵן חֲבִית שֶׁל שֶׁמֶן שֶׁנִּשְׁפְּכָה אִין מְחִיבִין אוֹתוֹ לִהְיוֹת
יוֹשֵׁב וּמִטְפַּח · אֲלֵא נוֹהֵג בָּהּ כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא נוֹהֵג בַּחֹלִין:

ח הַמַּעֲרָה מִכַּד לְכַד וְנוֹטֵף שְׁלֹשׁ טַפִּים נוֹתֵן לְתוֹכָהּ
חוֹלִין · הַרְכִּינָה וּמִצָּה הָרִי זוֹ תְרוּמָה · וְכַמָּה תִּהְיֶה

בְּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דָּמָאֵי וַיּוֹלִיכָנָה לִכְהֵן . אֶחָד מִשְׁמוֹנָה
לְשִׁמְיָנִית:

ט בְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה מֵאֲכִילִין אוֹתָם לְבִהְמָה וְלַחִיָּה
וְלַתְּרַנְגּוּלִים . יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִכֶּהֱן מֵאֲכִילָה בְּרִשְׁיָנִי
תְרוּמָה . וְכֵהֵן שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל אַף עַל פִּי
שְׁמֻזּוֹנוֹתֶיהָ עָלְיוּ לֹא יֵאָכִילָנָה בְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה . יִשְׂרָאֵל
שֶׁשָּׂם פָּרָה מִכֶּהֱן לֹא יֵאָכִילָנָה בְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה . וְכֵהֵן
שֶׁשָּׂם פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל מֵאֲכִילָה בְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה:

י מְדֻלֵּקִין שָׁמֶן שְׂרִיפָה בְּבִתִּי כְּנִסְיוֹת וּבְבִתִּי מְדֻרְשׁוֹת
וּבִמְבֹאֹת הָאֶפְלִין וְעַל גְּבֵי הַחֻזְלִין בְּרִשְׁוֹת כֶּהֱן . בֵּית
יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁאֵאת לִכְהֵן וְהִיא לְמוֹדָה (לָבֵא) אֶצֶל אָבִיהָ .
אָבִיהָ מְדֻלֵּיק בְּרִשְׁוֹתָהּ . מְדֻלֵּיקִין בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה אֲבָל
לֹא בְּבֵית הָאֲבֵל דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה . וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר בְּבֵית
הָאֲבֵל אֲבָל לֹא בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה . רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר כָּאֵן
וְכָאֵן . רַבִּי שְׁמַעוֹן מֵתִיר כָּאֵן וְכָאֵן: סליק

מסכת מעשרות

יום ד

פרק א

כָּלֵל אָמְרוּ בַּמַּעֲשֹׂרוֹת · כֹּל שֶׁהוּא אָכַל · וְנִשְׁמַר ·
וְגִדּוּלָיו מִן הָאָרֶץ · חַיִּיב בַּמַּעֲשֹׂרוֹת · וְעוֹד כָּלֵל
אַחֵר אָמְרוּ · כֹּל שֶׁתַּחֲלָתוֹ אָכַל וְסוּפוֹ אָכַל אֶף עַל פִּי
שֶׁהוּא שׁוֹמְרוֹ לְהוֹסִיף אָכַל · חַיִּיב קֶטֶן וְגִדּוֹל · וְכֹל שֶׁאֵין
תַּחֲלָתוֹ אָכַל אֲבָל סוּפוֹ אָכַל אֵינוֹ חַיִּיב עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אָכַל:

ב מֵאֵימַתִּי הַפִּירוֹת חַיִּיבִין בַּמַּעֲשֹׂרוֹת · הַתֵּאֲנִים
מִשִּׁיבֵיחִילוֹ · הָעֲנָבִים וְהָאֲבִשִׁים מִשֶּׁהִבְאִישׁוֹ · הָאוֹג
וְהַתּוֹתִים מִשִּׁיאָדִימוֹ · וְכֹל הָאֲדוּמִים מִשִּׁיאָדִימוֹ ·
הָרְמוּנִים מִשִּׁימְסוֹ · הַתְּמָרִים מִשִּׁיטִּילוֹ שְׁאוּר ·
הָאֶפְרָסְקִים מִשִּׁיטִּילוֹ גִּידִים · הָאֶגְזִזִּים מִשִּׁיעֲשׂוֹ מְגוּרָה ·
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הָאֶגְזִזִּים וְהַשְּׁקָדִים מִשִּׁיעֲשׂוֹ קְלִיפָה:

ג הַחֲרוּבִין מִשִּׁינְקָדוֹ וְכֹל הַשְּׁחוּרִין מִשִּׁינְקָדוֹ · הָאֶגְסִים
וְהַקֶּרְסְטוּמָלִין וְהַפְּרִישִׁין וְהַעוֹזְרָדִים מִשִּׁיקְרָחוֹ · וְכֹל
הַלִּבְנִים מִשִּׁיקְרָחוֹ · הַתֵּלְתָן מִשִּׁתְּצָמָח · הַתְּבוּאָה וְהַזֹּתִים
מִשִּׁיכְנִסוֹ שְׁלִישׁ:

ד וּבִירְק הַקְּשׁוּאִים וְהַדְּלוּעִים וְהָאֲבִטִּיחִים וְהַמִּלְפָּפוֹנוֹת ·
הַתְּפוּחִים וְהָאֶתְרוּגִין חַיִּיבִים גְּדוּלִים וְקֶטְנִים · רַבִּי שְׁמַעוֹן

פּוֹטֵר אֶת הָאֶתְרוּגִין בְּקִטָּנָן · הַחַיִּיב בַּשְּׂקָדִים הַמָּרִים
פָּטוּר בַּמִּתּוּקִים · הַחַיִּיב בַּמִּתּוּקִים פָּטוּר בַּמָּרִים:

ה' אֵיזָהוּ גִרְנָן לַמַּעֲשֵׂרוֹת · הַקְּשׂוּאִים וְהַדְּלוּעִים
מִשִּׁיפָקֶסוּ · וְאִם אֵינוֹ מִפָּקֶס מִשִּׁיעֵמִיד עֲרִימָה · אֲבֵטִיחַ
מִשִּׁשְׁלֶק וְאִם אֵינוֹ מִשְׁלֶק עַד שִׁיעֵשָׁה מְקַצָּה · יִרְק
הַנֶּאֱגָד מִשִּׁיאָגֵד · אִם אֵינוֹ אוֹגֵד עַד שִׁימְלֵא אֶת הַכְּלִי ·
וְאִם אֵינוֹ מִמְּלֵא אֶת הַכְּלִי · עַד שִׁילְקֹט כָּל צָרְכוֹ ·
כְּלַכְלָה עַד שִׁיחֲפָה · וְאִם אֵינוֹ מִחֲפָה עַד שִׁימְלֵא
אֶת הַכְּלִי · וְאִם אֵינוֹ מִמְּלֵא אֶת הַכְּלִי · עַד שִׁילְקוֹט
כָּל צָרְכוֹ · בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּמוֹלִיד לְשׁוֹק · אֲבָל
בְּמוֹלִיד לְבֵיתוֹ · אוֹכֵל מֵהֶם עָרָא עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְבֵיתוֹ:

י' הַפֶּרֶד וְהַצְמוּקִין וְהַחֲרוּבִין מִשִּׁיעֵמִיד עֲרִימָה · הַבְּצָלִים
מִשִּׁיפָקֶל · וְאִם אֵינוֹ מִפָּקֶל · מִשִּׁיעֵמִיד עֲרִימָה · הַתְּבוּאָה
מִשִּׁימָּרַח · וְאִם אֵינוֹ מִמָּרַח עַד שִׁיעֵמִיד עֲרִימָה ·
הַקִּטְנִיּוֹת מִשִּׁיכְבוֹר וְאִם אֵינוֹ כּוֹבֵר עַד שִׁימָּרַח · אֵף עַל
פִּי שִׁמָּרַח נוֹטֵל מִן הַקּוֹטְעִים וּמִן הַצֹּדְדִים · וּמִמָּה שֶׁבִּתּוֹךְ
הַתֵּבָן וְאוֹכֵל:

י' הֵיזֵן מִשִּׁיקָפָה אֵף עַל פִּי שֶׁקָּפָה קוֹלֵט מִן הַגֶּת הָעֲלִיזָה ·
וּמִן הַצִּנּוֹר וְשׁוֹתָהּ · הַשֶּׁמֶן מִשִּׁירֵד לְעוֹקָה · אֵף עַל פִּי
שִׁירֵד נוֹטֵל מִן הָעֶקֶל וּמִבֵּין הַמָּמֶל וּמִבֵּין הַפָּצִין · וְנוֹתֵן
לְחֻמָּטָה וּלְתִמְחוּי · אֲבָל לֹא יִתֵּן לְקִדְרָה וְלִלְפָס כְּשֶׁהֵן

רוֹתְחִין · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לְכָל הוּא נוֹתֵן חוּץ מִדְּבַר שֵׁשׁ
בּוֹ חֶמֶץ וְצִיר:

ח הָעֵגוּל מְשִׁיחִלִּיקֵנוּ · מַחֲלִיקִים בְּתֵאֲנִים וּבַעֲנָבִים שֶׁל
טָבֵל · רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר · הַמַּחֲלִיק בְּעֲנָבִים לֹא הֵכֶשֶׁר ·
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הֵכֶשֶׁר · הַגְּרוּגְרוֹת מְשִׁידוֹשׁ · וּמְגוּרָה
מְשִׁיעֵגֶל · הִיא דָּשׁ בְּחִבִּית וּמַעֲגָל בְּמְגוּרָה · נִשְׁבְּרָה
הַחִבִּית וְנִפְתָּחָה הַמְּגוּרָה לֹא יֹאכַל מֵהֶם עָרָאִי · רַבִּי יוֹסִי
מִתִּיר:

פרק ב

הָיָה עוֹבֵר בְּשׂוּק וְאָמַר טָלוּ לָכֶם תֵּאֲנִים אוֹכְלִין
וּפְטוּרִין · לְפִיכָךְ אִם הִכְנִיסוּ לְבִתְיָהֶם מִתְּקָנִים
וְדֹאִי · טָלוּ וְהִכְנִיסוּ לְבִתְיָכֶם לֹא יֹאכְלוּ מֵהֶם עָרָאִי ·
לְפִיכָךְ אִם הִכְנִיסוּ לְבִתְיָהֶם אֵינָן מִתְּקָנִין אֶלָּא דְמָאִי:

ב הָיוּ יוֹשְׁבֵין בַּשַּׁעַר אוֹ בַּחֲנוּת · וְאָמַר טָלוּ לָכֶם תֵּאֲנִים
אוֹכְלִין וּפְטוּרִין · וּבַעַל הַשַּׁעַר וּבַעַל הַחֲנוּת חַיִּיבִין · רַבִּי
יְהוּדָה פּוֹטֵר עַד שְׂיַחֲזִיר אֶת פָּנָיו · אוֹ עַד שְׂיִשְׁנָה מְקוֹם
יֹשִׁיבָתוֹ:

ג הַמַּעֲלָה פִּירוֹת מִן הַגָּלִיל לַיהוּדָה אוֹ עוֹלָה לִירוּשָׁלַיִם ·
אוֹכַל מֵהֶם עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְמָקוֹם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ ·
וְכֵן בַּחֲזָרָה · רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְמָקוֹם
הַשְּׂבִיתָה · וְהָרוֹכְלִין הַמְּחִזְרִין בַּעֲיֵירוֹת אוֹכְלִים עַד

שְׁמַגִּיעִים לַמָּקוֹם הַלֵּינָה · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַבֵּית
הָרֵאשׁוֹן הוּא בֵּיתוֹ:

י פִּירוֹת שֶׁתֵּרְמָן עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מִלֵּאכֶתֶן · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹסֵר מִלֵּאכֹל מֵהֶם עָרָאִי וְחֻכָּמִים מִתִּירִין חוּץ מִכֻּלְפֶּלֶת
תְּאֵנִים · כֻּלְפֶּלֶת תְּאֵנִים שֶׁתֵּרְמָה רַבִּי שְׁמַעוֹן מִתִּיר
וְחֻכָּמִים אוֹסְרִין:

ה האומר לחבירו הילך איסר זה · וְתַן לִי בּו חֲמֵשׁ
תְּאֵנִים · לֹא יֹאכֵל עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה דְבָרֵי רַבִּי מֵאִיר · רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר אוֹכֵל אַחַת אַחַת וּפְטוֹר · וְאִם צָרַף חַיִּיב ·
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מַעֲשֶׂה בְּגִנַּת וְרָדִים שֶׁהֵיְתָה בִּירוּשָׁלַם ·
וְהָיוּ תְּאֵנִים נִמְכָּרוֹת מְשֻׁלָּשׁ וּמֵאַרְבַּע בְּאִיסָר וְלֹא הוֹפְרָשׁ
מִמֶּנָּה תְּרוּמָה וּמַעֲשֶׂה מַעוֹלָם:

ו האומר לחבירו הילך איסר זה בעשר תאנים שאבור
לִי · בּוֹרֵר וְאוֹכֵל · בְּאֶשְׁכּוֹל שְׁאָבוֹר לִי מִגֶּרֶגֶר וְאוֹכֵל ·
בְּרֵמוֹן שְׁאָבוֹר לִי פּוֹרֵט וְאוֹכֵל · בְּאַבְטִיחַ שְׁאָבוֹר לִי סוּפֹת
וְאוֹכֵל · אֲבָל אִם אָמַר לוֹ בְּעֶשְׂרִים תְּאֵנִים אֵלָיו · בְּשָׁנִי
אֲשְׁכָּלוֹת אֵלָיו · בְּשָׁנִי רֵמוֹנִים אֵלָיו · בְּשָׁנִי אֲבַטִּיחִים אֵלָיו ·
אוֹכֵל כְּדָרְכּוֹ וּפְטוֹר · מִפְּנֵי שֶׁקֶנָּה בְּמַחְבֵּר לִקְרָקַע:

ז השוכר את הפועל לקצות עמו בתאנים · אָמַר לוֹ עַל
מִנַּת שְׁאוּכָל תְּאֵנִים אוֹכֵל וּפְטוֹר · עַל מִנַּת שְׁאוּכָל אֲנִי
(וּבְנֵי בֵיתִי) אוֹ שְׁיֹאכֵל בְּנֵי בִשְׁכָרִי הוּא אוֹכֵל וּפְטוֹר
וּבְנֵי אוֹכֵל וְחַיִּיב · עַל מִנַּת שְׁאוּכָל בְּשַׁעַת הַקְּצִיעָה

וּלְאַחַר הַקְצִיעָה · בְּשַׁעַת הַקְצִיעָה אוֹכֵל וּפָטוּר · וְלְאַחַר
הַקְצִיעָה אוֹכֵל וְחַיִּיב · שְׁאִינוֹ אוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה (חַיִּיב) · זֶה
הַכֹּלל הָאוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה פָּטוּר · וְשְׁאִינוֹ אוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה
חַיִּיב:

הָיָה עוֹשֶׂה בַּלְבָּסִים לֹא יֹאכַל בְּבָנוֹת שְׁבַע · בְּבָנוֹת שְׁבַע
לֹא יֹאכַל בַּלְבָּסִים · אֲבָל מוֹנֵעַ הוּא אֶת עַצְמוֹ עַד שְׁמַגִּיעַ
לְמָקוֹם הַיָּפוֹת וְאוֹכֵל · הַמַּחְלִיף עִם חֲבִירוֹ זֶה לְאָכּוֹל וְזֶה
לְאָכּוֹל · זֶה לְקַצּוֹת וְזֶה לְקַצּוֹת · זֶה לְאָכּוֹל וְזֶה לְקַצּוֹת
חַיִּיב · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַמַּחְלִיף לְאָכּוֹל חַיִּיב · וְלְקַצּוֹת
פָּטוּר:

פרק ג

הַמַּעֲבִיר תְּאֵנִים בַּחֲצִירוֹ לְקַצּוֹת · בָּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ אוֹכְלִין
וּפָטוּרִין · הַפּוֹעֵלִים שְׁעָמוּ · בְּזֶמֶן שְׁאִין לָהֶם
עָלְיוֹ מְזוֹנוֹת אוֹכְלִין וּפָטוּרִין · אֲבָל אִם יֵשׁ לָהֶם עָלְיוֹ
מְזוֹנוֹת · הָרִי אֵלָיו לֹא יֹאכְלוּ:

הַמּוֹצִיא פּוֹעֵלָיו לַשָּׂדֶה · בְּזֶמֶן שְׁאִין לָהֶם עָלְיוֹ מְזוֹנוֹת
אוֹכְלִין וּפָטוּרִין · וְאִם יֵשׁ לָהֶם עָלְיוֹ מְזוֹנוֹת אוֹכְלִים אַחַת
אַחַת מִן הַתְּאֵנָה · אֲבָל לֹא מִן הַסֵּל וְלֹא מִן הַקֶּפֶה וְלֹא
מִן הַמִּקְצָה:

הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת בְּיָתִים · אָמַר לוֹ עַל מִנֵּת
לְאָכּוֹל יָתִים · אוֹכֵל אֶחָד אֶחָד פָּטוּר · וְאִם צָרָף חַיִּיב ·

לְנִכְשׁ בַּבָּצָלִים · אָמַר לוֹ עַל מִנֹּת לֶאֱכֹל יֵרֶק · מִקְרִטִּם
עָלָה עָלָה וְאוֹכֵל · וְאִם צָרָף חַיִּיב:

ד' מִצָּא קְצִיצוֹת בַּדֶּרֶךְ · אֲפִילוּ בְצֵד שְׂדֵה קְצִיצוֹת · וְכֵן
תְּאֵנָה שֶׁהִיא נוֹטָה עַל הַדֶּרֶךְ וּמִצָּא תַּחְתֶּיהָ תְּאֵנִים ·
מוֹתְרוֹת מִשּׁוּם גָּזֵל · וּפְטוּרוֹת מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת · וּבִיָּתִים
וּבְחֲרוּבִים חַיִּיבִים · מִצָּא גְרוּגְרוֹת אִם דָּרְסוּ רוּב בְּנֵי אָדָם
חַיִּיב · וְאִם לֹא פְטוּר · מִצָּא פֶלְחִי דְבִילָה חַיִּיב · שֶׁיִּדְוַע
שֶׁהֵם מְדַבֵּר גָּמוּר · וְהַחֲרוּבִים עַד שֶׁלֹּא כָּנְסוּ לְרֹאשׁ הַגֶּגֶג ·
מוֹרִיד מֵהֶם לְבִהְמָה פְטוּר · מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחְזִיר אֶת
הַמוֹתֵר:

ה' אִיזוֹ הִיא חֲצֵר שֶׁהִיא חַיִּיבַת בְּמַעֲשְׂרוֹת · רַבִּי יִשְׁמַעֵאל
אוֹמֵר חֲצֵר הַצּוּרִית שֶׁהַפְּלִים נִשְׁמְרִים בְּתוֹכָהּ · רַבִּי
עֲקִיבָא אוֹמֵר כָּל שֶׁאֶחָד פּוֹתַח וְאֶחָד נוֹעַל פְּטוּרָה ·
רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר כָּל שֶׁאִין אָדָם בּוֹשׁ מִלֶּאֱכֹל בְּתוֹכָהּ
חַיִּיבַת · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּל שֶׁנִּכְנַס לָהּ וְאִין אוֹמֵר לוֹ מָה
אַתָּה מְבַקֵּשׁ פְּטוּרָה · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת זֶה
לְפָנִים מִזֶּה הַפְּנִימִית חַיִּיבַת וְהַחִיצוֹנָה פְטוּרָה:

י' הַגְּגוֹת פְּטוּרִין אֵף עַל פִּי שֶׁהֵם שֶׁל חֲצֵר הַחַיִּיבַת ·
בֵּית שַׁעַר אַכְסָדְרָה וּמִרְפֶּסֶת הָרִי אֵלּוּ כְּחֲצֵר אִם חַיִּיבַת
חַיִּיבִין · וְאִם פְּטוּרָה פְּטוּרִים:

י' הַצְּרִיפִים וְהַבְּרֶגְנִין וְהָאֱלֵקִיטִיּוֹת פְּטוּרִין · סִכַּת גִּנּוֹסֶר
אֵף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ רַחִים וְתִרְנַגּוּלִים פְּטוּרָה · סִכַּת

הַיּוֹצְרִים הַפְּנִימִית חַיִּיבָתָּהּ וְהַחִיצוֹנָה פְּטוּרָהּ · רַבִּי יוֹסִי
אֹמֵר כָּל שְׂאִינָה דִּירַת הַחֲמָה וְדִירַת הַגְּשָׁמִים פְּטוּרָה ·
סֵכֶת הַחֶג בְּחֶג רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּיב · וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין:

ח תֵּאֲנָה שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּחֶצֶר · אוֹכֵל אַחַת אַחַת וּפְטוּר ·
וְאִם צֶרֶף חַיִּיב · רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר אַחַת בִּימִינוֹ · וְאַחַת
בְּשְׂמָאלוֹ · וְאַחַת בְּפִיו · עָלָה לְרֹאשָׁה מִמָּלֵא חִיקוֹ
וְאוֹכֵל:

ט גִּפֶּן שֶׁהִיא נְטוּעָה בְּחֶצֶר נוֹטֵל אֶת כָּל הָאֶשְׁכּוֹל וְכֵן
בְּרֵמוֹן וְכֵן בְּאַבְטִיחַ דְּבָרֵי רַבִּי טַרְפוֹן · רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר
מִגִּרְגֵר בְּאֶשְׁכּוֹל וּפּוֹרֵט בְּרֵמוֹן וְסוֹפֶת בְּאַבְטִיחַ · כֶּסֶּבֶר
שֶׁהִיא זְרוּעָה בְּחֶצֶר · מְקַרְטֵם עָלָה עָלָה וְאוֹכֵל · וְאִם
צֶרֶף חַיִּיב · הַסָּאָה וְהָאֵזוֹב וְהַקּוֹרְנִית שֶׁבְּחֶצֶר אִם הָיוּ
נִשְׁמָרִים חַיִּיבִין:

י תֵּאֲנָה שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּחֶצֶר וְנוֹטָה לַגֶּנֶה · אוֹכֵל כְּדָרְכוֹ
פְּטוּר · עוֹמֶדֶת בַּגֶּנֶה וְנוֹטָה לְחֶצֶר אוֹכֵל אַחַת אַחַת
פְּטוּר · וְאִם צֶרֶף חַיִּיב · עוֹמֶדֶת בְּאַרְץ וְנוֹטָה לְחוּצָה
לְאַרְץ · בְּחוּצָה לְאַרְץ וְנוֹטָה לְאַרְץ · הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר
הָעֵקֶר · וּבִבְתִּי עָרִי חוֹמָה הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר הָעֵקֶר · וּבְעָרֵי
מִקְלָט הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר הַנּוֹף · וּבִירוּשָׁלַיִם הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר
הַנּוֹף:

פרק ד

הַכּוֹבֵשׁ הַשּׁוֹלֵךְ הַמּוֹלֵחַ בַּשָּׂדֶה חַיִּיב · הַמְכַמֵּן בְּאֶדְמָה
פָּטוּר · הַמְטִיבֵל בַּשָּׂדֶה פָּטוּר · הַפּוֹצֵעַ זֵיתִים
שֵׁיִצָא מֵהֶם הַשָּׂרֵף פָּטוּר · הַסּוֹחֵט זֵיתִים עַל בָּשָׂרוֹ
פָּטוּר · וְאִם סָחַט וְנָתַן לְתוֹךְ יָדוֹ חַיִּיב · הַמְקַפֵּא לַתְּבָשִׁיל
פָּטוּר · לְקִדְרָה חַיִּיב מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּבוֹר קָטָן:

ב תְּנוּקוֹת שֶׁטִּמְנּוּ תְּאֵנִים לְשֶׁבֶת וְשִׁכְחוּ לְעֶשְׂרֵן · לֹא
יֵאָכְלוּ לְמוֹצָאֵי שֶׁבֶת עַד שֶׁיַּעֲשֻׂרוּ · כֻּלְּפֶלֶת הַשֶּׁבֶת בֵּית
שְׁמָאִי פּוֹטְרִין · וּבֵית הַלֵּל מְחַיִּיבִין · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
אִף הַלּוֹקֵט אֶת הַכֻּלְּפָלָה לְשִׁלּוּחַ לַחֲבִירוֹ לֹא יֵאָכֵל עַד
שֶׁיַּעֲשֶׂר:

ג הַנוֹטֵל זֵיתִים מִן הַמַּעֲטָן טוֹבֵל אֶחָד אֶחָד בַּמֶּלַח וְאוֹכֵל ·
אִם מָלַח וְנָתַן לְפָנָיו חַיִּיב · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִן הַמַּעֲטָן
הַטְּהוֹר חַיִּיב · וּמִן הַטְּמֵא פָּטוּר · מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחֲזִיר אֶת
הַמּוֹתֵר:

ד שׁוֹתֵין עַל הַגֶּת בֵּין עַל הַחֲמִין בֵּין עַל הַצּוֹנֵן פָּטוּר דְּבָרֵי
רַבִּי מֵאִיר · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוֹק מְחַיִּיב · וַחֲכָמִים
אוֹמְרִים עַל הַחֲמִין חַיִּיב · וְעַל הַצּוֹנֵן פָּטוּר:

ה הַמְקַלֵּף שְׁעוּרִים מְקַלֵּף אַחַת אַחַת וְאוֹכֵל · וְאִם קִלֵּף
וְנָתַן לְתוֹךְ יָדוֹ חַיִּיב · הַמּוֹלִיל מְלִילוֹת שֶׁל חֲטִים מְנַפֵּחַ
מִיָּד לְיָד וְאוֹכֵל · וְאִם נָפַח וְנָתַן לְתוֹךְ חִיקוֹ חַיִּיב · בְּסֶבֶר

שְׁזָרְעָה לְזֶרַע · יִרְקָה פָּטוּר · זֶרַעַה לִירֵק מִתַּעֲשֶׂרֶת זֶרַע
וִירֵק · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הַשְּׁבֵת מִתַּעֲשֶׂרֶת זֶרַע וִירֵק
וְזִירִין · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵינוֹ מִתַּעֲשֹׁר זֶרַע וִירֵק · אֶלָּא
הַשְּׁחָלִים וְהַגְרָגִיר בְּלִבָּד:

י רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר תִּמְרוֹת שֶׁל תִּלְתָּן וְשֶׁל חֲרָדֵל וְשֶׁל
פּוֹל הַלֶּבֶן חֵיבוֹת בְּמַעֲשֹׁר · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הַצֶּלֶף
מִתַּעֲשֹׁר תִּמְרוֹת וְאַבְיוֹנוֹת וְקַפָּרֶס · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר
אֵין מִתַּעֲשֹׁר אֶלָּא אַבְיוֹנוֹת מִפְּנֵי שֶׁהֵן פְּרִי:

פרק ה

הָעוֹקֵר שְׁתָּלִים מִתּוֹךְ שָׁלוֹ וְנוֹטֵעַ לְתוֹךְ שָׁלוֹ פָּטוּר ·
לָקַח בַּמַּחְבֵּר לְקֶרֶקַע פָּטוּר · לָקַט לְשִׁלּוֹחַ
לְחִבְרֵי פָטוּר · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר אִם יֵשׁ כִּיּוֹצֵא
בָּהֶם גִּמְכָּרִים בְּשׁוּק הָרִי אֵלּוֹ חֵיבִין:

ב הָעוֹקֵר לִפְתַּת וְצִנּוֹנוֹת מִתּוֹךְ שָׁלוֹ וְנוֹטֵעַ לְתוֹךְ שָׁלוֹ לְזֶרַע
חֵיב · מִפְּנֵי שֶׁהוּא גֶרֶן · בְּצִלִּים מִשֶּׁהִשְׁרִישׁוּ בְּעֵלְיָהּ
טָהְרוּ מִלְּטָמָא · נִפְלָה עֲלֵיהֶם מִפּוֹלֶת וְהֵם מְגוּלִים · הָרִי
אֵלּוֹ כְּנוֹטְעִים בְּשָׂדֶה:

ג לֹא יִמְכּוֹר אָדָם אֶת פִּירוֹתָיו מִשְׁבָּאוֹ לְעוֹנֶת הַמַּעֲשֹׂרוֹת
לְמִי שֶׁאֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשֹׂרוֹת · וְלֹא בִשְׂבִיעִית לְמִי
שֶׁהוּא חָשׁוּד עַל הַשְּׂבִיעִית · וְאִם בָּכְרוּ נוֹטֵל הַבְּכוּרוֹת
וּמוֹכֵר אֶת הַשָּׂאָר:

י' לא ימכור אדם את תבגו ואת גפתו ואת זגיו למי שאינו נאמן על המעשרות להוציא מהן משקין. ואם הוציא חייב במעשרות ופטור מן התרומה. שהתורם. בלבו על הקטועים. על הצדדים. ועל מה שבתוך התבן:

ה' הלוקח שדה ירק בסוריא אם עד שלא בא לעונת המעשרות חייב. ומשבא לעונת המעשרות פטור. ולוקט בדרך ויהולך. רבי יהודה אומר אף ישבור פועלים וילקוט. אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בזמן שקנה קרקע. אבל בזמן שלא קנה קרקע אם עד שלא בא לעונת המעשרות פטור. רבי אומר אף לפי חשבון:

י' המתמד ונתן מים במדה. ומצא כדי מדתו. פטור. רבי יהודה מחייב. מצא יותר על כדי מדתו מוציא עליו ממקום אחר לפי חשבון:

י' חורי הנמלים שלנו בצד הערימה החייבת. הרי אלו חייבים. שידוע שמדבר הגמור היו גוררין כל הלילה:

ה' שום בעל בכי. ובצל של רכפא. וגריסין הקילקין. והעדשים המצריזות. רבי מאיר אומר אף הקרקס. רבי יוסי אומר אף הקטנים פטורים מן המעשרות ונלקחין מכל אדם בשביעית. זרע לוף העליון. זרע כרשיים. זרע בצלים. זרע לפת וצנונות. ושאר זרעוני גנה שאינן נאכלים. פטורים מן המעשרות ונלקחין מכל

אָדָם בְּשִׁבְעִית · שָׂאף עַל פִּי שְׂאֲבִיהֶן תְּרוּמָה הָרִי אֵלָיו
יֵאָכְלוּ: סליק

מסכת מעשר שני

פרק א

מַעֲשֵׂר שְׁנִי אֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ • וְאֵין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתוֹ •
וְאֵין מַחְלִיפִין אוֹתוֹ וְלֹא שׁוֹקְלִין כְּנֶגְדּוֹ וְלֹא יֹאמַר
אָדָם לַחֲבִירוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הִילָךְ יֵין וְתַן לִי שְׁמֶן • וְכֵן שְׂאֵר
כָּל הַפִּירוֹת • אֲבָל נוֹתְנִין זֶה לָזֶה מִתְּנַת חֲנָם:

ב מַעֲשֵׂר בְּהֶמָּה אֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ תָּמִים חֵי • וְלֹא בֶעַל
מוֹם חֵי וְשָׁחוּט • וְאֵין מְקַדְשִׁין בּוֹ אֶת הָאִשָּׁה • הַבְּכוֹר
מוֹכְרִים אוֹתוֹ תָּמִים חֵי • וּבֶעַל מוֹם חֵי וְשָׁחוּט • וּמְקַדְשִׁין
בּוֹ אֶת הָאִשָּׁה • אֵין מַחְלִלִין מַעֲשֵׂר שְׁנִי עַל אֲסִימוֹן וְלֹא
עַל הַמִּטְבֵּעַ שְׂאִינּוֹ יוֹצֵא • וְלֹא עַל הַמַּעוֹת שְׂאִינּוֹ בִּרְשׁוֹתָיו:

ג הַלּוֹקַח בְּהֶמָּה לְזִבְחֵי שְׁלָמִים אוֹ חֵיהָ לַבֶּשֶׂר תֹּאווָה • יֵצֵא
הָעוֹר לַחֹלִין אִף עַל פִּי שֶׁהָעוֹר מְרַבֶּה עַל הַבֶּשֶׂר • כַּדֵּי יֵין
סְתוּמוֹת מְקוֹם שֶׁדֶּרֶכְן לַמָּכָר סְתוּמוֹת יֵצֵא קֶנֶקֶן לַחֹלִין •
הָאֵגוּזִים וְהַשְּׂקָדִים יֵצְאוּ קְלִיפָהֶם לַחֹלִין • הַתְּמָד עַד
שֶׁלֹא הִחֲמִיץ אֵינּוֹ גִּלְקַח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר • וּמִשֶּׁהִחֲמִיץ גִּלְקַח
בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר:

ד הַלּוֹקַח חֵיהָ לְזִבְחֵי שְׁלָמִים • בְּהֶמָּה לַבֶּשֶׂר תֹּאווָה • לֹא
יֵצֵא הָעוֹר לַחֹלִין • כַּדֵּי יֵין פְּתוּחוֹת אוֹ סְתוּמוֹת • מְקוֹם
שֶׁדֶּרֶכְן לַמָּכָר פְּתוּחוֹת • לֹא יֵצֵא קֶנֶקֶן לַחֹלִין • סְלֵי זֵיתִים
וְסְלֵי עֲנָבִים עִם הַכֶּלִי • לֹא יֵצְאוּ דְמֵי הַכֶּלִי לַחֹלִין:

ה' הלוקח מים ומלח ופירות המחברים לקרקע או פירות שאינן יכולין להגיע לירושלים • לא קנה מעשר • הלוקח פירות שוגג יחזרו דמים למקומן • מזיד יעלו ויאכלו במקום • ואם אין מקדש ירקבו:

י' הלוקח בהמה שוגג יחזרו דמיה למקומן • מזיד תעלה ותאכל במקום • ואם אין מקדש תקבר על ידי עורה:

י' אין לוקחין עבדים שפחות וקרקעות • ובהמה טמאה מדמי מעשר שני • ואם לקח יאכל כנגדו • אין מביאין קניי זבים • וקניי זבות • וקניי יולדות • חטאות ואשמות מדמי מעשר שני • ואם הביא יאכל כנגדם • זה הכלל כל שהוא חוץ לאכילה ולשתיה ולסיכה מדמי מעשר שני • יאכל כנגדו:

פרק ב

מעשר שני נתן לאכילה ולשתיה ולסיכה • לאכול דבר שדרכו לאכול • (ולשתות דבר שדרכו לשתות •) ולסוד דבר שדרכו לסוד • לא יסוד יין וחמץ • אבל סד הוא את השמן • אין מפטמין שמן של מעשר שני • ואין לוקחין בדמי מעשר שני שמן מפטם • אבל מפטם הוא את היין • נפל לתוכו דבש ותבלין והשביחו • השבח לפי חשבון • דגים שנתבשלו עם הקפלוטות של מעשר שני והשביחו • השבח לפי חשבון • עסה של מעשר שני שאפאה והשביחה השבח לשני • זה הכלל

כָּל שֶׁשֶׁבַחוּ נִכְרְ . הַשֶּׁבַח לְפִי חֶשְׁבֹּן וְכָל שְׂאִין שֶׁבַחוּ
נִכְרְ הַשֶּׁבַח לְשָׁנִי:

ב רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵין סָכִין שְׁמֹן שֶׁל מַעֲשֵׁר שְׁנִי
בִּירוּשָׁלַיִם וְחֻכָּמִים מַתִּירִין . אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אִם
הֵקֵל בְּתֵרוֹמָה חֲמוּרָה . לֹא נִקַּל בְּמַעֲשֵׁר שְׁנִי הֵקֵל . אָמַר
לָהֶם מָה לֹא אִם הֵקֵל בְּתֵרוֹמָה הַחֲמוּרָה מְקוֹם שֶׁהֵקֵל
בְּכַרְשִׁינִים וּבִתְלָתָן . נִקַּל בְּמַעֲשֵׁר שְׁנִי הֵקֵל מְקוֹם שֶׁלֹּא
הֵקֵל בְּכַרְשִׁינִים וּבִתְלָתָן:

ג תְּלָתָן שֶׁל מַעֲשֵׁר שְׁנִי תֹאכַל צִמְחוֹנִים . וְשֶׁל תֵּרוֹמָה .
בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים כָּל מַעֲשִׂיָּה בְּטָהֳרָה חוּץ מִחִפְּתָהּ .
וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים כָּל מַעֲשִׂיָּה בְּטוֹמְאָה חוּץ מִשְׂרִיתָהּ:

ד כַּרְשִׁינִי מַעֲשֵׁר שְׁנִי יֵאָכְלוּ צִמְחוֹנִים . וְנִכְנָסִין לִירוּשָׁלַיִם
וְיוֹצְאִין . נִטְמְאוּ . רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר יִתְחַלְקוּ לְעֶסוֹת
וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים יִפְדּוּ . וְשֶׁל תֵּרוֹמָה בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים
שׁוֹרִין וְשָׁפִין בְּטָהֳרָה וּמֵאֲכִילִין בְּטוֹמְאָה . וּבֵית הֵלֵל
אוֹמְרִים שׁוֹרִין בְּטָהֳרָה וְשָׁפִין וּמֵאֲכִילִין בְּטוֹמְאָה . שְׁמַאי
אוֹמֵר יֵאָכְלוּ צָרִיד . רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כָּל מַעֲשִׂיָּה
בְּטוֹמְאָה:

ה מַעֲוֹת חוֹלִין . וּמַעֲוֹת מַעֲשֵׁר שְׁנִי שֶׁנִּתְפָּזְרוּ . מָה שֶׁלָּקַט
לָקַט לְמַעֲשֵׁר שְׁנִי עַד שִׁישָׁלִים . וְהַשָּׂאָר חוֹלִין . אִם בָּלָל
וְחָפֵן לְפִי חֶשְׁבֹּן . זֶה הַכֹּל הַמִּתְלַקְטִים לְמַעֲשֵׁר שְׁנִי .
וְהַנִּבְלָלִין לְפִי חֶשְׁבֹּן:

י סלע של מעשר שני ושל חולין שנתערבו. מביא
בסלע מעות ואומר סלע של מעשר שני בכל מקום
שהיא. מחללת על המעות האלו. ובזר את היפה
שבהן ומחללן עליה. מפני שאמרו מחללין כסף על
נחשת מדוחק. ולא שיתקיים כן אלא חוזר ומחללם על
הכסף:

י' בית שמאי אומרים לא יעשה אדם את סלעיו דינרי
זהב. ובית הלל מתירין. אמר רבי עקיבא אני עשיתי
לרבן גמליאל ולרבי יהושע את כסף דינרי זהב:

ח הפורט סלע ממעות מעשר שני. בית שמאי אומרים
בכל הסלע מעות. ובית הלל אומרים בשקל כסף ובשקל
מעות. רבי מאיר אומר אין מחללין כסף ופירות על
הכסף וחכמים מתירין:

ט הפורט סלע של מעשר שני בירושלים. בית שמאי
אומרים בכל הסלע מעות. ובית הלל אומרים בשקל
כסף ובשקל מעות. הדגים לפני חכמים אומרים.
בשלשה דינרים כסף ובדינר מעות. רבי עקיבא אומר
בשלשה דינרים כסף (וברביעית כסף.) וברביעית
מעות. רבי טרפון אומר ארבעה אספרי כסף. שמאי
אומר יניחנה בחנות ויאכל כנגדה:

י' מִי שֶׁהָיוּ מִקְצֵת בְּנֵי טִמְאִין • וּמִקְצֵתן טְהוֹרִין • מְנִיחַ אֶת
הַסֵּלַע וְאוֹמֵר • מָה שֶׁהִטְהוֹרִים שׁוֹתִים • סֵלַע זֶה מִחֻלָּלֶת
עָלָיו • נִמְצְאוּ טְהוֹרִים וְטִמְאִין שׁוֹתִין מִכַּד אֶחָד:

פרק ג

לֹא יֹאמַר אָדָם לַחֲבִירוֹ • הֵעַל אֶת הַפִּירוֹת הָאֵלוֹ
לִירוּשָׁלַיִם לַחֲלֹק • אֵלֹא אוֹמֵר לוֹ הֵעַלְם שְׁנֹאכְלִם
וְנִשְׁתֵּם בִּירוּשָׁלַיִם • אֲבָל נוֹתְנִים זֶה לָזֶה מִתְּנַת חֲנָם:

ב' אִין לֹקַחֲחִין תְּרוּמָה בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר • מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִמַּעַט
בְּאַכִּילָתוֹ • וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מִתִּיר • אָמַר לָהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן מָה
אִם הֵקֵל בְּזִבְחֵי שְׁלָמִים • שֶׁהוּא מְבִיאֵן לַיָּד פֶּגוּל וְנוֹתֵר
וְטִמָּא • לֹא נִקַּל בְּתְרוּמָה אָמְרוּ לוֹ מָה אִם הֵקֵל בְּזִבְחֵי
שְׁלָמִים שֶׁהֵן מוֹתְרִין לְזָרִים • נִקַּל בְּתְרוּמָה שֶׁהִיא אֲסוּרָה
לְזָרִים:

ג' מִי שֶׁהָיוּ לוֹ מַעוֹת בִּירוּשָׁלַיִם וְצָרִיף לוֹ • וְלַחֲבִירוֹ פִּירוֹת •
אוֹמֵר לַחֲבִירוֹ הֵרִי הַמַּעוֹת הָאֵלוֹ מִחֻלָּלִים עַל פִּירוֹתֶיךָ •
נִמְצָא זֶה אוֹכֵל פִּירוֹתָיו בְּטִהְרָה • וְהָלָה עוֹשֶׂה צָרְכוֹ
בְּמַעוֹתָיו • וְלֹא יֹאמַר כֵּן לָעַם הָאָרֶץ אֵלֹא בְדִמְאִי:

ד' פִּירוֹת בִּירוּשָׁלַיִם וּמַעוֹת בְּמִדְיָנָה • אוֹמֵר הֵרִי הַמַּעוֹת
הָהֶם מִחֻלָּלִין עַל פִּירוֹת הָאֵלוֹ • מַעוֹת בִּירוּשָׁלַיִם וּפִירוֹת
בְּמִדְיָנָה • אוֹמֵר הֵרִי הַמַּעוֹת הָאֵלוֹ מִחֻלָּלִין עַל פִּירוֹת
הָהֶם • וּבִלְבַד שִׁיעֲלוּ הַפִּירוֹת וַיֹּאכְלוּ בִירוּשָׁלַיִם:

ה מעות נכנסות לירושלים ויוצאות · ופירות נכנסין ואין
 יוצאים · רבן שמעון בן גמליאל אומר אף הפירות נכנסין
 ויוצאין:

י פירות שנגמרה מלאכתן · ועברו בתוך ירושלים ·
 יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים · ושלל נגמרה
 מלאכתן · סלי ענבים לגת · וסלי תאנים למוקצה ·
 בית שמאי אומרים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל
 בירושלים · ובית הלל אומרים יפדה ויאכל בכל מקום ·
 רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי יוסי לא נחלקו
 בית שמאי ובית הלל · על פירות שלא נגמרה מלאכתן
 שיפדה מעשר שני שלהם ויאכל בכל מקום · ועל
 מה נחלקו על פירות שנגמרה מלאכתן · שבית שמאי
 אומרים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים · ובית
 הלל אומרים יפדה ויאכל בכל מקום · והדמאי נכנס
 ויוצא ונפדה:

י אילן שהוא עומד בפנים ונוטה לחוץ · או עומד בחוץ
 ונוטה לפנים · מכנגד החומה ולפנים כלפנים · מכנגד
 החומה ולחוץ כלחוץ · בתי הבדים שפתחיהן לפנים
 וחללן לחוץ · או שפתחיהן לחוץ וחללן לפנים · בית
 שמאי אומרים הכל כלפנים · ובית הלל אומרים מכנגד
 החומה ולפנים כלפנים · מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ:

ח הלשכות בנזירות בקדש ופתוחות לחול · תזכן חול
 וגזתיזן קדש · בנזירות בחול ופתוחות לקדש · תזכן
 קדש וגזתיזן חול · בנזירות בקדש ובחול · ופתוחות
 לקדש ולחול · תזכן וגזתיזן מכנגד הקדש ולקדש
 קדש · מכנגד החול ולחול חול:

ט מעשר שני שנכנס לירושלים ונטמא · בין שננטמא באב
 הטומאה · בין שננטמא בולד הטומאה · בין בפנים בין
 בחוץ · בית שמאי אומרים הכל יפדה ויאכל בפנים ·
 חזן משננטמא באב הטומאה בחוץ · ובית הלל אומרים
 הכל יפדה ויאכל בחוץ · חזן משננטמא בולד הטומאה
 בפנים:

י הלכות בכסף מעשר שני שננטמא · יפדה · רבי יהודה
 אומר יקבר · אמרו לו לרבי יהודה · מה אם מעשר שני
 עצמו שננטמא · הרי הוא נפדה · הלכות בכסף מעשר
 שני שננטמא · אינו דין שיפדה · אמר להם לא · אם
 אמרתם במעשר שני עצמו · שכן הוא נפדה בטהור
 ברחוק מקום · תאמרו בלכות בכסף מעשר שאינו נפדה
 בטהור ברחוק מקום:

יא צבי שלקחו בכסף מעשר ומת · יקבר על ידי עזרו ·
 רבי שמעון אומר יפדה · לקחו חי ושחטו · ונטמא ·
 יפדה · רבי יוסי אומר יקבר · לקחו שחוט ונטמא הרי
 הוא כפירות:

^{יב} הַמְשָׂאִיל קִנְקָנִים לְמַעַשׂ שְׁנִי · אֶף עַל פִּי שְׁגָפָן לֹא קָנָה מַעַשֵׁר · זֶלַף לְתוֹכֵן סֶתֶם · עַד שֶׁלֹּא גָפָן לֹא קָנָה מַעַשֵׁר · מִשְׁגָּפָן קָנָה מַעַשֵׁר · עַד שֶׁלֹּא גָפָן עוֹלוֹת בְּאַחַד וּמֵאָה · וּמִשְׁגָּפָן מְקֻדָּשׁוֹת בְּכָל שָׁהֵן · עַד שֶׁלֹּא גָפָן תוֹרֵם מֵאַחַת עַל הַכֹּל · וּמִשְׁגָּפָן תוֹרֵם מִכָּל אַחַת וְאַחַת:

^{יג} בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מִפְתָּח וּמַעֲרָה לִגְתָּ · וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים מִפְתָּח וְאִינוּ צָרִיךְ לַעֲרוֹת · בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּמָקוֹם שֶׁדִּרְכָּן לְמִכּוּר סְתוּמוֹת · אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁדִּרְכָּן לְמִכּוּר פְּתוּחוֹת · לֹא יֵצֵא קִנְקָן לְחוּלִין · אֲבָל אִם רָצָה לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ לְמִכּוּר בְּמִדָּה יֵצֵא קִנְקָן לְחוּלִין · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֶף הָאוֹמֵר לְחַבֵּירוֹ · חֲבִית זוֹ אֲנִי מוֹכֵר לָךְ · חוּץ מִקִּנְקָנִים · יֵצֵא קִנְקָן לְחוּלִין:

פרק ד

הַמּוֹלִיךְ פִּירוֹת מַעַשֵׁר שְׁנִי מִמָּקוֹם הַיָּקָר לְמָקוֹם הַזּוֹל · אוֹ מִמָּקוֹם הַזּוֹל לְמָקוֹם הַיָּקָר · פּוֹדְהוּ כְּשַׁעַר מְקוֹמוֹ · הַמְּבִיא פִירוֹת מִן הַגֶּרֶן לָעִיר · וְכַדִּי יֵין מִן הַגֶּת לָעִיר · הֵשִׁיבָה לְשְׁנֵי · וַיֵּצֵאוֹת מִבֵּיתוֹ:

^כ פּוֹדִין מַעַשֵׁר שְׁנִי כְּשַׁעַר הַזּוֹל · כְּמוֹת שֶׁהַחֲנוּנִי לּוֹקֵחַ · לֹא כְּמוֹת שֶׁהוּא מוֹכֵר · כְּמוֹת שֶׁהַשְּׁלַחְנִי פּוֹרֵט וְלֹא כְּמוֹת שֶׁהוּא מִצְרֵף · וְאִין פּוֹדִין מַעַשֵׁר שְׁנִי אֶכְסֶרְהָ · אֶת שְׂדֵמָיו יְדוּעִים · יַפְדָּה עַל פִּי עַד אֶחָד · וְאֶת שְׂאִין דָּמִיו

יְדוּעִים · יִפְדָּה עַל פִּי שְׁלֹשָׁה · כְּגֹזֶן הַיֵּין שְׁקָרָם · וּפִירוֹת
שֶׁהִרְקִיבוּ · וּמַעוֹת שֶׁהֵחֵלְאוּ:

א בַּעַל הַבֵּית אוֹמֵר בְּסֻלַּע וְאַחֵר אוֹמֵר בְּסֻלַּע · בַּעַל
הַבֵּית קוֹדֵם · מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹסִיף חֲמֵשׁ · בַּעַל הַבֵּית אוֹמֵר
בְּסֻלַּע · וְאַחֵר אוֹמֵר בְּסֻלַּע וְאַיֶּסֶר · אֵת שֶׁל סֻלַּע וְאַיֶּסֶר
קוֹדֵם · מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹסִיף עַל הַקֶּרֶן · הַפּוֹדָה מֵעֶשֶׂר שְׁנֵי
שָׁלוֹ · מוֹסִיף עָלָיו חֲמִישִׁית · בֵּין שֶׁהוּא שָׁלוֹ · וּבֵין שְׁנֵתָן
לֹא בַּמִּתְּנָה:

ד מַעְרִימִין עַל מֵעֶשֶׂר שְׁנֵי · בִּיצֵד אוֹמֵר אָדָם לִבְנוֹ וּלְבֵתוֹ
הַגְּדוֹלִים · לְעַבְדּוֹ וּלְשִׁפְחָתוֹ הָעִבְרִים · הִילָךְ מַעוֹת אֵלּוּ
וּפְדָה לָךְ מֵעֶשֶׂר שְׁנֵי זֶה · אֲבָל לֹא יֹאמֵר כֵּן לִבְנוֹ וּלְבֵתוֹ
הַקְּטָנִים לְעַבְדּוֹ וּלְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים · מִפְּנֵי שֶׁיֵּדֶן בִּידּוֹ:

ה הִיָּה עוֹמֵד בַּגּוֹרֶן · וְאִין בִּידּוֹ מַעוֹת · אוֹמֵר לְחִבְרֵי הָרִי
הַפְּרוֹת הָאֵלּוּ נְתוּנִים לָךְ בַּמִּתְּנָה · חוֹזֵר וְאוֹמֵר הָרִי אֵלּוּ
מִחֻלְלִין עַל מַעוֹת שְׁבִיבִית:

ו מִשְׁךְ מִמֶּנּוּ מֵעֶשֶׂר בְּסֻלַּע · וְלֹא הִסְפִּיק לְפָדוֹתוֹ עַד
שֶׁעָמַד בְּשִׁתִּים · נוֹתֵן לוֹ סֻלַּע וּמִשְׁתַּכֵּר בְּסֻלַּע · וּמֵעֶשֶׂר
שְׁנֵי שָׁלוֹ · מִשְׁךְ מִמֶּנּוּ מֵעֶשֶׂר בְּשִׁתִּים · וְלֹא הִסְפִּיק
לְפָדוֹתוֹ עַד שֶׁעָמַד בְּסֻלַּע · נוֹתֵן לוֹ סֻלַּע מִחוּלִין · וְסֻלַּע
שֶׁל מֵעֶשֶׂר שְׁנֵי שָׁלוֹ · אִם הִיָּה עִם הָאָרֶץ · נוֹתֵן לוֹ
מִדְּמָאִי:

י' הפודה מעשר שני ולא קרא שם רבי יוסי אומר
 דין רבי יהודה אומר צריך לפרש היה מדבר עם
 האשה על עסקי גטה וקדושיה ונתן לה גטה וקדושיה
 ולא פירש רבי יוסי אומר דין רבי יהודה אומר צריך
 לפרש:

ח' המניח איסר ואכל עליו חציו והלך למקום אחר
 והרי הוא יוצא בפונדיון אוכל עליו עוד איסר המניח
 פונדיון ואכל עליו חציו והלך למקום אחר והרי הוא
 יוצא באיסר אוכל עליו עוד פלג המניח איסר של
 מעשר שני אוכל עליו אחד עשר באיסר ואחד ממאה
 באיסר בית שמאי אומרים הכל עשרה ובית הלל
 אומרים בודאי אחד עשר ובדמאי עשרה:

ט' כל המעות הנמצאים הרי אלו חולין אפילו דינר זהב
 עם הפסך ועם המעות מצא בתוכן חרס וכתוב עליו
 מעשר הרי זה מעשר:

המוצא כלי וכתוב עליו קרבן רבי יהודה אומר אם
 היה של חרס הוא חולין ומה שבתוכו קרבן ואם היה
 של מתכת הוא קרבן ומה שבתוכו חולין אמרו לו
 אין דרך בני אדם להיות כונסין חולין לקרבן:

א' המוצא כלי וכתוב עליו ק' קרבן מ' מעשר ד'
 דמאי ט' טבל ת' תרומה שבשעת ספנה היו כותבין
 ת' תחת תרומה רבי יוסי אומר כלם שמות בני אדם

הם · אָמַר רַבִּי יוֹסִי אֶפִּילוּ מִצָּא חֲבִית וְהִיא מְלִיאָה
פִּירוֹת · וְכָתוּב עָלֶיהָ תְּרוּמָה הֲרִי אֵלּוּ חוֹלִין · שְׁאֲנִי אוֹמֵר
אֶשְׁתַּקֵּד הִיתָה מְלֵאָה פִּירוֹת תְּרוּמָה וּפְנֵה:

י' הָאֹמֵר לִבְנוֹ מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בְּזוּיֹת זֹו · וּמִצָּא בְּזוּיֹת אַחֶרֶת ·
הֲרִי אֵלּוּ חוֹלִין · הִיא שֵׁם מְנָה וּמִצָּא מֵאֲתָיִם · הַשָּׂאֵר
חוֹלִין · מֵאֲתָיִם וּמִצָּא מְנָה · הֵכֵל מַעֲשֵׂר:

פרק ה

כָּרֶם רַבְעִי · מְצִינִין אוֹתוֹ בְּקוֹזְזוֹת אֲדָמָה · וְשֵׁל עֶרְלָה
בַּחֲרִסִּית · וְשֵׁל קִבְרוֹת בְּסִיד וּמִמַּחֶה וְשׁוּפָךְ ·
אָמַר רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים
בְּשִׁבְיעִית · וְהַצְנוּעִים מְנִיחִין אֶת הַמְּעוֹת · וְאוֹמְרִים כָּל
הַנִּלְקָט מִזֶּה יֵהָא מְחַלֵּל עַל הַמְּעוֹת הָאֵלּוּ:

י' כָּרֶם רַבְעִי · הִיא עוֹלָה לִירוּשָׁלַיִם מִהֶלֶךְ יוֹם אֶחָד לְכָל
צֵד · וְאִיזוֹ הִיא תְּחוּמָּה · אֵילִת מִן הַדְּרוֹם · וְעַקְרֶבֶת מִן
הַצָּפוֹן · לוֹד מִן הַמַּעֲרָב · וְהִירְדֵן מִן הַמִּזְרָח · וּמִשְׁרָבוֹ
הַפִּירוֹת הַתְּקִינוּ שֶׁיֵּהָא גִפְדָּה סָמוּךְ לַחוּמָּה · וּתְנָאֵי הִיא
הַדְּבַר שְׁאִימְתִי שְׁיִרְצוּ יַחְזוֹר הַדְּבַר לְכַמוֹת שְׁהִיא · רַבִּי
יוֹסִי אוֹמֵר מִשְׁחָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִיא הַתְּנָאֵי הַזֶּה · וּתְנָאֵי
הִיא אִימְתִי שְׁיִבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ · יַחְזוֹר הַדְּבַר לְכַמוֹת
שְׁהִיא:

ג כָּרֶם רִבְעֵי בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים אֵין לוֹ חֲמֵשׁ וְאֵין לוֹ
בִּיעוּר . וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים יֵשׁ לוֹ . בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים יֵשׁ
לוֹ פֶּרֶט . וְיֵשׁ לוֹ עוֹלָלוֹת . וְהָעֲנִיִּים פּוֹדִין לְעֶצְמָן . וּבֵית
הֵלֵל אוֹמְרִים כֻּלּוֹ לָגַת:

ד כִּי־צֵד פּוֹדִין נָטַע רִבְעֵי . מְנִיחַ אֶת הַסֵּל עַל פִּי שְׁלֹשָׁה .
וְאוֹמֵר כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִפְדוֹת לוֹ בְּסָלַע . עַל מְנַת
לְהוֹצִיא יְצִיאֹת מִבֵּיתוֹ . וּמְנִיחַ אֶת הַמַּעוֹת . וְאוֹמֵר כָּל
הַנִּלְקָט מִזֶּה . מַחֲלֵל עַל הַמַּעוֹת הָאֵלֶּה . בְּכַד וְכַד סָלִים
בְּסָלַע:

ה בְּשִׁבְעִית פּוֹדְהוּ בְּשׁוּוִיוֹ . וְאִם הָיָה הַכֹּל מוֹפָקֵר . אֵין
לוֹ אֵלָּא שֹׁכֵר לְקִיטָּה . הַפּוֹדֶה נָטַע רִבְעֵי שָׁלוֹ . מוֹסִיף
עָלָיו חֲמִישִׁיתוֹ . בֵּין שֶׁהוּא שָׁלוֹ . וּבֵין שֶׁנֶּתַן לוֹ בַּמַּתָּנָה:

ו עֶרֶב יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח . שֶׁל רִבְעִית וְשֶׁל
שִׁבְעִית הָיָה בִּיעוּר . כִּי־צֵד (הָיָה בִּיעוּר) . נֹתְנִים תְּרוּמָה
וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר לְבָעָלִים . וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן לְבָעָלִיו .
וּמַעֲשֵׂר עֲנִי לְבָעָלִיו . וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַבְּכוּרִים . מִתְּבַעְרִים
בְּכָל מָקוֹם . רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הַבְּכוּרִים נִתְּנִין לַכֹּהֲנִים
בְּתְרוּמָה . הַתְּבָשִׁיל בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים צָרִיד לְבָעֵר .
וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים הָרִי הוּא כַּמְבוּעֵר:

ז מִי שֶׁהָיוּ לוֹ פִּירוֹת בְּזֶמֶן הַזֶּה . וְהִגִּיעָה שַׁעַת הַבִּיעוּר .
בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים צָרִיד לְחַלֵּל עַל הַכֶּסֶף . וּבֵית הֵלֵל
אוֹמְרִים אֶחָד שֶׁהֵן כֶּסֶף וְאֶחָד שֶׁהֵן פִּירוֹת:

ח אמר רבי יהודה בראשונה היו שולחין אצל בעלי בתים שבמדינות מהרו והתקינו את פירותיכם עד שלא הגיע שעת הביעור עד שבא רבי עקיבא ולמד שכל הפירות שלא באו לעונת המעשרות פטורים מן הביעור:

ט מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו צריך לקרות להם שם מעשה ברבן גמליאל והזקנים שהיו באין בספינה אמר רבן גמליאל עשור שאני עתיד למוד נתון ליהושע ומקומו משכר לו עשור אחר שאני עתיד למוד נתון לעקיבא בן יוסף שיזכה בו לעניים ומקומו משכר לו אמר רבי יהושע עשור שאני עתיד למוד נתון לאלעזר בן עזריה ומקומו משכר לו ונתקבלו זה מזה שקר:

י במנחה ביום טוב האחרון היו מתנדין כיצד היה הודוי בערתי הקדש מן הבית זה מעשר שני ונטע רבעי נתתיו ללוי זה מעשר לוי וגם נתתיו זו תרומה ותרומת מעשר לגר ליתום ולאלמנה זה מעשר עני הלקט והשכחה והפאה אף על פי שאינן מעבדין את הודוי מן הבית זו חלה:

יא בכל מצותך אשר צויתני הא אם הקדים מעשר שני לראשון אינו יכול להתודות לא עברתי ממצותיך לא הפרשתי ממין על שאינו מינו ולא מן התלוש על

המחבר · ולא מן המחבר על התלוש · ולא מן החדש
על הישן · ולא מן הישן על החדש · ולא שכחתי · ולא
שכחתי מלברך · ומלהזכיר שמך עליו:

^{יב} לא אכלתי באני ממנו · הא אם אכלו באנינות אינו
יכול להתודות · ולא בערתי ממנו בטמא · הא אם
הפרישו בטומאה אינו יכול להתודות · ולא נתתי ממנו
למת · לא לקחתי ממנו ארון ותכריכים למת · ולא נתתיו
לאוננים אחרים · שמעתי בקול יי אלהי · הבאתיו לבית
הבחירה · עשיתי ככל אשר צויתני · שמחתי ושמחתי
בו:

^{יג} השקיפה ממעון קדשך מן השמים · עשינו מה שצויתך
עלינו · אף אתה עשה מה שהבטחתנו · השקיפה ממעון
קדשך מן השמים · וברך את עמך את ישראל בבנים
ובבנות · ואת האדמה אשר נתתה לנו בטל ובמטר
ובולדות בהמה · כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת
חלב ודבש · כדי שתתן טעם בפירות:

^{יד} מכאן אמרו ישראל וממזרים מתנודים · אבל לא גרים ·
ולא עבדים משוחררים שאין להם חלק בארץ · רבי
מאיר אומר אף לא כהנים ולוויים שלא נטלו חלק בארץ ·
רבי יוסי אומר יש להם ערי מגרש:

^{טו} יוֹחֲנָן כֹּהֵן גָּדוֹל הָעֶבֶר הַיְּהוּדִית הַמַּעֲשֵׂר • אַף הוּא בָּטֵל
אֶת הַמַּעֲוָרִים וְאֶת הַנּוֹקְפִים • וְעַד יָמָיו הָיָה פְּטִישׁ מִכָּה
בִּירוּשָׁלַיִם וּבְיָמָיו אֵין אָדָם צָרִיד לְשֹׂאוֹל עַל הַדְּמָאִי: סליק

מסכת חלה

פרק א

חמשה דברים חייבין בחלה · החטים והשעורים ·
והבסמים · ושבולת שועל · ושיפון · הרי אלו
חייבין בחלה · ומצטרפין זה עם זה ואסורין בחדש מלפני
הפסח ומלקצור מלפני העומר · ואם השרישו קודם
לעמר העמר מתירן · ואם לאו · אסורין עד שיבא העמר
הבא:

ב האוכל מהם כזית מצה בפסח · יצא ידי חובתו · כזית
חמץ · חייב בהכרת · נתערב אחד מהם בכל המינים ·
הרי זה עובר בפסח · הנודר מן הפת ומן התבואה ·
אסור בהם (אבל הנודר מן הדגן אסור בכל המינין חוץ
מפירות האילן) דברי רבי מאיר · וחכמים אומרים הנודר
מן הדגן אינו אסור אלא מהן · וחייבין בחלה ובמעשרות:

ג אלו חייבין בחלה ופטורים מן המעשרות · הלקט
והשכחה · והפאה וההפקר ומעשר ראשון שנטלה
תרומתו ומעשר שני · והקדש שנפדו · ומותר העמר ·
ותבואה שלא הביאה שלישי · רבי אליעזר אומר תבואה
שלא הביאה שלישי · פטורה מן החלה:

ד אלו חייבין במעשרות ופטורין מן החלה · האורז
והדוחן · והפרגים · והשומשמן · והקטניות ·

וּפְחוֹת מִחֲמֶשֶׁת רְבִיעִים בִּתְבוּאָה · הַסּוּפְגָנִין · וְהַדְּבָשָׁנִין
וְהָאֶסְקְרִיטִין · וְחֵלֶת הַמִּשְׁרָת וְהַמְדָּמַע פְּטוּרִין מִן הַחֵלֶה:

ה' עֶסֶה שֶׁתְּחַלְתָּה סוּפְגָנִין וְסוּפָה סוּפְגָנִין · פְּטוּרָה מִן
הַחֵלֶה · תְּחַלְתָּה עֶסֶה וְסוּפָה סוּפְגָנִין · תְּחַלְתָּה סוּפְגָנִין ·
וְסוּפָה עֶסֶה · חִיִּיבֶת בַּחֵלֶה · וְכֵן הַקִּנְבָּקָאוֹת חִיִּיבוֹת:

י' הַמַּעֲסָה בֵּית שְׁמָאִי פּוֹטְרִין · וּבֵית הֵלֵל מְחִיִּיבִין ·
הַחֲלִיטָה בֵּית שְׁמָאִי מְחִיִּיבִין · וּבֵית הֵלֵל פּוֹטְרִים · חִלּוֹת
תּוֹדָה וּרְקִיקֵי גִזִּיר עֲשָׂאֵן לְעֶצְמוֹ פְּטוּר · לְמַכּוֹר בְּשׁוּק
חִיִּיב:

י' נִחְתּוּם שֶׁעָשָׂה שְׁאוּר לְחֶלֶק · חִיִּיב בַּחֵלֶה · נָשִׁים שֶׁנִּתְּנוּ
לְנִחְתּוּם לַעֲשׂוֹת לָהֶם שְׁאוּר · אִם אֵין בְּשָׁל אַחַת מֵהֶן
בְּשַׁעוֹר · פְּטוּרָה מִן הַחֵלֶה:

ה' עֶסֶת הַכִּלְבִּים · בְּזֶמֶן שֶׁהָרוּעִים אוֹכְלִין מִמֶּנָּה חִיִּיבֶת
בַּחֵלֶה · וּמַעֲרָבִין בָּהּ · וּמְשַׁתְּפִין בָּהּ · וּמַבְרִכִּין עָלֶיהָ ·
וּמְזַמְּנִין עָלֶיהָ · וְנַעֲשִׂית בְּיוֹם טוֹב וְיוֹצֵא בָּהּ אָדָם יָדֵי
חוּבָתוֹ בַּפֶּסַח · אִם אֵין הָרוּעִין אוֹכְלִין מִמֶּנָּה · אֵינָה
חִיִּיבֶת בַּחֵלֶה · וְאֵין מַעֲרָבִין עָלֶיהָ · וְאֵין מְזַמְּנִין עָלֶיהָ
וְאֵינָה נַעֲשִׂית בְּיוֹם טוֹב וְאֵין אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יָדֵי חוּבָתוֹ
בַּפֶּסַח · בֵּין כֶּךָּ וּבֵין כֶּךָּ מְטַמְּאָה טוֹמְאָת אוֹכְלִין:

ט' הַחֵלֶה וְהַתְּרוּמָה חִיִּיבִין עָלֶיהָ מִיתָה וְחֻמֶּשׁ · וְאַסוּרִים
לְזָרִים · וְהֵם נִכְסֵי כֹהֵן · וְעוֹלִין בְּאַחַד וּמֵאָה · וְטַעוּנִין

רְחִיצַת יָדַיִם · וְהָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ · וְאֵין נוֹטְלִין מִן הַטְּהוֹר עַל
הַטֵּמֶא · אֵלָא מִן הַמֶּקֶף · וּמִן הַדָּבָר הַגָּמוּר · הָאוֹמֵר
כָּל גִּרְנֵי תְרוּמָה · וְכָל עֲסוֹתֵי חֵלֶה · לֹא אָמַר כָּלוּם · עַד
שִׁישִׁיר מִקְצַת:

פרק ב

פִּירוֹת חוּצָה לָאָרֶץ שֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ · חֵיִיבִים בַּחֲלָה ·
יֵצְאוּ מִכָּאן לְשֵׁם · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּיב · וְרַבִּי
עֲקִיבָא פּוֹטֵר:

א עֶפֶר חוּצָה לָאָרֶץ שָׁבָא בְּסַפִּינָה לָאָרֶץ · חֵיִיבֵת
בְּמַעֲשָׂרוֹת וּבְשִׁבְעִית · אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתִי בְּזִמְנָא
שֶׁהִסְפִּינָה גּוֹשְׁשֶׁת · עָסָה שְׁגִלוּשָׁה בְּמֵי פִירוֹת חֵיִיבֵת
בַּחֲלָה וְנֶאֱכָלֶת בְּיָדַיִם מְסוּאָבוֹת:

א הָאִשָּׁה יוֹשֶׁבֶת וְקוֹצֶה חֲלָתָה עֲרוּמָה · מִפְּנֵי שֶׁהִיא יְכוּלָה
לְכַסּוֹת אֶת עֲצָמָהּ אֲבָל לֹא הָאִישׁ · מִי שֶׁאֵינוֹ יְכוּל לַעֲשׂוֹת
עָסָתוֹ בְּטְהֵרָה יַעֲשֶׂנָה קִבִּין · וְאֵל יַעֲשֶׂנָה בְּטִמְאָה ·
וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר יַעֲשֶׂנָה בְּטִמְאָה · וְאֵל יַעֲשֶׂנָה קִבִּים ·
שֶׁכְּשֵׁם שֶׁהוּא קוֹרָא לְטְהוּרָה · כֵּךְ הוּא קוֹרָא לְטִמְאָה ·
לִזּוֹ קוֹרָא חֵלֶה בְּשֵׁם · וְלִזּוֹ קוֹרָא חֵלֶה בְּשֵׁם · אֲבָל קִבִּיִּים
אֵין לָהֶם חֶלֶק בְּשֵׁם:

י העושה עֲסָתוֹ קָבִים · וְנָגְעוּ זֶה בָּזֶה · פְּטוּרִים מִן הַחֲלָה
עַד שְׁיִשׁוּבוּ · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִף הֶרְוֵדָה וְנוֹתֵן לִסֵּל ·
הַסֵּל מִצָּרְפֵּן לְחֲלָה:

ה הַמִּפְרִישׁ חֲלָתוֹ קָמַח אֵינּוּ חֲלָה · וְגִזְלֵי בֵּיד כֹּהֵן · הָעֶסָה
עֲצָמָה חֵיִיבֶת בַּחֲלָה · וְהַקָּמַח אִם יֵשׁ בּוֹ בְּשִׁיעוֹר · חֵיִיבֶת
בַּחֲלָה · וְאַסוּרָה לְזָרִים · דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ · אָמְרוּ לוֹ
מַעֲשֵׂה וְקִפְשָׁה זָקֵן זָר · אָמַר לָהֶם אִף הוּא קִלְקַל לְעֲצָמוֹ
וְתִקֵּן לְאַחֲרִים:

י חֲמִשָּׁה רַבִּיעִים קָמַח (וְעוֹד) חֵיִיבִים בַּחֲלָה · הֵם
וּשְׂאוֹרֶן וְסֶבֶן וּמֶרְסֵן חֲמִשָּׁה רַבִּיעִים חֵיִיבִים · נָטַל מֶרְסֵן
מִתּוֹכָן · וְחִזֵּר לְתוֹכָן · הָרִי אֵלָיו פְּטוּרִין:

י שִׁיעוֹר הַחֲלָה · אֶחָד מִעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה · הָעוֹשֶׂה
עֶסָה לְעֲצָמוֹ · וְהָעוֹשֶׂה לְמִשְׁתָּה בָנוּ · אֶחָד מִעֲשָׂרִים
וְאַרְבָּעָה · נִחְתָּז שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְמִכּוֹר בְּשׁוֹק · וְכֵן הָאִשָּׁה
שֶׁהִיא עוֹשֶׂה לְמִכּוֹר בְּשׁוֹק · אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה ·
נְטִמָּאת עֲסָתָה שׁוֹגְגָת אוֹ אֲנוּסָה · אֶחָד מֵאַרְבָּעִים
וּשְׁמוֹנֶה · נְטִמָּאת מְזִידָה · אֶחָד מִעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה · כִּדִּי
שָׁלֹא יִהְיֶה חוּטֵא נִשְׁכָּר:

ה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר נִטְלָת מִן הַטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא · בִּיצֵד ·
עֶסָה טְהוֹרָה וְעֶסָה טָמְאָה · נוֹטֵל כִּדִּי חֲלָה מִעֶסָה שְׁלֹא
הוֹרְמָה חֲלָתָהּ · וְנוֹתֵן פָּחוֹת מִכִּבִּיצָה בְּאַמְצָע כִּדִּי שִׁיטוֹל
מִן הַמִּקֵּף · וְחֲכָמִים אוֹסְרִין:

פרק ג

אוֹכְלִין עָרְאֵי מִן הָעֶסָה עַד שֶׁתִּגְלַגֵּל בַּחֲטִיִּם ·
 וְחֲטִמָּטָם בְּשִׁעוּרִים · גִּלְגֹּלָה בַּחֲטִיִּם · וְטִמְטָמָה
 בְּשִׁעוּרִים · הָאוֹכֵל מִמֶּנָּה חַיִּיב מִיתָה · כִּיּוֹן שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת
 אֶת הַמִּים · מַגְבֶּהֶת חֲלָתָהּ · וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִהְיֶה שֵׁם חֲמֹשֶׁה
 רַבִּיעִים קָמַח:

^ב נִדְמָעָה עֶסָתָה · עַד שֶׁלֹּא גִלְגֹּלָה · פְּטוּרָה שֶׁהִמְדָּמַע
 פְּטוּר · וּמִשְׁגִּלְגֹּלָה חַיִּיבָתָה · נוֹלֵד לָהּ סֶפֶק טוּמְאָה ·
 עַד שֶׁלֹּא גִלְגֹּלָה · תַּעֲשֶׂה בְּטוּמְאָה · וּמִשְׁגִּלְגֹּלָה תַּעֲשֶׂה
 בְּטָהֳרָה:

^ג הַקָּדִישָׁה עֶסָתָה עַד שֶׁלֹּא גִלְגֹּלָה וּפְדָאָתָה · חַיִּיבָתָה ·
 מִשְׁגִּלְגֹּלָה וּפְדָאָתָה · חַיִּיבָתָה · הַקָּדִישָׁתָה עַד שֶׁלֹּא גִלְגֹּלָה
 וּגִלְגֹּלָה הַגִּזְבֵּר וְאַחֵר כֶּךָ פְּדָאָתָה · פְּטוּרָה · שֶׁבִשְׁשַׁעַת
 חוֹבָתָה הִיתָה פְּטוּרָה:

^ד כִּיּוֹצֵא בּוֹ · הַמְקָדִישׁ פִּירוּתָיו עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לְעוֹנֶת
 הַמַּעֲשָׂרוֹת וּפְדָאֵן חַיִּיבִין · וּמִשְׁבָּאוֹ לְעוֹנֶת הַמַּעֲשָׂרוֹת
 חַיִּיבִין · הַקָּדִישׁ עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרוּ וּגְמָרָן הַגִּזְבֵּר · וְאַחֵר
 כֶּךָ פְּדָאֵן · פְּטוּרִין · שֶׁבִשְׁשַׁעַת חוֹבָתָן הָיוּ פְּטוּרִין:

^ה נִכְרִי שֶׁנָּתַן לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לוֹ עֶסָה · פְּטוּרָה מִן
 הַחֲלָה · נִתְּנָה לוֹ בְּמַתָּנָה · עַד שֶׁלֹּא גִלְגֹּל חַיִּיב וּמִשְׁגִּלְגֹּל

פֶּטוּר • הָעוֹשֶׂה עֶסֶה עִם הַנֶּכְרִי • אִם אֵין בְּשֵׁל יִשְׂרָאֵל
בְּשִׁיעוֹר חֻלָּה • פֶּטוּרָה מִן הַחֻלָּה:

י גֵּר שֶׁנִּתְּגִייר וְהִיתָה לוֹ עֶסֶה • נַעֲשִׂית עַד שֶׁלֹּא נִתְּגִייר
פֶּטוּר • וּמִשְׁנֵתְגִייר חַיִּיב • וְאִם סָפֵק חַיִּיב • וְאֵין חַיִּיבִין
עָלֶיהָ חֲמֵשׁ • רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר הַכֹּל הוּלֵךְ אַחֲרֵי הַקְּרִימָה
בַּתְּנוּרָה:

י הָעוֹשֶׂה עֶסֶה מִן הַחֲטִיִּים וּמִן הָאוֹרֵז • אִם יֵשׁ בָּהּ טַעַם
דָּגָן חַיִּיבֵת בַּחֻלָּה • וְיוֹצֵא בָּהּ אָדָם יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסֶח •
וְאִם אֵין בָּהּ טַעַם דָּגָן • אֵינָהּ חַיִּיבֵת בַּחֻלָּה • וְאֵין אָדָם
יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסֶח:

י"ה הַנוּטֵל שְׂאוֹר מֵעֶסֶה שֶׁלֹּא הוֹרְמָה חֻלָּתָה וְנוֹתֵן לְתוֹךְ
עֶסֶה שֶׁהוֹרְמָה חֻלָּתָה • אִם יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה מִמָּקוֹם אַחֵר •
מוֹצִיא לְפִי חֶשְׁבוֹן • וְאִם לֹא • מוֹצִיא חֻלָּה אַחַת עַל הַכֹּל:

ט פִּיּוּצָא בּוֹ • זִיתֵי מְסִיק שֶׁנִּתְּעָרְבוּ עִם זִיתֵי נֶקוֹף • עֲנָבִי
בָּצִיר עִם עֲנָבִי עוֹלְלוֹת • אִם יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה מִמָּקוֹם אַחֵר •
מוֹצִיא לְפִי חֶשְׁבוֹן • וְאִם לֹא • מוֹצִיא תְּרוּמָה וְתְרוּמַת
מַעֲשֵׂר לְכֹל • וְהַשָּׂאֵר מַעֲשֵׂר וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי לְפִי חֶשְׁבוֹן:

י הַנוּטֵל שְׂאוֹר מֵעֶסֶת חֲטִיִּים • וְנוֹתֵן לְתוֹךְ עֶסֶת אוֹרֵז •
אִם יֵשׁ בָּהּ טַעַם דָּגָן חַיִּיבֵת בַּחֻלָּה • וְאִם לֹא • פֶּטוּרָה •
אִם כֵּן לָמָּה אָמְרוּ הַטָּבֵל אוֹסֵר כָּל שֶׁהוּא • מִן בְּמִינוֹ •
וְשֶׁלֹּא בְּמִינוֹ בְּנוֹתֵן טַעַם:

פרק ד

שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁעָשׂוּ שְׁנֵי קָבִים • וְנִגְעוּ זֶה בָּזֶה • אָפִילוּ הֵם
מִמֵּין אֶחָד פְּטוּרִים • וּבִזְמַן שֶׁהֵם שָׁל אִשָּׁה אַחַת •
מִן בְּמִינוֹ חַיִּב • וְשָׁלֹא בְּמִינוֹ פְּטוּר:

בִּאיִזָּה הוּא מִן בְּמִינוֹ • הַחֲטִים אֵינָן מִצְטָרְפוֹת עִם הַכֹּל •
אֲלֹא עִם הַכֶּסֶּמִּים • הַשְּׁעוּרִים מִצְטָרְפוֹת עִם הַכֹּל •
חוּץ מִן הַחֲטִים • רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר שָׂאֵר הַמִּינִים
מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה:

ג שְׁנֵי קָבִין וְקָב אוֹרֵז אוֹ קָב תְּרוּמָה בְּאֻמָּצֵע • אֵינָן
מִצְטָרְפִין • דָּבָר שֶׁנִּטְלָה חֲלָתוֹ בְּאֻמָּצֵע • מִצְטָרְפִין שֶׁכָּבַר
נִתְחַיֵּב בַּחֲלָה:

ד קָב חֲדָשׁ • וְקָב יָשָׁן • שֶׁנִּשְׁכָּחוּ זֶה בָּזֶה • רַבִּי יִשְׁמָעֵאל
אוֹמֵר יִטּוֹל מִן הָאֻמָּצֵע • וְחֻכָּמִים אוֹסְרִים • הַנּוֹטֵל חֲלָה
מִן הַקָּב • רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר חֲלָה • וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵינָה
חֲלָה:

ה שְׁנֵי קָבִין שֶׁנִּטְלָה חֲלָתוֹ שֶׁל זֶה בִּפְנֵי עֲצָמוֹ • וְשֶׁל זֶה
בִּפְנֵי עֲצָמוֹ • חֹזֵר וְעֹשֶׂאֵן עֶסֶה אַחַת • רַבִּי עֲקִיבָא פּוֹטֵר •
וְחֻכָּמִים מְחַיֵּיבִין • נִמְצָא חֲמֵרוֹ קוֹלוֹ:

ו נּוֹטֵל אָדָם כְּדֵי חֲלָה מֵעֶסֶה שְׁלֹא הוֹרְמָה חֲלָתָהּ
לַעֲשׂוֹתָהּ בְּטַהֲרָה • לִהְיוֹת מִפְּרִישׁ עָלֶיהָ וְהוֹלֵךְ • חֲלָתָהּ

דְּמָאֵי עַד שֶׁתִּסְרַח · שֶׁחֲלַת דְּמָאֵי נִטְלָת מִן הַטְּהוֹר עַל
הַטְּמֵא · וְשֵׁלֵא מִן הַמָּקָף:

י' יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ אֲרִיסִין לַגּוֹיִם בְּסוּרִיָּא · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַחֲיִיב
פִּירוּתֵיהֶם בַּמַּעֲשָׂרוֹת וּבַשְּׂבִיעִית · וְרַבִּן גַּמְלִיאֵל פּוֹטֵר ·
רַבִּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר שְׁתֵּי חֲלוֹת בְּסוּרִיָּא · וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אֹמֵר חֶלֶה אַחַת · אֶחָזוּ קוּלוֹ שֶׁל רַבִּן גַּמְלִיאֵל · וְקוּלוֹ
שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר · חֲזָרוּ לְנֶהוֹג כְּדַבְּרֵי רַבִּן גַּמְלִיאֵל בְּשְׁתֵּי
דְּרָכִים:

ח" רַבִּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת לַחֲלָה · מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
עַד כְּזִיב חֶלֶה אַחַת · מִכְּזִיב עַד הַנֶּהָר וְעַד אֲמֶנָּה שְׁתֵּי
חֲלוֹת · אַחַת לָאוֹר וְאַחַת לְכֹהֵן · שֶׁל אוֹר יֵשׁ לָהּ שִׁיעוֹר ·
וְשֶׁל כֹּהֵן אֵין לָהּ שִׁיעוֹר · מִן הַנֶּהָר וּמִן אֲמֶנָּה וּלְפָנִים שְׁתֵּי
חֲלוֹת · אַחַת לָאוֹר וְאַחַת לְכֹהֵן · שֶׁל אוֹר אֵין לָהּ שִׁיעוֹר ·
וְשֶׁל כֹּהֵן יֵשׁ לָהּ שִׁיעוֹר · וְטָבוֹל יוֹם אוֹכְלָהּ · רַבִּי יוֹסִי
אֹמֵר אֵינּוּ צָרִיד טְבִילָה · וְאַסוּרָה לְזָבִים וּלְזָבוֹת לְנִדּוֹת
וּלְיִזְלָדוֹת · וְנֶאֱכָלֶת עִם הַזֶּר עַל הַשְּׁלֶחָן וְנִתְּנָת לְכָל כֹּהֵן:

ט' וְאֵלּוּ נִתְּנִין לְכָל כֹּהֵן · הַחֲרָמִים וְהַבְּכוּרוֹת · וּפְדִיּוֹן הַבֵּן ·
וּפְדִיּוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר · הַזְּרֹעַ וְהַלֶּחֶיִם וְהַקֶּבֶה · וְרֵאשִׁית
הַגֶּזֶר · וְשֶׁמֶן שֶׁרָפָה · וְקֹדֶשִׁי הַמִּקְדָּשׁ · וְהַבְּכוּרִים · רַבִּי
יְהוּדָה אוֹסֵר בַּבְּכוּרִים · כְּרִשְׁיֵי תְרוּמָה · רַבִּי עֲקִיבָא
מֵתִיר · וְחֻכְמִים אוֹסְרִים:

׳ נָתַתִּי אִישׁ תְּקוּעַ הֵבִיא חֲלוֹת מִבֵּיתָר • וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ •
 אֲנָשִׁי אֲלֶכְסַנְדְּרִיָּא הֵבִיאוּ חֲלוֹתֵיהֶן מֵאֲלֶכְסַנְדְּרִיָּא • וְלֹא
 קִבְּלוּ מֵהֶם • אֲנָשִׁי הָרַצְבוּעִים הֵבִיאוּ בִּבְוִיָּהֶם קוֹדֶם
 עֲצָרָתָא וְלֹא קִבְּלוּ מֵהֶם • מִפְּנֵי הַכְּתוּב שֶׁבַתּוֹרָה וְחַג
 הַקֶּצִיר בִּבְוִיָּי מַעֲשִׂיךְ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה:

״ בֶּן אֲנָטִינוֹס הָעֵלָה בְּכוֹרוֹת מִבֶּבֶל וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ •
 יוֹסֵף הֵכֵהֶן הֵבִיא בִּבְוִיָּי יֵין וְשֶׁמֶן • וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ •
 אֵף הוּא הָעֵלָה אֶת בָּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ • לַעֲשׂוֹת פֶּסַח קָטָן
 בִּירוּשָׁלַיִם וְהַחֲזִירוּהוּ שְׁלֹא יִקְבַּע הַדָּבָר חוֹבָה • אֲרִיסְטוֹן
 הֵבִיא בִּבְוִיָּיו מֵאֶפְמָיָא וְקִבְּלוּ מִמֶּנּוּ • מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ הַקּוֹנֶה
 בְּסוּרִיָּא • כְּקוֹנֶה בַּפְּרוֹר שֶׁבִירוּשָׁלַיִם: סליק

מסכת ערלה

פרק א

הַנוֹטֵעַ לְסִיגָּהּ • וְלְקוּרוֹת • פֶּטוּר מִהֶעֱרָלָה • רַבִּי יוֹסִי
אוֹמֵר אֲפִילוּ אָמַר הַפְּנִימִי לְמֵאכָל • וְהַחִיצוֹן
לְסִיגָּהּ • הַפְּנִימִי חַיִּיב • וְהַחִיצוֹן פֶּטוּר:

בַּעֲת שֶׁבָּאוּ אֲבוֹתֵינוּ לָאָרֶץ • מִצָּאוּ נְטוּעַ פֶּטוּר • נִטְעוּ
אֲף עַל פִּי שְׁלֹא כִבְשׁוּ חַיִּיב • הַנוֹטֵעַ לְרַבִּים חַיִּיב • רַבִּי
יְהוּדָה פּוֹטֵר • הַנוֹטֵעַ בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים • וְהַנֶּכְרִי שֶׁנִּטְעַ
וְהַגִּזְלָן שֶׁנִּטְעַ • וְהַנוֹטֵעַ בְּסִפִּינָה • וְהַעוֹלָה מֵאֱלִיו • חַיִּיב
בְּעֶרְלָה:

ג אֵילָן שֶׁנִּנְעָקַר וְהִסְלַע עֲמוֹ • שֶׁטִּפּוֹ נָהַר וְהִסְלַע עֲמוֹ • אִם
יָכוֹל לַחֲיוֹת פֶּטוּר • וְאִם לֹא חַיִּיב • נִנְעָקַר הִסְלַע מִצְדּוֹ •
אוֹ שֶׁזִּעְזַעְתּוּ הַמַּחְרִישָׁה • אוֹ שֶׁזִּעְזַעְוּ וְעָשְׂאוּ בְּעֶפֶר אִם
יָכוֹל לַחֲיוֹת פֶּטוּר • וְאִם לֹא חַיִּיב:

ד אֵילָן שֶׁנִּנְעָקַר • וְנִשְׁתַּיֵּיר בּוֹ שֶׁרֶשׁ פֶּטוּר • וְכַמָּה יֵהָא
הַשֶּׁרֶשׁ • רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר
בֶּן יְהוּדָה אִישׁ בְּרִתּוֹתָא כְּמַחֲטָא שֶׁל מִתּוּחַ:

ה אֵילָן שֶׁנִּנְעָקַר וּבּוֹ בְּרִיכָה • וְהוּא חִיָּה מִמְּנָה • חֲזָרָה
הַזְקָנָה לַחֲיוֹת כְּבָרִיכָה • הַבְּרִיכָה שְׁנָה אַחֵר שְׁנָה
וְנִפְסָקָה • מוֹנָה מִשְׁעָה שֶׁנִּפְסָקָה • סְפּוּק הַגִּפְּנִים • וְסְפּוּק

עַל גְּבֵי סְפּוֹק • אֵף עַל פִּי שְׁהַבְרִיכֶן בְּאַרְץ מוֹתֵר • רַבִּי
מֵאִיר אוֹמֵר מְקוֹם שְׁכַחָה יָפָה מוֹתֵר וּמְקוֹם שְׁכַחָה רָע
אָסוּר • (וְכֵן) בְּרִיכָה שְׁנַפְסָקָה וְהִיא מְלֵאָה פִּירוֹת • אִם
הוֹסִיף בְּמֵאֲתָיִם אָסוּר:

י נְטִיעָה שֶׁל עֵרְלָה • וְשֶׁל כֹּלֵאֵי הַכֶּרֶם שְׁנֵתֶּעְרְבוּ
בְּנְטִיעוֹת • הֵרִי זֶה לֹא יִלְקוּט • וְאִם לָקַט יַעֲלֶה בְּאַחַד
וּמֵאֲתָיִם • וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּן לִלְקוּט • רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר
אֵף יִתְכַּוֵּן לִלְקוּט וַיַּעֲלוּ בְּאַחַד וּמֵאֲתָיִם •

י הָעֵלִים וְהַלּוּלָבִים • וּמִי גִפְנִים • וּסְמָדֵר מוֹתְרִים
בְּעֵרְלָה • וּבִרְבָּעֵי • וּבִנְזִיר • וְאָסוּרִים בְּאַשְׁרָה • רַבִּי יוֹסִי
אוֹמֵר הַסְּמָדֵר אָסוּר • מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּרִי • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר הַמַּעֲמִיד בְּשֶׁרֶף הָעֵרְלָה אָסוּר • אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
שָׁמַעְתִּי בִּפְרוּשׁ • שֶׁהַמַּעֲמִיד בְּשֶׁרֶף הָעֵלִים • בְּשֶׁרֶף
הָעֵקָרִים מוֹתֵר • בְּשֶׁרֶף הַפָּגִים אָסוּר • מִפְּנֵי שֶׁהֵם פְּרִי:

י עֲנֻקוֹקְלוֹת וְהַחֲרָצִנִּים וְהַזִּגִּים • וְהַתְּמָד שְׁלֵהֶם • קְלִיפֵי
רְמוֹן וְהַגֵּן שֶׁלּוֹ • קְלִיפֵי אֲגוּזִים וְהַגֵּרְעִינִים • אָסוּרִים
בְּעֵרְלָה • וּבְאַשְׁרָה • וּבִנְזִיר • וּמוֹתְרִין בִּרְבָּעֵי וְהַנּוֹבְלוֹת
כָּלֶם אָסוּרוֹת:

ט רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר נוֹטְעִין יְחוּד שֶׁל עֵרְלָה • וְאֵין נוֹטְעִין אֲגוּז
שֶׁל עֵרְלָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּרִי • וְאֵין מְרַכִּיבִין בְּכַפְנִיּוֹת שֶׁל
עֵרְלָה:

פרק ב

הַתְּרוּמָה · (וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל וְדָאִי ·) וּתְרוּמַת
מַעֲשֵׂר שֶׁל דָּמָאִי · הַחֲלָה וְהַבְּכוּרִים · עוֹלִים
בְּאַחַד וּמֵאָה · וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה · וְצָרִיד לְהָרִים ·
הָעֶרְלָה וְכֻלָּאֵי הַכֶּרֶם · עוֹלִים בְּאַחַד וּמֵאָתַיִם · וּמִצְטָרְפִין
זֶה עִם זֶה · וְאִין צָרִיד לְהָרִים · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֵינֶן
מִצְטָרְפִין · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִצְטָרְפִין בְּנוֹתֵן טַעַם · אֲבָל
לֹא לֶאֱסוֹר:

בַּתְּרוּמָה מַעֲלָה אֶת הָעֶרְלָה · וְהָעֶרְלָה אֶת הַתְּרוּמָה ·
כִּיצַד · סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה · וְאַחֵר כֶּד נִפְלוּ
שְׁלֹשָׁה קַבִּין עֶרְלָה · אוֹ שְׁלֹשָׁה קַבִּין כֻּלָּאֵי הַכֶּרֶם · זֹו הִיא
שֶׁהַתְּרוּמָה מַעֲלָה אֶת הָעֶרְלָה · וְהָעֶרְלָה אֶת הַתְּרוּמָה:

גַּ הָעֶרְלָה מַעֲלָה אֶת הַכֻּלָּאִים · וְהַכֻּלָּאִים אֶת הָעֶרְלָה ·
וְהָעֶרְלָה אֶת הָעֶרְלָה · כִּיצַד · סָאָה עֶרְלָה שֶׁנִּפְלָה
לְמֵאָתַיִם · וְאַחֵר כֶּד נִפְלָה סָאָה וְעוֹד עֶרְלָה · אוֹ סָאָה
וְעוֹד שֶׁל כֻּלָּאֵי הַכֶּרֶם · זֹו הִיא שֶׁהָעֶרְלָה מַעֲלָה אֶת
הַכֻּלָּאִים · וְהַכֻּלָּאִים אֶת הָעֶרְלָה · וְהָעֶרְלָה אֶת הָעֶרְלָה:

דַּ כָּל הַמְּחֻמֵּץ · וְהַמִּתְבַּל · וְהַמְּדַמֵּעַ · בַּתְּרוּמָה וּבָעֶרְלָה ·
וּבְכֻלָּאֵי הַכֶּרֶם אֶסוֹר · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֶף מִטְמֵא ·
וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים לְעוֹלָם אֵינּוּ מִטְמֵא עַד שִׁיְהֵא בּוֹ
כְּבִיצָה:

ה' דוֹסְתָאֵי אִישׁ כֶּפֶר יִתְמָה · הִיא מִתְלַמִּידֵי בֵּית שְׁמַאי ·
וְאָמַר שְׁמַעְתִּי מִשְׁמַאי הַזֶּקֶן שְׁאָמַר · לְעוֹלָם אֵינוֹ מְטִמָּא
עַד שִׁיְהֶא בּוֹ בְּפִיעָה:

י' וּלְמָה אָמְרוּ כָּל הַמַּחֲמֵץ וְהַמֶּתֶבֶל · וְהַמִּדְמַע לְהַחֲמִיר ·
מִן בְּמִינוֹ · לְהַקֵּל וְלְהַחֲמִיר · מִן בְּשֵׁאיֵנוּ מִינוֹ · כִּיצַד
שְׁאוֹר שֶׁל חֲטִים שֶׁנִּפְּל לְתוֹךְ עֵיסַת חֲטִים · וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי
לְחֻמֵּץ · בֵּין שֵׁישׁ בּוֹ לְעֵלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה · וּבֵין שֵׁאיֵנוּ בּוֹ
לְעֵלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה אֶסוּר · אֵין בּוֹ לְעֵלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה ·
בֵּין שֵׁישׁ בּוֹ כְּדֵי לְחֻמֵּץ · בֵּין שֵׁאִין בּוֹ כְּדֵי לְחֻמֵּץ אֶסוּר:

י' לְהַקֵּל וְלְהַחֲמִיר מִן בְּשֵׁאיֵנוּ מִינוֹ · כִּיצַד · כְּגוֹן גְּרִיסִין
שֶׁנִּתְבַּשְׁלוּ עִם עֲדָשִׁים · וַיֵּשׁ בָּהֶם בְּנוֹתֵן טַעַם · בֵּין שֵׁישׁ
בָּהֶם לְעֵלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה · וּבֵין שֵׁאִין בָּהֶם לְעֵלוֹת בְּאֶחָד
וּמֵאָה אֶסוּר · אֵין בָּהֶם בְּנוֹתֵן טַעַם · בֵּין שֵׁישׁ בָּהֶם
לְעֵלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה · וּבֵין שֵׁאִין בָּהֶם לְעֵלוֹת בְּאֶחָד
וּמֵאָה מוֹתֵר:

ח' שְׁאוֹר שֶׁל חוֹלִין שֶׁנִּפְּל לְתוֹךְ עֶסֶה · וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחֻמֵּץ ·
וְאַחֵר כֶּךָ נִפְּל שְׁאוֹר שֶׁל תְּרוּמָה · אוֹ שְׁאוֹר שֶׁל כִּלְאֵי
הַכֶּרֶם וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחֻמֵּץ אֶסוּר:

ט' שְׁאוֹר שֶׁל חוֹלִין · שֶׁנִּפְּלָה לְתוֹךְ עֶסֶה וְחֻמְצָה · וְאַחֵר
כֶּךָ נִפְּל שְׁאוֹר שֶׁל תְּרוּמָה · אוֹ שְׁאוֹר שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם ·
וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחֻמֵּץ אֶסוּר · רַבִּי שְׁמַעוֹן מַתִּיר:

י' תְּבַלִּין שְׁנִים וּשְׁלֹשָׁה שָׁמוֹת · מִמֵּין אֶחָד · אוֹ מִשְׁלֹשָׁה ·
אָסוּר וּמִצְטָרְפִין · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר שְׁנִים וּשְׁלֹשָׁה שָׁמוֹת
מִמֵּין אֶחָד · אוֹ שְׁנֵי מִיָּנִין מִשֵּׁם אֶחָד · אֵינָן מִצְטָרְפִין:

י"א שְׁאוּר שֶׁל חוֹלִין וְשֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹךְ עֵסָה · לֹא
בָּזָה כְּדִי לְחֻמֵּץ · וְלֹא בָּזָה כְּדִי לְחֻמֵּץ · נִצְטָרְפוּ וְחֻמְצוֹ ·
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אַחֵר הָאֲחֵרוֹן אֲנִי בָּא · וְחֻכָּמִים
אוֹמְרִים בֵּין שְׁנֵפֶל (שְׁאוּר) בְּתַחֲלָה · בֵּין בְּסוֹף לְעוֹלָם
אֵינוֹ אוֹסֵר עַד שִׁיְהֵא בּוֹ כְּדִי לְחֻמֵּץ:

י"ב יוֹעֶזֶר אִישׁ הַבִּירָה · הָיָה מִתְלַמֵּידֵי בֵּית שְׁמַאי וְאָמַר ·
שְׁאַלְתִּי אֶת רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הַזֶּקֶן עוֹמֵד בְּשַׁעַר הַמְּזֻרָח
וְאָמַר · לְעוֹלָם אֵינוֹ אוֹסֵר עַד שִׁיְהֵא בּוֹ כְּדִי לְחֻמֵּץ:

י"ג כָּלִים שֶׁסָּכְנוּ בְּשֶׁמֶן טָמֵא · וְחֹזֵר וְסָכְנוּ בְּשֶׁמֶן טָהוֹר ·
אוֹ שֶׁסָּכְנוּ בְּשֶׁמֶן טָהוֹר · וְחֹזֵר וְסָכְנוּ בְּשֶׁמֶן טָמֵא · רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אַחֵר הָרֵאשׁוֹן אֲנִי בָּא וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים
אַחֵר הָאֲחֵרוֹן:

י"ד שְׁאוּר שֶׁל תְּרוּמָה וְשֶׁל כָּלִאי הַכֶּרֶם · שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹךְ
עֵסָה · לֹא בָּזָה כְּדִי לְחֻמֵּץ · וְלֹא בָּזָה כְּדִי לְחֻמֵּץ ·
וְנִצְטָרְפוּ וְחֻמְצוֹ · אָסוּר לְזָרִים · וּמוֹתֵר לַכֹּהֲנִים · רַבִּי
שְׁמַעוֹן מִתִּיר לְזָרִים וְלַכֹּהֲנִים:

טו תְּבַלִּין שֶׁל תְּרוּמָה · וְשֶׁל כָּלִאי הַכֶּרֶם שֶׁנִּפְּלוּ בַּקֶּדֶרֶה ·
לֹא בָּאֵלוּ כְּדִי לְתַבֵּל · וְלֹא בָּאֵלוּ כְּדִי לְתַבֵּל · וְנִצְטָרְפוּ

וּתְבִלּוּ · אָסוּר לְזָרִים · וּמוֹתֵר לַכֹּהֲנִים · רַבִּי שִׁמְעוֹן מֵתִיר
לְזָרִים וּלְכֹהֲנִים:

טז חֲתִיכָה שֶׁל קֹדֶשִׁי קִדְשִׁים · שֶׁל פָּגוּל · וְשֶׁל נוֹתֵר ·
(וְשֶׁל טָמֵא ·) שֶׁנִּתְבַּשְׁלוּ עִם הַחֲתִיכוֹת · אָסוּר לְזָרִים ·
וּמוֹתֵר לַכֹּהֲנִים · רַבִּי שִׁמְעוֹן מֵתִיר לְזָרִים וּלְכֹהֲנִים:

יז בָּשָׂר קֹדֶשִׁי קִדְשִׁים · וּבָשָׂר קִדְשִׁים קָלִים שֶׁנִּתְבַּשְׁלוּ
עִם בָּשָׂר הַתָּאֵוָה · אָסוּר לְטָמְאִים · וּמוֹתֵר לְטְהוֹרִים:

פרק ג

בִּגְדֵי שִׁצְבָּעוֹ בְּקִלְיֵי עֵרְלָה · יִדְלַק · נִתְעַרַב בְּאַחֲרִים ·
כָּלֶם יִדְלָקוּ · דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים
יַעֲלֶה בְּאַחַד וּמֵאֲתַיִם:

ב הצוֹבֵעַ מֵלֹא הִסִּיט בְּקִלְיֵי עֵרְלָה וְאַרְגּוֹ בִּבְגֶד · וְאִין
יָדוּעַ אֵיזָה הוּא · רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר יִדְלַק הַבְּגָד · וְחֻכָּמִים
אוֹמְרִים יַעֲלֶה בְּאַחַד וּמֵאֲתַיִם:

ג הָאוֹרֵג מֵלֹא הִסִּיט מִצֶּמֶר הַבְּכוֹר בִּבְגֶד · יִדְלַק הַבְּגָד ·
וּמִשְׁעַר הַנְּזִיר · וּמִפֶּטֶר חֲמוֹר · בִּשְׂקָה · יִדְלַק הַשֶּׂקָה ·
וּבִמְקֻדְשֵׁי מְקֻדְשֵׁי כָּל שָׁהֵן:

ד תְּבִשִּׁיל שֶׁבִשְׁלוֹ בְּקִלְיֵי עֵרְלָה · יִדְלַק · נִתְעַרַב
בְּאַחֲרִים · יַעֲלֶה בְּאַחַד וּמֵאֲתַיִם:

ה' תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה · ואפה בו את הפת ·
תדלק הפת · נתערבה באחרות · תעלה באחד ומאתים:

י' מי שהיו לו חבילי תלתן · של כלאי הכרם ידלקו ·
נתערבו באחרים · (ואחרים באחרים) כלם ידלקו ·
דברי רבי מאיר וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים:

י' שהיה רבי מאיר אומר את שדרכו למנות מקדש ·
וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ·
ורבי עקיבא אומר שבעה · ואלו הם · אגוזי פרך · ורמוני
בדן · וחביות סתומות · וחולפות תרדין · וקלסי כרוב ·
ודלעת יונית · רבי עקיבא אומר אף כפרות של בעל
הבית · הראוי לערלה · ערלה · לכלאי הכרם · כלאי
הכרם:

ח' (ביצד) נתפצעו האגוזים · נתפרדו הרמונים · נתפתחו
החביות · נתחתכו הדלועים · נתפרסו הכפרות · יעלו
באחד ומאתים:

ט' ספק ערלה · בארץ ישראל אסור · ובסוריא מותר ·
ובחוצה לארץ יורד ולוקח · ובלבד שלא יראנו לזקט ·
כרם גטוע ירק · וירק נמכר חוצה לו · בארץ ישראל
אסור · ובסוריא מותר · ובחוצה לארץ יורד ולזקט ·
ובלבד שלא ילקוט ביד · החדש אסור מן התורה בכל
מקום · והערלה הלכה · והכלאים מדברי סופרים: סליק

מסכת בכורים

פרק א

י"ש מביאין בכורים וקורין • מביאין ולא קורין • ויש
שאינן מביאין • אלו שאינן מביאין • הנוטע לתוך
שלו • והבריך לתוך של יחיד • או לתוך של רבים • וכן
המבריך מתוך של יחיד • או מתוך של רבים לתוך שלו •
הנוטע לתוך שלו • והבריך לתוך שלו • ודרך היחיד •
ודרך הרבים באמצע • הרי זה אינו מביא • רבי יהודה
אומר כזה מביא:

ב מאיזה טעם אינו מביא • משום שנאמר ראשית
בכורי אדמתך • עד שיהיו כל הגדולין מאדמתך •
האריסין והתכורות • והסקריקון והגזלן • אין מביאין
מאותו הטעם • משום שנאמר ראשית בכורי אדמתך:

ג אין מביאין בכורים חוץ משבעת המינים • לא מתמרים
שבהרים • ולא מפירות שבעמקים • ולא מזיתי שמן
שאינן מן המובחר • אין מביאין בכורים קודם לעצרת •
אנשי הר צבועים • הביאו בכוריהם קודם לעצרת • ולא
קבלו מהם • מפני הכתוב שבתורה וחק הקציר בכורי
מעשיך אשר תזרע בשדה:

ד אלו מביאין ולא קורין • הגר מביא ואינו קורא •
שאינו יכול לומר אשר נשבעת לאבותינו לתת לנו • ואם

הִיְתָה אָמוּ מִיִּשְׂרָאֵל • מְבִיא וְקוֹרֵא • וְכָשֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל
 בֵּינוּ לְבֵין עַצְמוֹ • אוֹמֵר אֱלֹהֵי אֲבוֹת יִשְׂרָאֵל • וְכָשֶׁהוּא
 בְּבֵית הַכְּנֶסֶת • אוֹמֵר אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם • וְאִם הִיְתָה אָמוּ
 מִיִּשְׂרָאֵל אוֹמֵר אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ:

ה' רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר • אִשָּׁה בֵּת גֵּרִים לֹא
 תִּנָּשֵׂא לְכַהֲנָה עַד שֶׁתִּהְיֶה אִמָּה מִיִּשְׂרָאֵל • אֶחָד גֵּרִים •
 וְאֶחָד עֲבָדִים מְשֻׁחָרְרִים • וְאֶפִּילוּ עַד עֲשָׂרָה דוֹרוֹת • עַד
 שֶׁתִּהְיֶה אִמָּן מִיִּשְׂרָאֵל • הָאֶפֹּסְטְרוֹפֹס וְהַשְּׁלִיחַ • וְהָעֶבֶד
 וְהָאִשָּׁה • וְטוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס • מְבִיאִין וְלֹא קוֹרִין •
 שְׂאִינִן יְכוֹלִין לוֹמֵר • אֲשֶׁר נִתְּתָה לִי הַשֵּׁם:

י' הַקּוֹנֶה שְׁתֵּי אֵילָנוֹת בְּתוֹךְ שָׁל חֲבִירוֹ • מְבִיא וְאִינוּ
 קוֹרֵא • רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מְבִיא וְקוֹרֵא • יֵבֶשׁ הַמַּעֲיֵן •
 נִקְצֵץ הָאֵילָן • מְבִיא וְאִינוּ קוֹרֵא • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְבִיא
 וְקוֹרֵא • מַעֲצָרֶת וְעַד הַחֵג מְבִיא וְקוֹרֵא • מִן הַחֵג וְעַד
 חֲנֻכָּה • מְבִיא וְאִינוּ קוֹרֵא • רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בֶּתִירָא אוֹמֵר
 מְבִיא וְקוֹרֵא:

י' הַפְּרִישׁ בְּכוּרָיו • וּמִכָּר שְׂדֵהוּ • מְבִיא וְאִינוּ קוֹרֵא •
 וְהַשְּׁנִי • מֵאוֹתוֹ הַמִּין אִינוּ מְבִיא • מִמֵּין אַחֵר מְבִיא
 וְקוֹרֵא • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵף מֵאוֹתוֹ הַמִּין מְבִיא וְקוֹרֵא:

ח' הַפְּרִישׁ בְּכוּרָיו • נִבְזָזוּ • נִמְזְקוּ • נִגְנְבוּ • נֶאֱבְדוּ • אוֹ
 שְׁנִטְמְאוּ • מְבִיא אַחֲרֵים תַּחְתֵּיהֶם וְאִינוּ קוֹרֵא • וְהַשְּׁנִיִּים

אֵינָן חֵיבִין עֲלֵיהֶם חֲמֵשׁ • נִטְמָאוּ בַּעֲזָרָה נוֹפֵץ וְאֵינוּ
קוֹרֵא:

ט וּמִנֵּין שֶׁהוּא חֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן עַד שְׂיָבִיאִם לְהַר הַבַּיִת •
שֶׁנֶּאֱמַר רֵאשִׁית בְּכוּרֵי אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יי אֶלֶהֶיךָ •
מִלֵּמַד שְׁחֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן עַד שְׂיָבִיאִם לְהַר הַבַּיִת • הָרִי
שֶׁהֵבִיא מִמֵּין אֶחָד וְקָרָא • וְחֹזֵר וְהֵבִיא מִמֵּין אֲחֵר אֵינוּ
קוֹרֵא:

י וְאֵלוּ מִבִּיאִין וְקוֹרִין • מִן הָעֶצֶרֶת וְעַד הַחֵג • מִשְׁבַּעַת
הַמִּינִים • מִפִּירוֹת שְׂבָהָרִים • מִתְּמָרוֹת שְׂבַעֲמָקִים •
וּמִזִּיתֵי שֶׁמֶן • מֵעֶבֶר הִירְדֵּן • רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי אוֹמֵר אֵין
מִבִּיאִין בְּכוּרִים מֵעֶבֶר הִירְדֵּן שְׂאִינָה אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב
וּדְבַשׁ:

י"א הַקּוֹנֶה שְׁלֹשָׁה אֵילָנוֹת בְּתוֹךְ שָׁל חֲבִירוֹ מִבִּיא וְקוֹרֵא •
רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֶפִּילוֹ שְׁנַיִם • קָנָה אֵילָן וְקִרְקָעוּ מִבִּיא
וְקוֹרֵא • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵף בְּעָלֵי אֲרִיסוֹת וְחֻכִּירוֹת
מִבִּיאִין וְקוֹרִין:

יום ה

פרק ב

הַתְּרוּמָה וְהַבְּכוּרִים חִיבִים עֲלֵיהֶם מִיתָה וְחֹמֶשׁ
וְאַסּוּרִים לְזָרִים וְהֵם נִכְסֵי כֹהֵן וְעוֹלִין בְּאַחַד
וּמֵאָה וְטַעוֹנִים רְחִיצַת יָדַיִם וְהָעֶרֶב הַשְּׁמֶשׁ הָרִי אֵלּוּ
בַּתְּרוּמָה וּבַבְּכוּרִים מֵה שְׂאִין כֵּן בַּמַּעֲשֶׂר:

ב יֵשׁ בַּמַּעֲשֶׂר וּבַבְּכוּרִים מֵה שְׂאִין כֵּן בַּתְּרוּמָה
שֶׁהַמַּעֲשֶׂר וְהַבְּכוּרִים טַעוֹנִים הִבָּאת מְקוֹם וְטַעוֹנִים
וְדוּי וְאַסּוּרִין לְאוֹנָן רַבִּי שִׁמְעוֹן מֵתִיר וְחִיבִין
בְּבִיעוּר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר וְאַסּוּרִין כָּל שֶׁהֵן מִלֶּאֱכֹל
בִּירוּשָׁלַיִם וְגִדּוּלֵיהֶן אֲסוּרִים מִלֶּאֱכֹל בִּירוּשָׁלַיִם אֶף
לְזָרִים וְלִבְהֶמָּה רַבִּי שִׁמְעוֹן מֵתִיר הָרִי אֵלּוּ בַּמַּעֲשֶׂר
וּבַבְּכוּרִים מֵה שְׂאִין כֵּן בַּתְּרוּמָה:

ג יֵשׁ בַּתְּרוּמָה וּבַמַּעֲשֶׂר מֵה שְׂאִין כֵּן בַּבְּכוּרִים
שֶׁהַתְּרוּמָה וְהַמַּעֲשֶׂר אוֹסְרִין אֶת הַגִּזְרִין וַיֵּשׁ לָהֶם
שִׁיעוּר וְנוֹהֲגִים בְּכָל הַפִּירוֹת בְּפָנֵי הַבַּיִת וְשֵׁלָא בְּפָנֵי
הַבַּיִת וּבְאַרְסִין וּבַחֲכוּרוֹת וּבַסְּקָרְקוֹן וּבַגִּזְלָן הָרִי אֵלּוּ
בַּתְּרוּמָה וּבַמַּעֲשֶׂר מֵה שְׂאִין כֵּן בַּבְּכוּרִים:

ד וַיֵּשׁ בַּבְּכוּרִים מֵה שְׂאִין כֵּן בַּתְּרוּמָה וּבַמַּעֲשֶׂר
שֶׁהַבְּכוּרִים נִקְנִין בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע וְעוֹשֶׂה אָדָם כָּל שִׁדְּהוּ

בבֹּרִים • וְחֵיב בְּאַחֲרֵי־וְתָם • וְטֻעֻנִּים קָרְבָּן • וְשִׁיר •
וְתִנּוּפָה • וְלִינָה:

ה' תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שָׁוָה לַבְּכוֹרִים בְּשֵׁתֵי דֶרֶכִים • וְלַתְּרוּמָה
בְּשֵׁתֵי דֶרֶכִים • נִטְלָת מִן הַטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא • וְשֵׁלֹא מִן
הַמֶּקֶף בַּבְּכוֹרִים • וְאוֹסֶרֶת אֶת הַגּוֹרֵן • וַיֵּשׁ לָהּ שִׁיעוֹר
בַּתְּרוּמָה:

י' אֶתְרוּג שָׁוָה לְאֵילָן בְּשִׁלְשָׁה דֶרֶכִים • וְלִירֶק בְּדֶרֶךְ אֶחָד •
שָׁוָה לְאֵילָן בְּעֶרְלָה • וּבִרְבִיעִי וּבִשְׁבִיעִית • וְלִירֶק בְּדֶרֶךְ
אֶחָד שְׁבַעֲשַׁע לְקִיטָתוֹ עֲשׂוּרוֹ דְּבָרֵי רֶבֶן גַּמְלִיאֵל • רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר שָׁוָה לְאֵילָן בְּכָל דֶּבֶר:

י' דָּם מֵהַלְכֵי שְׁתֵּים שָׁוָה לְדָם בִּהְמָה • לְהַכְשִׁיר אֶת
הַזֹּרְעִים • וְדָם הַשֶּׁרֶץ אֵין חֵיבִין עָלָיו:

ח' כּוֹי יֵשׁ בּוֹ דֶרֶכִים שָׁוָה לַחֲיָה • וַיֵּשׁ בּוֹ דֶרֶכִים שָׁוָה
לַבְּהֵמָה • וַיֵּשׁ בּוֹ דֶרֶכִים שָׁוָה לַבְּהֵמָה וְלַחֲיָה • וַיֵּשׁ בּוֹ
דֶרֶכִים שְׁאֵינּוּ שָׁוָה • לֹא לַבְּהֵמָה • וְלֹא לַחֲיָה:

ט' כִּיצַד שָׁוָה לַחֲיָה • דָּמוֹ טָעוֹן כְּסוּי כְּדָם חֲיָה • וְאֵין
שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בַּיּוֹם טוֹב • וְאֵם שְׁחָטוּ אֵין מְכַסִּין אֶת דָּמוֹ •
וְחָלְבוֹ מְטַמֵּא בְּטוֹמְאָת נְבִלָה כַּחֲיָה • וְטוֹמְאָתוֹ בְּסַפֵּק •
וְאֵין פּוֹדִין בּוֹ פֶּטֶר חֲמוֹר:

' כִּיצַד שָׁוָה לַבְּהֵמָה • חָלְבוֹ אֲסוּר כַּחֲלָב בְּהֵמָה • וְאֵין
חֵיבִין עָלָיו כֶּרֶת • וְאֵינּוּ נִלְקָח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר לְאֹכּוֹל

בִּירוּשָׁלַיִם • וְחֵיב בְּזֵרוּעַ וּלְחַיִּים וְקָבָה • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹטֵר
שֶׁהַמוֹצֵיא מִחֲבִירוֹ עָלָיו הָרְאִיָּה:

א"כ כִּיצַד אֵינוֹ שָׁוֶה לֹא לַחֲתִיָּה וְלֹא לַבֶּהֱמָה • אֲסוּר מִשּׁוּם
כְּלָאִים • עִם הַחֲתִיָּה וְעִם הַבֶּהֱמָה • הַכּוֹתֵב חֲתָיו וּבִהְמָתוֹ
לִבְנוֹ • לֹא כָתַב לוֹ אֶת הַכּוֹי • אִם אָמַר הָרִינִי נָזִיר • שְׁזָה
חֲתִיָּה אוֹ בִּהְמָה • הָרִי הוּא נָזִיר • וְשֹׁאֵר כָּל דֶּרֶכָיו שְׁוִים
לַחֲתִיָּה וְלַבֶּהֱמָה • וְטָעוֹן שְׁחִיטָה כְּזָה וְכָזָה • וּמִטְמֵא מִשּׁוּם
נִבְלָה • וּמִשּׁוּם אֶבֶר מִן הַחֵי • כְּזָה וְכָזָה:

פרק ג

כִּיצַד מְפָרִישִׁין הַבְּכוּרִים • יוֹרֵד אָדָם בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ
וְרוֹאֶה תֵּאֵנָה שֶׁבִּכְרָה • אֲשָׁכּוּל שֶׁבִּכֵּר • רִמּוֹן
שֶׁבִּכֵּר • קוֹשֶׁרוֹ בְּגָמִי • וְאוֹמֵר הָרִי אֵלּוֹ בְּכוּרִים • רַבִּי
שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵף עַל פִּי כֵּן חוֹזֵר וְקוֹרֵא אוֹתָם בְּכוּרִים •
מֵאַחֵר שִׁיתְּלָשׁוּ מִן הַקֶּרֶקַע:

ב"כ כִּיצַד מַעְלִין אֶת הַבְּכוּרִים • כָּל הָעִירוֹת שֶׁבַּמַּעֲמָד •
מִתְכַּנְסוֹת לְעִיר שֶׁל מַעֲמָד • וְלִנְיָן בְּרַחוּבָה שֶׁל עִיר • וְלֹא
הָיוּ נִכְנָסִין לְבִתִּים • וְלִמְשָׁכִים הָיָה הִמָּמוּנָה אוֹמֵר • קוֹמוּ
וְנַעֲלָה צִיּוֹן אֶל (בֵּית) יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

ג' הַקְּרוֹבִים מְבִיאִין הַתֵּאֲנִים וְהָעֲנָבִים • וְהַרְחוּקִים מְבִיאִין
גְּרוּגְרוֹת וְצִמּוּקִים • וְהַשּׁוֹר הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם • וְקִרְנָיו מְצַפּוֹת
זֶהָב • וְעֵטְרָת שֶׁל זֵית בְּרֹאשׁוֹ • הַחֲלִיל מִכָּה לִפְנֵיהֶם

עד שְׁמַגִּיעִים קָרוֹב לִירוּשָׁלַיִם · הִגִּיעוּ קָרוֹב לִירוּשָׁלַיִם ·
שָׁלְחוּ לַפְּנִיָּהֶם וְעָטְרוּ אֶת בְּכוֹרֵיהֶם · הַפְּחוּת הַסָּגֻנִים
וְהַגְזָבְרִים · יוֹצְאִים לְקִרְאָתָם · לְפִי כְבוֹד הַנִּכְנָסִים
הָיוּ יוֹצְאִים · וְכָל בַּעֲלֵי אוֹמְנוֹת שְׁבִירוּשָׁלַיִם עוֹמְדִים
לַפְּנִיָּהֶם · וְשׂוֹאֲלִין בְּשִׁלּוּמָם · אַחִינוּ · אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם פְּלוֹנִי
בְּאַתָּם לְשִׁלּוֹם:

ד' הַחֲלִיל מִכָּה לַפְּנִיָּהֶם עד שְׁמַגִּיעִין לְהֵר הַבַּיִת · הִגִּיעוּ
לְהֵר הַבַּיִת · אָפִילוּ אֲגָרִיפָס הַמֶּלֶךְ · נוֹטֵל הַסֵּל עַל
כִּתְפוֹ · וְנִכְנָס עד שְׁמַגִּיעַ לְעֶזְרָה · הִגִּיעַ לְעֶזְרָה וְדָבְרוּ
הַלְלוֹם בְּשִׁיר · אֲרוֹמְמֶךָ יי כִּי דָלִיתָנִי וְלֹא שִׁמַּחְתָּ אִיבִי
לִי:

ה' הַגּוֹזְלוֹת שְׁעַל גְּבֵי הַסֵּלִים הָיוּ עוֹלוֹת · וּמָה שְׁבִידָם
נוֹתְנִים לַפְּהָגִים:

ו' עוֹדָהוּ הַסֵּל עַל כִּתְפוֹ קוֹרָא מֵהַגְדָּתִי הַיּוֹם לַיְי אֱלֹהֶיךָ עד
שְׁגוֹמֵר כָּל הַפְּרָשָׁה · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עד אֲרָמִי עוֹבֵד
אָבִי · הִגִּיעַ לְאֲרָמִי אוֹבֵד אָבִי · מוֹרִיד הַסֵּל מֵעַל כִּתְפוֹ ·
וְאוֹחֲזוֹ בְּשִׁפְתוֹתָיו · וְכֵהֵן מַנִּיחַ יָדוֹ תַּחְתָּיו וּמַנִּיפוֹ · וְקוֹרָא
מֵאֲרָמִי אוֹבֵד אָבִי · עד שֶׁהוּא גּוֹמֵר כָּל הַפְּרָשָׁה · וּמַנִּיחוֹ
בְּצֵד הַמִּזְבֵּחַ וְהַשְׁתַּחֲוָה וְיֹצֵא:

ז' בְּרֵאשׁוֹנָה כָּל מִי שִׁיזִידַע לְקִרְוֹת קוֹרָא · וְכָל מִי שֶׁאִינוֹ
יֹזִידַע לְקִרְוֹת · מִקְרִין אוֹתוֹ · נִמְנָעוּ מִלְּהִבִּיא · הַתְּקִינוּ
שִׁיְהוּ מִקְרִין אֶת מִי שִׁיזִידַע · וְאֶת מִי שֶׁאִינוֹ יֹזִידַע:

ה' העשירים מביאין בכוריהם בקלותות של כסף וזהב ·
והעניים מביאין אותם בסלי נצרים של ערבה קלופה ·
והסלים והבכורים נתנים לכהנים:

ט' רבי שמעון (בן גנסי) אומר מעטרין את הבכורים ·
חוץ משבעת המינים · רבי עקיבא אומר אין מעטרין את
הבכורים אלא משבעת המינים:

' רבי שמעון אומר שלשה מדות בבכורים · הבכורים ·
ותוספת הבכורים · ועטור הבכורים · תוספת הבכורים
מין במינו · ועטור הבכורים מין בפאינו מינו · תוספת
הבכורים נאכלת בטרה · ופטורה מן הדמאי · ועטור
הבכורים חייב בדמאי:

א' אימתי אמרו תוספת הבכורים בבכורים · בזמן שהיא
מן הארץ · ואם אינה באה מן הארץ · אינה בבכורים:

ב' למה אמרו הבכורים כנגסי כהן שהוא קונה מהם
עבדים וקרקעות · ובהמה טמאה · ובעל חוב נוטלן
בחובו · ואשה בכתובתה כספר תורה · ורבי יהודה
אומר אין נותנין אותם אלא לחבר בטובה · וחכמים
אומרים נותנין אותם לאנשי משמר · והם מחלקין
ביניהם · כקדשי המקדש:

ברייתא

אֲנֵדְרוּגִינוֹס יֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים . וְיֵשׁ בּוֹ
 דְּרָכִים שְׁוֶה לְנָשִׁים . וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שְׁוֶה
 לְאֲנָשִׁים וְלְנָשִׁים . וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים אֵינוֹ שְׁוֶה . לֹא לְאֲנָשִׁים
 וְלֹא לְנָשִׁים:

בִּיְצִד שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים . מְטֵמֵא בְּלוֹבֵן כְּאֲנָשִׁים . וְנוֹשֵׂא
 אֶבֶל לֹא נֹשֵׂא כְּאֲנָשִׁים . וְאֵינוֹ מְתִיחַד עִם הַנָּשִׁים
 כְּאֲנָשִׁים . וְאֵינוֹ נִזּוֹן עִם הַבָּנוֹת כְּאֲנָשִׁים . וּמִתְעַטֵּף
 וּמִסְתַּפֵּר כְּאֲנָשִׁים . וְעוֹבֵר עַל בֵּל תְּקִיף . וְעַל בֵּל
 תְּשָׁחִית . וְעַל בֵּל תְּטֵמֵא לַמֵּתִים כְּאֲנָשִׁים . וְחֵיב בְּכָל
 מִצְוֹת הָאֲמֻרוֹת בַּתּוֹרָה כְּאֲנָשִׁים:

גִּ' בִּיְצִד שְׁוֶה לְנָשִׁים . מְטֵמֵא בְּאוֹדֵם כְּנָשִׁים . וְאֵינוֹ מְתִיחַד
 עִם הָאֲנָשִׁים כְּנָשִׁים . וְאֵינוֹ זוֹקֵק לִיְבוּם כְּנָשִׁים . וְאֵינוֹ
 חוֹלֵק עִם הַבָּנִים כְּנָשִׁים . וְאֵינוֹ חוֹלֵק בְּקִדְשֵׁי קֳדָשִׁים
 כְּנָשִׁים . וְאֵינוֹ מֵאֲכִיל בַּתְּרוּמָה כְּנָשִׁים . וּפְסוּל לְכָל יְעֻדוֹת
 שֶׁבַּתּוֹרָה כְּנָשִׁים . וְאִם נִבְעֵל בַּעֲבִירָה כְּנָשִׁים . וְנִפְסָל מִן
 הַכֹּהֵנָה כְּנָשִׁים:

ד' בִּיְצִד שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים וְלְנָשִׁים . חֵיבִים עַל מִכְתּוֹ . וְעַל
 קִלְלָתוֹ וְעַל נִזְקוֹ כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים . וְהַהוֹרְגוֹ שׁוֹגֵג גּוֹלָה
 וּמִזִּיד נִהְרָג כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים . וְאִמּוֹ יוֹשֶׁבֶת עָלָיו דָּם טָמֵא
 וְדָם טָהוֹר כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים . וּמִבִּיאָה עָלָיו קֶרֶבֶן כְּאֲנָשִׁים
 וְכְנָשִׁים . וְחוֹלֵק בְּקִדְשֵׁי הַגְּבוּל כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים . וְנוֹחַל

בְּכֹל הַנְּחָלוֹת כְּאֲנָשִׁים וְכַנְּשִׁים • וְהָאוֹמֵר הָרִינִי נָזִיר שְׁזָה
אִישׁ וְאִשָּׁה הָרִי זֶה נָזִיר:

ה' בִּיצַד אֵינוֹ שָׁוֶה לֹא לְאֲנָשִׁים וְלֹא לְנָשִׁים • אֵין חִיבִין
עַל טְמֵאֹת מִקֹּדֶשׁ וּקְדָשׁוֹ לֹא כְּאֲנָשִׁים וְלֹא כַנְּשִׁים • וְלֹא
שׁוֹרְפִין עָלָיו אֶת הַתְּרוּמָה לֹא כְּאֲנָשִׁים וְלֹא כַנְּשִׁים • וְאֵינוֹ
נִעְרָךְ לֹא כְּאֲנָשִׁים וְלֹא כַנְּשִׁים • וְאֵינוֹ נִמְכָּר לְעֶבֶד עֲבָרִי
לֹא כְּאֲנָשִׁים וְלֹא כַנְּשִׁים • וְהָאוֹמֵר הָרִינִי נָזִיר שְׁזָה לֹא
אִישׁ וְלֹא אִשָּׁה הָרִי זֶה נָזִיר • רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אֲנִדְרוֹגִינוֹס
בְּרִיָּה בִפְנֵי עֲצָמָה הוּא וְלֹא יָכֹלוּ חֲכָמִים לְהַכְרִיעַ עָלָיו •
אִם הוּא אִישׁ אוֹ אִשָּׁה • אָבֵל טוֹמְטוֹם אֵינוֹ בֶּן פְּעֻמִּים
שֶׁהוּא אִישׁ • פְּעֻמִּים שֶׁהוּא אִשָּׁה: סליק

אחר השלמת כל מסכתא ומסכתא יאמר זה שלש פעמים

ויעיל לשכחה בעזרת השם יתברך

הדרן עלך מסכת (פלוני) והדרך עלן דעתן עלך מסכת (פלוני)
ודעתך עלן לא נתנשי מינך מסכת (פלוני) ולא תתנשי מינן לא
בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי:

ואחר כל יאמר

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו
בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא חנניה בר פפא רמי בר
פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם
בר פפא רכיש בר פפא סרחב בר פפא אדא בר פפא דרו
בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית
ישראל ונהיה אנחנו בלנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל יראי
שמך ולומדי תורתך מאיבי תחכמי מצותך כי לעולם היא לי יהי
לבי תמים בחקיקך למען לא אבוש לעולם לא אשכח פקודיך כי
בם חייתי ברוך אתה יהוה למדני חקיקך:

חתימת חלק ראשון מהמשנה

להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר ולנצח על כל דברי שירות
ותשבחות דוד בן ישי עבדך משיחך בעצתך תנחני ואחר כבוד
תקחני והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא
יעיר כל חמתו אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו:
ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך אשרה ליי כי גמל עלי שוש
אשיש ביי תגל נפשי באלהי כי הלבישני בגדי ישע מעיל צדקה
יעטני כחתן יכהן פאר וכפלה תעדה כליה ויבטחו בד יודעי שמך
כי לא עזבת דרשיו יהוה שמחו ביהוה וגילו צדיקים והרגינו כל
ישרי לב: נר לרגלי דברך ואור לנתיבותי: אודך כי עניתני ותהי לי
לשועה:

ואומר השיר שהיו הלויים אומרים על הדוכן בכל יום

ביציאתו מבית המדרש אומר

מוֹדָה אֲנִי לִפְנֵיךָ יי אֱלֹהֵי שְׁשֻׁמַּת חֶלְקִי מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא
 שְׁמַת חֶלְקִי מִיּוֹשְׁבֵי קִרְנוֹת שְׁאֲנִי מְשֻׁכִּים וְהֵם מְשֻׁכִּימִים אֲנִי מְשֻׁכִּים
 לְדַבְּרֵי תוֹרָה וְהֵם מְשֻׁכִּימִים לְדַבְּרִים בְּטָלִים אֲנִי עֹמֵל וְהֵם עֹמְלִים אֲנִי
 עֹמֵל וּמִקְבֵּל שְׂכָר וְהֵם עֹמְלִים וְאֵינָם מִקְבָּלִים שְׂכָר אֲנִי רֵץ וְהֵם רָצִים
 אֲנִי רֵץ לַחַיִּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לַבָּאֵר שְׁחַת · שְׁנֵאמַר וְאַתָּה
 אֱלֹהִים תּוֹרְדֵם לַבָּאֵר שְׁחַת אֲנָשֵׁי דָמִים וּמְרָמָה לֹא יִחָצוּ יְמֵיהֶם וְאֲנִי
 אֲבִטַח בָּךְ:

תם ונשלם ספר ראשון
 שבחי תודה לאל עליון

